

रसूल صلی اللہ علیہ وسلم को दिनचर्या

लेख

डा. अब्दुल्लाह बिन हमूद अल्-फौरैह

भूमिका

प्रोफेसर डा. खालिद बिन अली अल्-मोशैकेह

रसूल ﷺ को दिनचर्या

अल्लाह तआलाले हदीस कुद्सीमा भन्नुभएको छ :

“मेरो भक्त नफिलद्वारा मेरो नजिक हुने प्रयास गरिरहन्छ,
यहाँसम्म कि ऊ मेरो प्रिय बन्छ” ।

लेख

डा. अब्दुल्लाह बिन हमूद अल्-फौरैह

भूमिका

प्रोफेसर डा. खालिद बिन अली अल्-मोशैकेह

अनुवाद र निःशुल्क वितरणको लागि प्रतिलिपि अधिकार खुला छ ।

यो किताब १० भन्दा बढी भाषाहरूमा अनुवाद गरिएको छ ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

विषयसूची

भूमिकाहरु

विषय	पृष्ठ
◆ भूमिका	21
◆ दुई शब्द	24
▶ सुन्नतको अर्थ	24
▶ हाभ्रा सलफ (अग्रज) हरू सुन्नतका लागि मरिहत्ते गर्थे	24
▶ सुन्नतका केही फाइदाहरू	26

सोनन् मौकूतह

विषय	पृष्ठ
◆ पहिलो : फज्र भन्दा पहिलेको समय	30
◆ पहिलो भाग	30
◆ १ मिस्वाक (दतिवन) गर्नु	30
◆ २ ब्यँझेपछिको दुआ पढ्नु	31
◆ ३ अनुहारमा हात घसेर निन्द्रा भगाउनु	31

विषय	पृष्ठ
❖ आकाशतिर हेर्नु	31
❖ सूरह 'आलि-इमरान' का अन्तिम १० आयतहरूको तिलावत गर्नु	31
❖ दुवै हात ३ चोटि धुनु	32
❖ नाकमा पानी तानेर ३ पटक सफा गर्नु	32
❖ वजू गर्नु	32
▶ वजूका केही सुन्नतहरू	33
❖ मिस्वाक (दतिवन) गर्नु	33
❖ बिस्मिल्लाह भन्नु	34
❖ दुवै हात ३ चोटि धुनु	34
❖ हात खुट्टा धुने क्रममा दायाँबाट शुरू गर्नु	34
❖ वजू गर्दा पहिला मुख कुल्ला गर्नु र नाकमा पानी तानेर सफा गर्नु	34
❖ ब्रतालु बाहेकले मुख कुल्ला गर्दा र नाकमा पानी तान्दा अत्याधिक पानी हाल्नु	35
❖ मुख र नाकमा एकैसाथ पानी हाल्नु	35
❖ सुन्नत तरिकाले टाउकोको मसह गर्नु (घस्नु)	35
❖ ३/३ चोटि धुनु	36
❖ वजूपछिको दुआ पढ्नु	36

विषय	पृष्ठ
◆ <u>दोस्रो किसिम</u> : तहज्जुद र वित्रसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	38
◆ अफजल (उत्कृष्ट) समयमा तहज्जुद पढ्नु सुन्नत हो	38
◆ ११ रकात तहज्जुद पढ्नु सुन्नत हो	40
◆ तहज्जुदको पहिलो २ रकात छोटो गरी पढ्नु सुन्नत हो	40
◆ तहज्जुदमा प्रमाणित सना (इस्तिफ्ताह) पढ्नु सुन्नत हो	41
◆ तहज्जुदमा कयाम, रूकु र सज्दा सबै चरणहरूमा एकनासले समय लम्ब्याउनु सुन्नत हो	41
◆ तहज्जुदमा निम्न लिखित तरिकाले कुर्आनको तिलावत गर्नु सुन्नत हो	41
◆ प्रत्येक २ रकातपछि सलाम फेर्नु सुन्नत हो	42
◆ अन्तिम ३ रकातमा खास सूरहहरू पढ्नु सुन्नत हो	43
◆ वित्र पढ्दा कहिले दुआ गर्नु र कहिले नगर्नु दुवै सुन्नत हो	43
◆ रातको अन्तिम तेस्रो प्रहरमा दुआ गर्नु	44
◆ वित्रमा सलाम फेरिसकेपछि 'सुब्हानल्-मलेकुल्-कुहूस' ३ पटक भन्नु र तेस्रोपटक ठूलो स्वर र अलि लम्बाएर भन्नु सुन्नत हो	45
◆ तहज्जुद पढ्न आफ्नो घरपरिवारलाई उठाउनु सुन्नत हो	45
◆ तहज्जुदमा थकाई लागेपछि आराम गर्नु सुन्नत हो	46

विषय	पृष्ठ
❖ यदि कसैले रातमा तहज्जुद र वित्रको सलाह पढ्न सकेन भने उसले दिनमा थपेर जोर गरी पढ्नु सुन्नत हो	46
❖ दोस्रो: फज्रको समय	47
▶ अजानसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	47
❖ १ अजानको जवाफ दिनु	47
❖ २ 'शहादतैन' पछिको दुआ	48
❖ ३ अजानपछि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि दरूद पठाउनु	48
❖ ४ अजानपछिको दुआ पढ्नु	48
❖ ५ अजानपछिको दुआ	49
▶ फज्रसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	49
❖ १ 'सुन्नत मोअक्कदा' हरू मध्ये उत्कृष्ट सुन्नत	50
❖ २ फज्रको सुन्नतका विशेषताहरू	50
▶ मस्जिदसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	51
❖ १ छिटो मस्जिद जानु	51
❖ २ वजू गरेर मस्जिद जानु	51
❖ ३ हतार नगरी मस्जिद जानु	52

विषय	पृष्ठ
❖ मस्जिदमा प्रवेश गर्दा पहिला दायाँ खुट्टा भित्र राख्नु र निस्कदा देब्रे खुट्टा बाहिर निकाल्नु सुन्नत हो	52
❖ मस्जिदमा प्रवेश गर्दा र निस्कदा दुआ पढ्नु सुन्नत हो	52
❖ २ रकात तहीयतुल्-मस्जिद पढ्नु सुन्नत हो	52
❖ पुरुषहरू छिटो गएर पहिलो सफ (पंक्ति) मा सामेल हुनु सुन्नत हो । किनभने पुरुषको लागि प्रथम सफ र महिलाको लागि अन्तिम सफ राम्रो हो	53
❖ इमामदेखि नजिक सलाह पढ्नु सुन्नत हो	53
▶ सलाहसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	54
◆ सुत्रहसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	54
❖ सुत्रह राख्नु सुन्नत हो	54
❖ सुत्रहदेखि नजिक उभिनु सुन्नत हो	55
❖ नमाजीको अगाडिबाट गुज्रिने व्यक्तिलाई रोक्नु सुन्नत हो	55
❖ प्रत्येक सलाहको लागि मिस्वाक (दतिवन) गर्नु सुन्नत हो	56
◆ 'कयाम' सँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	56
❖ 'तक्बीरे तहरीमा' गर्दा दुवै हात उठाउनु	56
❖ हात उठाउँदा औंलाहरूलाई खुला राख्नु सुन्नत हो	57
❖ प्रमाणित स्थानसम्म हात उठाउनु सुन्नत हो	57
❖ तक्बीरे तहरीमापछि दायाँ हात बायाँ हातमाथि राख्नु सुन्नत हो	57

विषय	पृष्ठ
❖ दायँ हातले बायाँ हातलाई समाउनु सुन्नत हो	58
❖ सना (इस्तिफ्ताह) पढ्नु सुन्नत हो	58
❖ इस्तिआजह पढ्नु	59
❖ बिस्मिल्ला पढ्नु	60
❖ इमामको साथमा आमीन भन्नु	60
❖ फातिहापछि अरू सूरह पढ्नु	60
◆ रूकुसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	61
❖ दुवै हातले दुवै घुँडा समाउनु र औँलाहरू खुला राख्नु	61
❖ रूकुमा आफ्नो पीठ बराबर राख्नु सुन्नत हो	61
❖ रूकुमा कुहिना पेटदेखि टाढा राख्नु सुन्नत हो	61
❖ रूकुमा प्रमाणित दुआहरू पढ्नु सुन्नत हो	62
◆ कौमा (रूकुबाट उठ्नु) सँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	62
❖ लामो समयसम्म उभिनु	62
❖ रब्बना व लकल्-हम्द र अन्य दुआहरू पढ्नु	63
❖ रूकुबाट उठेपछि प्रमाणित दुआहरू पढ्नु सुन्नत हो	63
◆ 'सज्दा' सँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	64
❖ सज्दा गर्नेले आफ्नो बगलीदेखि कुहिना र तिघ्रादेखि पेट टाढा राख्नु सुन्नत हो	64
❖ सज्दा गर्दा दुबै खुट्टाका औँलाहरू किब्लातिर फर्केको हुनुपर्छ	64

विषय	पृष्ठ
③ सज्दामा प्रमाणित दुआहरू पढ्नु सुन्नत हो	65
④ सज्दामा अत्याधिक दुआ गर्नु सुन्नत हो	66
◆ दुवै सज्दाको बीचमा 'जल्-सए-इस्तेराहत' झैं बस्नु सुन्नत हो	66
① बायाँ खुट्टा पल्टाएर त्यसमाथि बस्नु र दायाँ खुट्टालाई सीधा ठाडो पारेर राख्नु सुन्नत हो	66
② धेरै बेरसम्म बस्नु	66
③ दोस्रो वा चौथो रकातको लागि उभिंदा एकछिनको लागि बस्नु सुन्नत हो	66
◆ तश्हुदसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	67
① तश्हुद मा बायाँ खुट्टा पल्टाएर त्यसमाथि बस्नु र दायाँ खुट्टालाई सीधा ठाडो पारेर राख्नु सुन्नत हो	67
② तश्हुदमा हात राख्ने विभिन्न तरिकाहरू	67
③ तश्हुदमा औंलाले इशारा गर्ने तरिका	68
④ हरेक तरिकाले अत्तहीयातु पढ्नु सुन्नत हो	68
⑤ ३ र ४ रकात भएको सलाहमा अन्तिम तश्हुदमा तवरूक गर्नु सुन्नत हो	69
⑥ रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि विभिन्न तरिकाले दरूद पठाउनु सुन्नत हो	69
⑦ सलाम फेर्नु भन्दा पहिला ४ कुराहरूबाट अल्लाहको शरण माग्नु	70

विषय	पृष्ठ
◆ सलाम फेरु भन्दा पहिला केही दुआहरू पढ्नु राम्रो हो । तीमध्ये केही यस प्रकार छन्	70
◆ फर्ज सलाहमा सलामपछिका अज्कार (दुआ) हरू	71
▶ बिहानका अज्कारहरू	74
◆ बिहान-बेलुका का अज्कारहरू	74
◆ तेस्रो : चाशत (जोहा) को समय	78
◆ चाशत (जोहा) को समय	79
◆ यसको रकात	80
◆ चौथो : जोहरको समय	81
◆ पहिलो कुरा : जोहरमा फर्ज भन्दा पहिले र पछिका सुन्नतहरू पढ्नु	81
◆ दोस्रो कुरा : जोहरको पहिलो रकातलाई लामो गरी पढ्नु सुन्नत हो	81
◆ तेस्रो कुरा : अत्याधिक गर्मीमा जोहरको सलाह दिलोगरी पढ्नु सुन्नत हो	82
◆ पाँचौं : अस्त्रको समय	84
◆ बिहानको अज्कार पढ्ने समय	85
◆ बेलुकाको अज्कार पढ्ने समय	85

विषय	पृष्ठ
◆ छैटौं : मग़िबको समय	86
◆ पहिलो कुरा : <u>साँझपख (अँध्यारो हुने बेला) नानीबाबुलाई बाहिर जान नदिनु सुन्नत हो</u>	86
◆ दोस्रो कुरा : <u>साँझपख घरका ढोकाहरू बिस्मिल्लाह भनेर बन्द गर्नु सुन्नत हो</u>	86
◆ तेस्रो कुरा : <u>मग़िब सलाह भन्दा पहिला २ रकात नफिल पढ्नु</u>	87
◆ चौथो कुरा : <u>ईशा भन्दा पहिला सुत्नु मकरूह (अप्रिय) हो</u>	88
◆ सातौं : ईशाको समय	89
◆ पहिलो कुरा : <u>ईशा सलाहपछि अबेरसम्म कुराकानी गर्दै बस्नु मकरूह (अप्रिय) हो</u>	89
◆ दोस्रो कुरा : <u>नमाजीको लागि केही समस्या छैन भने ईशा सलाह ढिलोगरी पढ्नु अफजल (उत्कृष्ट) हो</u>	89
◆ हरेक रात सूरतुल्-एख्लास पढ्नु सुन्नत हो	90
◆ निन्द्राका सुन्नतहरू	91
① सुत्ने बेला झ्याल ढोका बन्द गर्नु	91
② सुत्ने बेला आगो निभाई दिनु	91
③ सुत्नुअघि वजू गर्नु	92
④ सुत्नुअघि ओछ्यान टक्काउनु	92

विषय	पृष्ठ
◆ दायँतिर कोल्टो गरेर सुत्नु	92
◆ दायँ गालामुनि दायँ हात राख्नु	93
◆ सुत्ने बेलाको दुआ पढ्नु	93
◆ सुत्ने बेला पढिने कुर्आन र हदीसबाट प्रमाणित केही अज्कार (दुआ) हरू	93
◆ हदीसबाट प्रमाणित केही अज्कार (दुआ) हरू	95
◆ सपनासँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	98
◆ रातमा उठेपछि यो दुआ पढ्नु	100

सोनन् गैर-मौकूतह

विषय	पृष्ठ
◆ पहिलो: खानपिनका सुन्नतहरू	104
◆ १ बिस्मिल्लाह भनेर खानु	104
◆ २ आफ्नो नजिकबाट खानु	105
◆ ३ हातबाट खसेको गाँसलाई सफा गरेर खानु	105
◆ ४ खाना खाइसकेपछि हातका औंलाहरू चाट्नु	106
◆ ५ थाल वा प्लेट सफा गरेर खानु	106
◆ ६ तीन औंलाले खानु सुन्नत हो	107
◆ ७ पानी पिउने बेलामा भाँडा बाहिर ३ पटक सांस लिनु	107
◆ ८ खाना खाइसकेपछि अल्लाहको प्रशंसा गर्नु	107
◆ ९ सामुहिक रूपमा खानु	108
◆ १० खाना मन पर्यो भने त्यसको प्रशंसा गर्नु सुन्नत हो	108
◆ ११ खाना खुवाउनेलाई दुआ दिनु सुन्नत हो	109
◆ १२ दायँतिर बसेकालाई पहिला दिनु सुन्नत हो	109
◆ १३ पिलाउने व्यक्तिले अन्तमा पिउनु	110
◆ १४ रात पर्ने बित्तिकै बिस्मिल्लाह भनेर भाँडाकुँडा छोप्नु	111

विषय	पृष्ठ
◆ दोस्रो: सलाम, भेटघाट र मज्लिस (बैठक) का सुन्नतहरू	112
◆ १ सलाम गर्नु सुन्नत हो	112
◆ २ आवश्यकता अनुसार ३ पटक सलाम गर्नु मुस्तहब (राम्रो) हो	113
◆ ३ परिचित र अपरिचित सबैलाई सलाम गर्नु सुन्नत हो	114
◆ ४ हदीसमा उल्लेखित तरिका अनुसार सलाममा पहल गर्नु सुन्नत हो	114
◆ ५ बालबालिकाहरूलाई सलाम गर्नु सुन्नत हो	114
◆ ६ घरभित्र प्रवेश गर्दा सलाम गर्नु सुन्नत हो	114
◆ ७ घरभित्र मानिस सुतिरहेको बेला विस्तारै (मधुरो आवाजमा) सलाम गर्नु सुन्नत हो	115
◆ ८ सलाम पुर्याई दिनु सुन्नत हो	116
◆ ९ कुनै मज्लिस (बैठक) मा प्रवेश गर्दा र निस्कदा सलाम गर्नु सुन्नत हो	116
◆ १० सलाम गर्दा मोसाफहा गर्नु (हात मिलाउनु) सुन्नत हो	116
◆ ११ मुस्कुराउँदै उज्यालो अनुहारले एक-अर्कासँग भेटनु सुन्नत हो	117
◆ १२ राम्रो कुरा गर्नु सद्का (पुण्य) हो	117
◆ १३ मज्लिस (सभा) मा अल्लाहको जिक्र (गुणगान र प्रशंसा) गर्नु मुस्तहब हो	118
◆ १४ मज्लिसलाई (क्फारतुल्-मज्लिसको) दुआले समाप्त पार्नु सुन्नत हो	118

विषय	पृष्ठ
◆ तेस्रो: पोशाक र सौन्दर्यका सुन्नतहरू	119
◆ १ जुत्ता लगाउदा दाहिनेतिरबाट शुरू गर्नु सुन्नत हो	119
◆ २ सेतो लुगा र पोशाक लगाउनु	120
◆ ३ अत्तर दल्नु सुन्नत हो	120
◆ ४ अत्तर लगाउन वा लिन अस्वीकार गर्नु मकरूह (अप्रिय) हो	121
◆ ५ दायाँतिरबाट कपाल कोर्नु सुन्नत हो	121
◆ चौथो: 'हाछयु' र 'हाई' का सुन्नतहरू	122
◆ हाछयुसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	122
◆ १ हाछयु गर्ने व्यक्तिले 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भन्नु सुन्नत हो	122
◆ २ हाछयु गर्नेले 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भनेनन् भने उसको जवाफ नदिनु	123
◆ हाईसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू	124
◆ सकेसम्म हाईलाई रोक्नु वा मुखमा हात राख्नु सुन्नत हो	124

विषय	पृष्ठ
◆ पाँचौं: केही अन्य दिनचर्याहरू	126
◆ शौचालय जाने बेला र निस्कने बेलाको दुआ पढ्नु	126
◆ वसीयत (इच्छा-पत्र) लेखेर राख्नु सुन्नत हो	127
◆ किनबेच गर्दा नरम हुनु	127
◆ वजूपछि २ रकात सलाह पढ्नु	128
◆ सलाहको प्रतिक्षा गर्नु	128
◆ मिस्वाक (दतिवन) गर्नु	129
◆ प्रत्येक सलाहको लागि नयाँ वजू गर्नु	129
◆ दुआ	130
◆ अल्लाहको जिक्र (प्रशंसा) गर्नु	133
◆ अल्लाहको जिक्रमा जीवन छ	134
◆ अल्लाह तआलाले धेरै ठाउँहरूमा जिक्र गर्न प्रेरित गर्नुभएको छ	134
◆ हदीसबाट प्रमाणित केही जिक्रहरू	135

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

المحمدية وهدوه والصلاة والسلام على من لا نبي بعده ، وبعد :
فقد قرأت في هذا المؤلف للشيخ عبدالرحمن بن حمود
القريني (المنهج العلمي في بيان السنن اليومية)
فقد ألفتته مؤلفاً مفيداً يحمل على استقصاء السنن
اليومية (الفعلية والتقليدية) في الليل والنهار المنفردة
والناجئة لغيرها كما ثبت بالليل مجراه الله خيراً
ونفع جؤلفه آمين ، وبالله التوفيق .

كتبه

د. خالد بن علي المشيقح

خلفاً

١٤٣٤/١١/٥ هـ

दुई शब्द

अल्हम्दु लिल्लाहे वहदह, वस्सलातो वस्सलामो अला मल्ला नबीय बाअ्दह, अम्मा बाद ।

मैले शैख अब्दुल्लाह हमूद फौरैहद्वारा लिखित किताब 'रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को दिनचर्या' लाई अध्ययन गर्ने मौका पाएँ । यो किताब एउटा मुस्लिमको लागि निकै महत्वपूर्ण र लाभदायक छ । किनभने लेखकले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को दिनचर्या, बिहान-बेलुकाका अज्कार, खानपिन गर्ने तरिका र उहाँका सम्पूर्ण सुन्नतहरूलाई राम्रोसँग प्रमाणित गरेर उल्लेख गरेका छन् । पाठकवृन्द यो किताबबाट लाभान्वित हुनेछ भन्ने कुरामा म आशावादी छु । अल्लाह तआलाले लेखकलाई दुनियाँ र आखिरतमा राम्रो बदला प्रदान गरून्, आमीन ।

डा. खालिद बिन अली अल्-मोशैकेह

प्रो. कसीम विश्वविद्यालय र हरम मक्का तथा मदीना

भूमिका

सम्पूर्ण प्रकारका प्रशंसाहरू अल्लाह तआला कै लागि हो, जसले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को जीवनीलाई हामी सबैका लागि अतुलनीय उदाहरण र उत्कृष्ट मार्गदर्शन बनाउनुभएको छ । अल्लाहको सर्वश्रेष्ठ दूत मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि दरूद र सलाम होस्, जसले आफ्नो उम्मत (अनुयायी) लाई अल्लाहको इबादत र रसूलको अनुसरण गर्ने उत्कृष्ट मार्गदर्शन गर्नुभयो ।

पाठकवृन्द, बिहान उठेदेखि सुत्ने बेलासम्मका रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का सम्पूर्ण सुन्नतहरू र उहाँको दिनचर्या समेट्ने जमर्को गरेको छु । सुन्नत भनेको मुस्तहब (राम्रो कुरा) हो । जसलाई गर्न इस्लामले प्रेरित गरेको छ, तर अनिवार्य गरेको छैन । किनभने सुन्नत दीन (इस्लाम) को अहम पाटो हो । यसलाई अपनाउने हो भने मानिस अल्लाह तआलाको असल र प्रिय भक्त बन्न सक्छ ।

मैले केही साथीभाईहरूको अनुरोधमा आफ्नो कृति ‘अल-मिनह अल-अलीयह फी बयानिस्सुन्न अल-यौमिया’ बाट महत्वपूर्ण विषयवस्तु लिएर यो सानो किताब तयार पारेको छु ।

जसले गर्दा अल्लाहतर्फ आह्वान गर्ने इस्लामी संघ संस्थाहरूलाई अनुवाद र निःशुल्क वितरण गर्न सजिलो होस् ।

त्यसैगरी आजभोलि मानिसहरू लामो किताब अध्ययन गर्न रुचाउँदैनन् र धेरैजसो मानिस सुन्नतबाट अनभिज्ञ छन्। उनीहरूसम्म रसूलको सुन्नत पुगोस् भनेर संक्षिप्तमा प्रमाण सहित यो किताब तयार पारेको छु।

अल्लाह तआलाले हामी सबैलाई यो किताबद्वारा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को अतुलनीय दिनचर्याबाट लाभान्वित भएर त्यसलाई आफ्नो दिनचर्या बनाउने तौफीक (शक्ति) प्रदान गरून् र कयामतको दिन उहाँको साथ पाउने अवसर प्रदान गरून्, आमीन।

लेखक

डा. अब्दुल्लाह बिन हमूद अल्-फरैह

eqtidaa@gmail.com

दुई शब्द

सुन्नतको अर्थ :

मुस्तहब र मन्दूब (राम्रो कुरा) हो ।

सुन्नतको परिभाषा : सुन्नत भनेको ती कुराहरू हुन्, जसलाई गर्न इस्लामले प्रेरणा दिएको छ, तर अनिवार्य गरेको छैन ।

सुन्नतको फाइदा : गर्दा पुण्य मिल्छ, नगर्दा पाप लाग्दैन ।

हाम्रा सलफ (अग्रज) हरू सुन्नतका लागि मरिहत्ते गर्थे :

१ नोमानले अम्रबाट, अम्रले अंबसहबाट, अंबसले उम्मे हबीबह (रदियल्लाहु अन्हा) बाट बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले दिन-रातमा १२ रकात सुन्नत (अतिरिक्त सलाह) पढ्छ, अल्लाह तआलाले उसको लागि जन्नत (स्वर्ग) मा घर बनाउनु हुनेछ ।” (मुस्लिम : १७२७)

उम्मे हबीबह (रदियल्लाहु अन्हा) ले बयान गरेकी छिन् : “जुन दिनदेखि मैले यो हदीस रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट सुनें, त्यो दिनदेखि मैले यसलाई कहिल्यै पनि छोडेकी छैन ।”

अंबसहले बयान गरेका छन् : “जुन दिनदेखि मैले यो हदीस उम्मे हबीबह (रदियल्लाहु अन्हा) बाट सुनें, त्यो दिनदेखि मैले यसलाई कहिल्यै पनि छोडेको छैन ।”

अम्र बिन औसले बयान गरेका छन् : “जुन दिनदेखि मैले यो हदीस अंबसहबाट सुनें, त्यो दिनदेखि मैले यसलाई कहिल्यै पनि छोडेको छैन ।”

नोमान बिन सालिमले बयान गरेका छन् : “जुन दिनदेखि मैले यो हदीस अम्र बिन औसबाट सुनें, त्यो दिनदेखि मैले यसलाई कहिल्यै पनि छोडेको छैन ।”

२ अली (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, चक्की पिस्ता-पिस्टै फातिमा (रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकी कान्छी छोरी) को हातमा ठेला उठेको थियो । उता रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) कहाँ युद्धका केही कैदीहरू ल्याइएका थिए । एउटा कामदार मलाई पनि चाहियो भनेर फातिमा (रदियल्लाहु अन्हा) आफ्नो बुवाकहाँ पुगिन्, तर उहाँ नभएकोले सबै कुरा आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) सित गरेर फर्किन् । उहाँ आउनु भएपछि आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) ले सबै कुरा भनिन् । त्यसपछि उहाँ हाम्रो घर आउनुभयो । हामी ओछ्यानमा गइसकेका थियौं । हामी उहाँको लागि उभिन खोज्यौं, तर उहाँले तिमीहरू उठ्नु पर्दैन, बस भन्दै हामी दुवैजनाको बीचमा बस्नुभयो । मैले उहाँको गोडाको चिसोपन पनि महसुस गरें । उहाँले भन्नुभयो : “के म तिमीहरूलाई त्यो कुरा नभनुं, जुन तिमीहरूले मागेको भन्दा उत्तम छ ? ल सुन, सुत्ने बेला ३४ पटक ‘अल्लाहु-अकबर’, ३३ पटक ‘सुब्हानल्लाह’ र ३३ पटक ‘अल्हम्दु-लिल्लाह’ भन, यो तिमीहरूको लागि कामदार भन्दा पनि उत्तम छ ।” (बुखारी : ३७०५), (मुस्लिम : २७२७)

अर्को हदीसमा छ, अली (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “जुन दिनदेखि मैले यो कुरा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट सुनें, त्यो दिनदेखि मैले यसलाई कहिल्यै पनि छोडेको छैन । उनीसँग सोधियो- सिफ्फीनको रातमा पनि ? उनले जवाफ दिए : हो सिफ्फीनको रातमा पनि छोडिँन ।” (बुखारी : ५३६२), (मुस्लिम : २७२७)

‘सिफ्तीनको रात’ मा चर्को युद्ध भएको थियो र उनी (अली) स्वयम् त्यस युद्धको सेनापति थिए भन्ने कुरा सबैलाई अवगत नै छ, तैपनि उनले यो सुन्नत छोडेनन् ।

३ अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) जनाजाको सलाह पढेपछि घर फर्किन्थे र यसैलाई असल सुन्नत ठान्दथे । किनभने उनलाई कब्रिस्तानमा दफन गरून्जेल जनाजालाई साथ दिनुपर्छ भन्ने कुरा थाहा थिएन । तर जब उनले जनाजालाई दफन गरून्जेल बस्दा कति पुण्य पाइन्छ भन्ने कुरा अबू-हौरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसबाट थाहा पाए, उनलाई निकै पछुतो लाग्यो ।

त्यसपछि उनले ढुङ्गाले भरिएको मुठी भुईँमा ठोक्दै र पछुतो गर्दै भने : “मैले धेरै पुण्यका अवसरहरू गुमाएको छु ।” (बुखारी : १३२४), (मुस्लिम : ९४५)

इमाम नौवी (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “सहाबीहरू नेकी (पुण्य) का कार्यहरूमा अग्रसर रहन्थे र अन्जानमा कुनै पुण्य गर्न पाइएन भने धेरै पछुतो मान्ने गर्दथे भन्ने कुरा उक्त हदीसले प्रमाणित हुन्छ ।” (अल्-मिन्हाज : ७/१५ मा हेर्नुहोस्)

सुन्नतका केही फाइदाहरू :

▶ प्रिय भाई, सुन्नत पालना गर्दा धेरै फाइदाहरू छन्, तीमध्ये केही यस प्रकार छन् :

१ अल्लाहको प्रिय बन्नु, किनभने सुन्नत र नफिल (अतिरिक्त) द्वारा उहाँको प्रिय बन्न सकिन्छ ।

इब्ने कैय्थिम (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “अल्लाह तआलाले तिमीसित त्यति बेला मात्र माया गर्नुहुनेछ, जब तिमी उहाँको प्रिय भक्त रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को पूर्णरूपमा अनुसरण गर्नेछौ, उहाँको कुरालाई सत्य ठान्नेछौ, उहाँको आदेशको पालना गर्नेछौ, उहाँको आदेशलाई अरूको आदेशमाथि प्राथमिकता दिनेछौ, सबैभन्दा बढी उहाँलाई माया गर्नेछौ, यदि यी कुराहरू गर्न सक्दैनौ भने आफुलाई अप्ठ्यारोमा नहाल अनि पछाडि फर्क र अल्लाहको प्रकाश (नूर) को खोज गर, किनभने तिमी शून्य छौ, अर्थात तिमीसँग केही पनि छैन ।” (मदारेजुस्सालेकीन : ३/३७ मा हेर्नुहोस्)

२ अल्लाहको साथ पाउनु, अर्थात अल्लाह तआलाले भक्तलाई राम्रो काम गर्ने साहस र शक्ति प्रदान गर्नुहुन्छ । उसको हात तथा सम्पूर्ण इन्द्रेणीहरूबाट त्यही काम हुन्छ, जसलाई अल्लाह तआलाले मन पराउनुहुन्छ । किनभने अल्लाहको प्रिय भक्त भइसकेपछि उहाँको साथ र काम गर्ने शक्ति स्वतः पाइन्छ ।

३ दुआ कबुल हुनु, सुन्नत (अतिरिक्त) ले अल्लाहको प्रिय भक्त हुने अवसर पाइन्छ र उहाँले प्रिय भक्तको पुकारलाई अवश्य स्वीकार गर्नुहुन्छ ।

यी तीनै कुराहरूको प्रमाण :

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, अल्लाह तआलाले (हदीस कुद्सीमा) भन्नुभएको छ : “कसैले मेरो कुनै वली (मित्र) सँग शत्रुता गर्न खोज्छ भने म उसलाई युद्धको चेतावनी दिन चाहन्छु । मेरो भक्तले मैले अनिवार्य (फर्ज) गरेको कुराहरूबाट मेरो निकटता प्राप्त गर्ने कोसिस मलाई एकदमै मनपर्छ । मेरो भक्त नफिल (अतिरिक्त) द्वारा मेरो निकटता प्राप्त गर्न खोज्छ, यहाँसम्म कि ऊ मेरो प्रिय बन्न पुग्छ । जब ऊ मेरो प्रिय भक्त बन्छ तब म उसको कान बनि दिन्छु, जहाँबाट ऊ सुन्छ, म उसको आँखा बनि दिन्छु, जहाँबाट ऊ हेर्छ, म उसको हात बनि दिन्छु, जसले ऊ समात्छ, म उसको खुट्टा बनि दिन्छु, जसले ऊ हिंड्छ । यदि उसले केही माग्यो भने म उसलाई अवश्य प्रदान गर्नेछु, यदि ऊ मेरो शरण चाहन्छ भने म उसलाई अवश्य शरण प्रदान गर्नेछु । मलाई कुनैपनि काम गर्दा दुविधा हुँदैन, जुन एउटा मोमिनको ज्यान लिनुमा हुन्छ । ऊ मृत्युलाई मन पराउँदैन र म उसलाई दुःखी बनाउन चाहन्नँ ।” (बुखारी : ६५०२)

४ फर्ज (अनिवार्य) मा भएको कमीलाई पुरा गर्नु, किनभने सुन्नत (अतिरिक्त) ले फर्जमा भएको त्रुटिलाई पुरा गर्छ ।

यसको प्रमाण :

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्दै गरेको सुनें, उहाँले भन्नुभयो : “कयामत (महाप्रलय) को दिन भक्तसँग सर्वप्रथम सलाहको बारेमा प्रश्न हुनेछ । यदि यसमा सफल भयो भने बाँकीमा सफलता प्राप्त हुनेछ र यसमा नै असफल भयो भने बाँकीमा पनि असफल भइनेछ । यदि फर्ज (अनिवार्य) मा केही कमी भयो भने अल्लाह तआलाले भन्नुहुनेछ, हेर त, मेरो भक्तको केही सुन्नत (अतिरिक्त) छ कि ? फेरी त्यो कमीलाई सुन्नत (अतिरिक्त) ले पुरा गरिनेछ । त्यसपछि बाँकी कुराहरूको क्रमशः हिसाब-किताब हुनेछ ।” (अहमद : ९४९४), (अबू-दाऊद : ८६४), (तिर्मिजी : ४१३) र अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (सहीहुल्-जामेअ १/४०५ मा हेर्नुहोस्)

सोनन् मौकूतह

सोनन् मौकूतह : दिन-रातका विशेष समयहरूमा गर्नुपर्ने सुन्नतहरूलाई 'सोनन् मौकूतह' भनिन्छ ।

मैले यसलाई निम्न ७ समयमा विभाजन गरेको छु :

- १) फज्र भन्दा पहिलेको समय ।
- २) फज्रको समय ।
- ३) चाशत (सूर्योदय पश्चात) को समय ।
- ४) जोहरको समय ।
- ५) अस्त्रको समय ।
- ६) मग्निबको समय ।
- ७) ईशाको समय ।

पहिलो : फज्र भन्दा पहिलेको समय

निन्द्राबाट ब्यँझेपछिको यो पहिलो समय हो र यसलाई २ भागमा बाँडिएको छ :

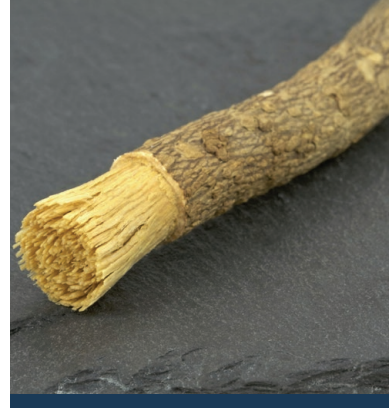
पहिलो भाग :

निन्द्राबाट ब्यँझेपछि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का केही सुन्नतहरू :

१ मिस्वाक (दतिवन) गर्नु ।

हुजैफा (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) निन्द्राबाट ब्यँझेपछि पहिला मिस्वाक (दतिवन) गर्नु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : २४५), (मुस्लिम : २५५)

मुस्लिमको अर्को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तहज्जुदको लागि उठेपछि मिस्वाक (दतिवन) ले मुख सफा गर्नु हुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : २५५)

हदीसमा ‘यशुसो’ भनिएको छ जसको अर्थ : मिस्वाकले दाँतलाई राम्रोसँग सफा गर्नु हो ।

फज्र भन्दा पहिलेका सुन्नतहरू

❖ २ ब्यूँझोपछिको दुआ पढनु ।

بِسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَ أَحْيَا
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

हुजैफा (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सुत्ने बेला : ‘बिस्मि कल्ला हुम्म अमूतो व अह्या’ र ब्यूँझने बेला : ‘अल्हम्दु लिल्ला हिल्लजी अह् याना बाद मा अमा तना व एलै हिन्नोशूर’ पढनु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ६३२४)

इमाम मुस्लिमले उक्त हदीसलाई अर्को सहाबी बरा बिन आजिब (रदियल्लाहु अन्हु) बाट बयान गरेका छन् । (मुस्लिम : २७११)

❖ ३ अनुहारमा हात घसेर निन्द्रा भगाउनु ।

❖ ४ आकाशतिर हेर्नु ।

❖ ५ सूरह ‘आलि-इमरान’ का अन्तिम १० आयतहरूको तिलावत गर्नु ।

उपर्युक्त तीनै कुराहरूको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) ले बयान गरेका छन् : “मैले आफ्नी सानीमा (रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) की धर्मपत्नी) मैमूनः (रदियल्लाहु अन्हा) को घरमा एक रात बिताएँ । म ओछ्यानको चौडाइमा सुतेँ र उहाँहरू लम्बाईमा सुत्नुभयो । लगभग मध्य राततिर रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ब्यूँझनुभयो अनि बसेर आँखा र अनुहारमा हात घस्दै निन्द्रा भगाउनु भयो, फेरी सूरह आलि-इमरानका अन्तिम १० आयतहरूको तिलावत गर्नुभयो । त्यसपछि झुन्डिएको एउटा घैलाबाट राम्रोसँग वजू गर्नुभयो । अनि उभेर सलाह पढ्न थाल्नुभयो ।” (बुखारी : १८३), (मुस्लिम : ७६३)

इमाम मुस्लिमको (हदीस न. : २५६) मा उक्त हदीसलाई अलिकति फरक ढङ्गले यसरी वर्णन गरिएको छ : “उहाँ रातको अन्तिम प्रहरमा ब्यूँझपछि बाहिर निस्केर खुल्ला आकाशतिर हेर्नुभयो अनि सूरह आलि-इमरानको निम्न आयत ‘इन्न फी खल्किस्समावाते वल्-अर्दे, वखितला फिल्लैले वन्नहारे ल आयातिन् ले ऊलिल्-बाब ...’ को तिलावत गर्नुभयो ।

अर्थ : “वास्तवमा, पृथ्वी एवं आकाशहरूको सृष्टि र रात-दिनको हेरफेरमा बुद्धिजीवीहरूका लागि निशानीहरू छन् ।” (सूरह आलि-इमरान : १९०)

अनुहारमा हात घस्नुको अर्थ निन्द्रा भगाउनु हो ।

उक्त सुन्नतलाई आफ्नो जीवनमा उतार्ने व्यक्तिको लागि मुस्लिमको हदीसमा अझ बढी व्याख्या गरिएको छ ‘इन्न फी खल्किस्समावाते’ देखि लिएर अन्तिम आयतसम्म पढ्नुपर्छ ।

६ दुवै हात ३ चोटि धुनु ।

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कोही निन्द्राबाट ब्यँझिन्छ भने आफ्नो हातलाई ३ चोटि सफा नगरून्जेल पानी भित्र नहालुन्, किनकि उसको हात कता पुगेको छ, उसलाई थाहा हुँदैन ।” (बुखारी : १६२), (मुस्लिम : २७८)

७ नाकमा पानी तानेर ३ पटक सफा गर्नु ।

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कोही सुतेर ब्यँझिन्छ भने नाकमा ३ पटक पानी तानेर सफा गर, किनभने शैतानले उसको नाकको नथीमा रात बिताउँछ ।” (बुखारी : ३२९५), (मुस्लिम : २३८)

बुखारीको अर्को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कोही निन्द्राबाट उठ्छ भने वजू गर्दा नाकलाई ३ पटक झारेर सफा गर ।” (बुखारी : ३२९५)

८ वजू गर्नु ।

वजू गर्नुको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले झुन्डिएको घैलाबाट राम्रोसँग वजू गर्नुभयो । अनि उभेर सलाह पढ्न थाल्नुभयो ।” (बुखारी : १८३), (मुस्लिम : ७६३)

वजूका केही सुन्नतहरू :

वजूको वर्णन गर्दा यसका केही महत्वपूर्ण सुन्नतहरू छोटकरीमा बयान गर्नु सान्दर्भिक होला ।

१ मिस्वाक (दतिवन) गर्नु :

वजू गर्दा मिस्वाक (दतिवन) गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “यदि मेरो उम्मत (अनुयायी) को लागि कष्ट नहुने भएको भए म वजू गर्दा हरेक चोटि मिस्वाक गर्ने आदेश दिने थिएँ ।” (अहमद : ९९२८) र इब्ने खोजैमहले : १/७३, १४० मा र हाकिमले १/२४५ मा ‘सही’ भनेका छन् तथा इमाम बुखारीले ‘सिवाकु रतबे वल्-याबिस लिस्साएम’ नामी अध्यायमा तालीकन तथा जजमका साथ बयान गरेका छन् ।

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, हामी उहाँको लागि मिस्वाक र वजू गर्नको पानी तयार गरेर राख्ने गर्थ्यौं । अल्लाहको मर्जी अनुसार उहाँ रातमा ब्यँझनु हुन्थ्यो अनि मिस्वाक र वजू गरेर सलाह पढ्नु हुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ७४६)

२ बिस्मिल्लाह भन्नु ।

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले बिस्मिल्लाह भनेन, उसको वजू भएन ।” (अहमद : ११३७१), (अबू-दाऊद : १०१) र (इब्ने माजह : ३९७)

३ दुवै हात ३ चोटि धुनु ।

यसको प्रमाण : उस्मान (रदियल्लाहु अन्हु) को लामो हदीसमा छ, “..... उनले वजू गर्ने क्रममा दुवै हातलाई ३/३ चोटि धोए अनि वजूपछि भने- मैले नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई मैले गरे झैं वजू गर्दै गरेको देखेको थिएँ ।” (बुखारी : १६४), (मुस्लिम : २२६)

४ हात खुट्टा धुने क्रममा दायाँबाट शुरू गर्नु ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले जुत्ता लगाउँदा, कपाल कोर्दा, वजू गर्दा, त्यस्तैगरी हरेक काम गर्दा दायाँबाट शुरू गर्न एकदमै मन पराउनु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : १६८), (मुस्लिम : २६८)

७ वजू गर्दा पहिला मुख कुल्ला गर्नु र नाकमा पानी तानेर सफा गर्नु ।

यसको प्रमाण : उस्मान (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, उनले नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को वजूको तरिका वर्णन गर्ने क्रममा भनेका छन् : “उहाँले मुख कुल्ला गर्नुभयो अनि नाकमा पानी तानेर राम्रोसँग सफा गर्नुभयो । त्यसपछि आफ्नो अनुहारलाई ३ पटक धुनु भयो .....।” (बुखारी : १९९), (मुस्लिम : २२६)

यदि कसैले पहिला अनुहार धुएपछि मुख कुल्ला र नाक सफा गर्छ भने पनि उसको वजू हुन्छ ।

६ ब्रतालु बाहेकले मुख कुल्ला गर्दा र नाकमा पानी तान्दा अत्याधिक पानी हाल्नु ।

यसको प्रमाण : लोकैत बिन सब्रह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले उनलाई वजूको तालिम दिने क्रममा भन्नुभयो : “पूर्ण तरिकाले वजू गर, हातखुट्टाका औंलाहरूबीच राम्रोसँग मोलेर धोऊ र ब्रत बसेका छैनौ भने नाकमा पानी हालेर राम्रोसँग सफा गर ।” (अहमद : १७८४६), (अबू-दाऊद : १४२) इब्ने हजर (रहेमहुल्लाह) ले यो हदीसलाई ‘सही’ भनेका छन् । (अल्-एसाबह : ९/१५ मा हेर्नुहोस्)

७ मुख र नाकमा एकैसाथ पानी हाल्नु ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन जैद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, उनले नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को वजूको तरिकालाई वर्णन गर्ने क्रममा भनेका छन् : “उहाँले हातमा पानी लिएर एकैसाथ मुख र नाकमा ३ पटक हालेर सफा गर्नुभयो ।” (बुखारी : १९२), (मुस्लिम : २३५)

८ सुन्नत तरिकाले टाउकोको मसह गर्नु (घस्नु) ।

टाउको मसह गर्ने (घस्ने) तरिका : दुवै हातलाई पानीमा भिजाएर निधारबाट शुरू गरेर टाउकोको पछाडि गर्धनसम्म घस्नुहोस्, फेरी पछाडिदेखि घस्दै अगाडि निधारसम्म ल्याउनुहोस् ।

महिलाले पनि उस्तै गर्धनसम्म मसह गर्नुपर्छ र तलसम्म झुन्डिएको चुल्टोमा मसह गर्नुपर्दैन ।

यसको प्रमाण :

अब्दुल्लाह बिन जैद (रदियल्लाहु अन्हु) ले नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को वजूको तरिका वर्णन गर्ने क्रममा भनेका छन् : “उहाँले निधारदेखि टाउकोको पछाडि भागसम्म मसह गर्नुभयो, फेरी टाउकोको पछाडि भागदेखि निधारसम्म निरन्तर मसह गर्नुभयो ।” (बुखारी : १८५), (मुस्लिम : २३५)

९ ३/३ चोटि धनु ।

स्मरण रहोस्, वजू गर्दा एक पल्ट धनु अनिवार्य र दोहोर्याई तेहराई धनु सुन्नत हो । तर, ३ भन्दा बढी धनु हुँदैन ।

यसको प्रमाण :

अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले १/१ पटक धुएर वजू गर्नुभयो ।” (बुखारी : १५७)

अब्दुल्लाह बिन जैद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले २/२ पटक धुएर वजू गर्नुभयो ।” (बुखारी : १५८)

उस्मान (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले ३/३ पटक धुएर वजू गर्नुभयो ।” (बुखारी : १५९)

तसर्थ, कहिले १ पल्ट, कहिले २ पल्ट र कहिले ३ पल्ट धुएर वजू गर्नु राम्रो हो । यसरी सम्पूर्ण हदीसमाथि अमल गर्न सकिन्छ । तर ३/३ चोटि धनु उत्कृष्ट तरिका हो ।

त्यसैगरी अनुहार ३ चोटि, हात २ चोटि र खुट्टा एक चोटि पनि धुन सकिन्छ । (अब्दुल्लाह बिन जैद (रदियल्लाहु अन्हु) को अर्को हदीसमा छ, जादुल्-मआद १/१९२ मा हेर्नुहोस्)

१० वजूपछिको दुआ पढ्नु ।

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ

उमर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले राम्रोसँग वजू गर्छ अनि ‘अशहदु अल्ला इला ह इल्लल्लाहु व अन्न मुहम्मदन् अब्दुल्लाहि व रसूलुह’ पढ्छ, उसको लागि जन्नत (स्वर्ग) का आठैवटा ढोकाहरू खोलिनेछ र ऊ जुनसुकै ढोकाबाट जन्नतमा प्रवेश गर्न सक्छ ।” (मुस्लिम : २३४)

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

वा अर्को दुआ जुन अबू-सईद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा प्रमाणित छ : “जसले वजूपछि ‘सुबहान कल्लाहुम्म व बिहमिदक अशहदु अल्ला इला ह इल्ला अन्त, अस्तग-फेरूक व अतूबो एलैक’ पढ्छ, अल्लाह तआलाले त्यसमा छाप हानेर आर्शमुनि सम्मानका साथ राखि दिनुहुनेछ र यो छाप कयामतसम्म बाँकी रहनेछ ।” (निसाईको ‘अमलुल्-यौम वल्-लैलह’ पृष्ठ न० : १४७ मा हेर्नुहोस्), (हाकिम १/७५२)

इब्ने हजर (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “उक्त हदीस मर्फुअन (रसूलबाट) प्रमाणित छैन, यो मौकूफन (सहाबीबाट) प्रमाणित छ, तर यो मर्फुअन (रसूलबाट) कै कायममुकाम छ, किनभने यस्ता कुराहरू आफ्नो मनले भन्न सकिदैन ।” (नताएजुल्-अफकार १/२४६ मा हेर्नुहोस्)

दोस्रो किसिम : तहज्जुद र वित्रसंग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू ।

१ अफजल (उत्कृष्ट) समयमा तहज्जुद पढ्नु सुन्नत हो ।

प्रश्न : रातको कुन समयमा तहज्जुद पढ्नु अफजल हो ?

जवाफ : ईशाको सलाह पढिसकेपछि फज्रको अजान नहुन्जेलसम्म, जुनसुकै समयमा तहज्जुद र वित्रको सलाह पढ्न सकिन्छ भन्ने कुरा सबैलाई थाहा नै छ ।

यसको प्रमाण :

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ईशाको सलाह पढिसकेपछि फज्रको अजान हुनु भन्दा केही समय अधिसम्ममा ११ रकात तहज्जुद पढ्नुहुन्थ्यो । २ रकातपछि सलाम फेरुनुहुन्थ्यो र अन्तमा १ रकात वित्र पढ्नुहुन्थ्यो ।” (बुखारी : २०३१), (मुस्लिम : ७३६)

◆ तहज्जुद पढ्ने उत्कृष्ट समय : मध्यरातपछिको अन्तिम एक तिहाई प्रहर हो ।

अर्थात : पहिला रातलाई ६ भागमा बराबर-बराबर बाँड्नुहोस् । प्रथम ३ भाग (मध्यरात) सम्म सुत्नुहोस् अनि चौथो र पाँचौं भागमा सलाह पढ्नुहोस् र छैटौं भागमा आराम गर्नुहोस् ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अम्र (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अल्लाह तआलालाई दाऊद (अलैहिस्सलाम) को रोजा (व्रत) र सलाह (नमाज) अति मन पर्थ्यो । उनी मध्यरातसम्म सुत्ने गर्थे, फेरी एक तिहाई रातसम्म सलाह पढ्ने गर्थे, अनि रातको छैटो भागमा आराम गर्थे । त्यसैगरी उनी एक दिन बिराएर व्रत बस्ने गर्थे ।” (बुखारी : ३४२०), (मुस्लिम : ११५९)

◆ यदि कोही माथि उल्लेखित हदीसमा अमल गर्न चाहन्छ भने रातको हिसाब कसरी गर्ने ?

रातलाई ६ भागमा बराबर-बराबर बाँड्नुहोस् । प्रथम ३ भाग (मध्यरात) सम्म सुत्नुहोस्, अनि चौथो र पाँचौं भागमा सलाह पढ्नुहोस् र छैटौं भागमा आराम गर्नुहोस् ।

त्यसैले आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई सहरीको समयमा सधैं आराम गर्दै गरेको (सुतिरहेको) पाएँ ।” (बुखारी : ११३३), (मुस्लिम : ७४२)

यसरी हिसाब गरेर उत्कृष्ट समयमा तहज्जुद पढ्न सकिन्छ । जसको प्रमाण अब्दुल्लाह बिन अम्रको हदीसमा माथि प्रस्तुत भइसकेको छ ।

▶ समग्रमा, कुन समयमा तहज्जुद पढ्नु उत्कृष्ट हो भन्ने कुरालाई ३ दर्जामा बाँडिएको छ :

पहिलो दर्जा : प्रथम ३ भाग, मध्यरात हो, यो समयमा सुत्नुहोस् । बाँकी रातको चौथो र पाँचौं भागमा सलाह पढ्नुहोस् र छैटौं भागमा आराम गर्नुहोस् ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अम्र (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा माथि बयान भइसकेको छ ।

दोस्रो दर्जा : रातको अन्तिम एक तिहाई प्रहरमा सलाह पढ्नुहोस् ।

यसको प्रमाण :

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जब रातको अन्तिम प्रहर हुन्छ, तब अल्लाह तआला पहिलो आकाशमा आउनुहुन्छ अनि भन्नुहुन्छ : “कोही छ, जसले मलाई पुकारोस् र म उसको पुकारलाई स्वीकार्नेछु । कोही छ, जसले मसित मागोस् र म उसको मागलाई पुरा गर्नेछु । कोही छ, जसले मसित माफी मागोस् र म उसलाई माफ गर्नेछु । उहाँ हरेक रातको अन्तिम प्रहरमा पहिलो आकाशमा आउनुहुन्छ ।” (बुखारी : ११४५), (मुस्लिम : ७५८)

तर, यदि कोही रातको अन्तिम प्रहरमा उठ्न सक्दैन भने उसले रातको जुनसुकै समयमा तहज्जुद र वित्र पढ्न सक्छ ।

तेस्रो दर्जा : रातको पहिलो प्रहरमा सलाह पढ्नु ।

यसको प्रमाण :

जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसलाई रातको अन्तिम प्रहरमा उठ्न नसक्ने डर छ, उसले रातको पहिलो प्रहरमा वित्रको सलाह पढ्नु र जो रातको अन्तिम प्रहरमा पढ्न रूचाउँछ, उसले अन्तिम रातको प्रहरमा वित्रको सलाह पढ्नु । किनभने रातको अन्तिम प्रहरमा फरिश्ताहरू हाजिर हुन्छन् र यो उत्कृष्ट समय हो ।” (मुस्लिम : ७५५)

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले अबू-जर, अबू-दर्दा र अबू-हुँरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) लाई गर्नुभएको वसीयत; “सुत्नु भन्दा पहिला वित्रको सलाह पढ्नु” माथि उल्लेखित तेस्रो दर्जा अन्तर्गत पर्दछ ।

अबू-जर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसलाई (निसाई फिस्-सुननुल्-कुब्रा : ९९२८) : २७१२ मा बयान गरेका छन् र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले सहीहा : २१६६ मा ‘सही’ भनेका छन् ।

अबू-दर्दा (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसलाई अहमदले : २७४८१ र अबू-दाऊदले : १४३३ मा बयान गरेका छन् र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ अबू-दाऊद : ५/१७७ मा ‘सही’ भनेका छन् ।

र अबू-हुँरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसलाई मुस्लिमले : ७३७ मा बयान गरेका छन् ।

❖ ११ रकात तहज्जुद पढ्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) रमदान वा अन्य महिनामा ११ रकात भन्दा बढी पढ्नु हुन्नथे ।” (बुखारी : ११४७), (मुस्लिम : ७३८)

तर मुस्लिमको अर्को हदीसमा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले १३ रकात पढ्नुभएको कुरा आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) बाट नै प्रमाणित छ ।

यी हदीसहरूबाट स्पष्ट हुन्छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) प्रायः ११ रकात नै पढ्नुहुन्थ्यो, तर कहिलेकाहीं १३ रकात पनि पढ्नुहुन्थ्यो । यस्तो अवस्थाहरूमा दुवै हदीसहरूमाथि अमल गर्नु राम्रो हो । त्यसैले कहिले ११ र कहिले १३ रकात पढ्नु सुन्नत हो ।

❖ ३ तहज्जुदको पहिलो २ रकात छोटो गरी पढ्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) रातमा तहज्जुद पढ्दा, पहिलो २ रकात छोटो गरी पढ्नु हुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ७६७)

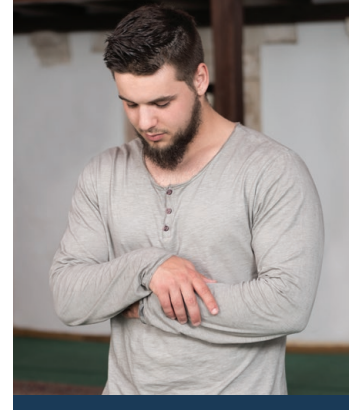
पञ्च भन्दा पहिलोका सुन्नतहरू

४ तहज्जुदमा प्रमाणित सना (इस्तिफताह) पढ्नु सुन्नत हो ।

اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तहज्जुदमा निम्न लिखित दुआ पढ्नु हुन्थ्यो : “अल्लाहुम्म, रब्ब जिब्राईल, व मीकाईल, व इस्राफील, फातिरस्समावाते वल्-अर्दे, आलिमल्-गैबे वश्-शहादते, अन्त तह-कोमो बैन ईबादेक फीमा कानू फीही यख्-तलेफून्, एह्-देनी लिमख्-तलेफ फीही मिनल्-हक्के बेइज्जिक, इन्नक तहदी मन्-तशाओ इला सिरातिम-मुस्तकीम ।” (मुस्लिम : ७७०)

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قِيَمُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، أَنْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ الْحَقُّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفُرْ لِي مَا قَدَّمْتُ، وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ إِلَهِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

इब्ने अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तहज्जुदमा निम्न लिखित दुआ पढ्नु हुन्थ्यो : “अल्लाहुम्म, लकल्-हम्दु, अन्त नूरुस्समावाते वल्-अर्दे, व लकल्-हम्दु, अन्त रब्बुस्समावाते वल्-अर्दे व मन् फिहीन्न, अन्तल्-हक्कु, व वाअदु कल्-हक्कु, व कौलुकल्-हक्कु, व लिका-ओकल्-हक्कु, वल्-जन्तु हक्कुन्, वन्-नारू हक्कुन्, वन्नबीयून् हक्कुन्, वस्साअतु हक्कुन्, अल्लाहुम्म, ल्-क असलन्तु, व बि-क आमन्तु, व अलैक तवक्कलतु, व एलैक अनब्तु, व बिक खासन्तु, व एलैक हाकन्तु, फग-फिलीं मा कद्-दन्तु, वमा अख्-खर्तु वमा अस्-र्तु, वमा आलन्तु, अन्त इलाही, ला इला ह इल्ला अन्त ।” (बुखारी : ७४९९), (मुस्लिम : ७६८)

७ तहज्जुदमा कयाम, रूकुर र सज्दा सबै चरणहरूमा एकनासले समय लम्ब्याउनु सुन्नत हो ।

६ तहज्जुदमा निम्न लिखित तरिकाले कुर्आनको तिलावत गर्नु सुन्नत हो ।

- १ > हतार (हदर) नगरिकन विस्तारै-विस्तारै पढ्नु ।
- २ > प्रत्येक आयत (श्लोक) मा रोकनु, अर्थात २/३ आयत एकै सांसमा नपढ्नु, बरू हरेक आयत (श्लोक) मा रोकदै पढ्नु ।
- ३ > कुर्आनको तिलावत गर्दा अल्लाहको चमत्कार र अनगिन्ति वरदानहरूको ब्याख्या गरिएको आयत छ भने खुब प्रशंसा गर्नु, माने निर्देशन छ भने उहाँसित केही मागनु र अजाब (प्रकोप) को वर्णन छ भने उहाँको शरण मागनु ।

यी उपर्युक्त कुराहरूको प्रमाण :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ - سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ - سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى

हुजैफा (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “मैले एक रात रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को साथमा सलाह पढ्ने अवसर पाएँ, उहाँले सूह बकरह पढ्न आरम्भ गर्नुभयो । मैले सोचे, १०० आयत पढिसकेपछि रूकु गर्नुहुन्छ होला, तर उहाँ निरन्तर रूपले पढ्दै जानुभयो । फेरी मैले सोचे शायद सिङ्गौ सूह एक रकातमा पढ्नुहुन्छ होला, तर उहाँ निरन्तर रूपले पढ्दै जानुभयो, सूह बकरह पढिसकेपछि सूह निसा र त्यसपछि सूह आलि-इमरान पनि पढ्नुभयो । उहाँ हतार (हदर) नगरिकन विस्तारै-विस्तारै पढ्नुहुन्थ्यो, कुर्आनको तिलावत गर्दा अल्लाहको चमत्कार र अनगिन्ति वरदानहरूको ब्याख्या गरिएको आयत छ भने खुब प्रशंसा गर्नुहुन्थ्यो, माग्ने निर्देशन छ भने उहाँसित केही माग्नुहुन्थ्यो र अजाब (प्रकोप) को वर्णन छ भने उहाँको शरण माग्नुहुन्थ्यो । त्यसपछि उहाँले रूकुको लागि झुकनुभयो र ‘सुबहान रब्बियल्-अजीम’ पढ्न थाल्नुभयो, उहाँको रूकु पनि कयाम झैँ लामो थियो । फेरी उहाँले ‘समिअल्लाहु लिमन् हमिदह’ भनेर उभिनुभयो र लगभग रूकु झैँ लामो कयाम गर्नुभयो । फेरी उहाँले सज्दा गर्नुभयो र सज्दामा ‘सुबहान रब्बियल्-आला’ पढ्नुभयो, उहाँको सज्दा पनि कयाम झैँ लामो थियो ।” (मुस्लिम : ७७२)

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) कुर्आनको तिलावत कसरी गर्नुहुन्थ्यो भन्ने प्रश्नको जवाफमा उम्मे सल्मा (रदियल्लाहु अन्हा) ले भनेकी छिन् : “उहाँ प्रत्येक आयत (श्लोक) मा वक्फ (रोक्नु) गर्नुहुन्थ्यो । जस्तै: ‘बिस्मिल्ला हिर्रहमा निर्रहीम’ पढिसकेपछि वक्फ (रोक्नु) गर्नुहुन्थ्यो । त्यसैगरी ‘अल्हम्दु लिल्लाही रब्बिल् आलमीन’ पढिसकेपछि वक्फ (रोक्नु) गर्नुहुन्थ्यो । त्यसैगरी ‘अर्रह्मा निर्रहीम’ ‘मालिकि यौमिदीन’ प्रत्येक आयत (श्लोक) मा वक्फ (रोक्नु) गर्नुहुन्थ्यो ।” (अहमद : २६५८३), दार-कुतनीले (११८) मा भनेका छन् : यसको सनद (हदीस बयान गर्ने मानिसहरू) ‘सही’ र सबैजना ‘सिकात’ भरपर्दो छन् । इमाम नौवीले ‘सही’ भनेका छन् । (अल्-मज्मूअ : ३/३३३ मा हेर्नुहोस्)

19 प्रत्येक २ रकातपछि सलाम फेर्नु सुन्नत हो ।

अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, एक जनाले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सित ‘रातको सलाह कसरी पढ्ने’ भन्ने बारे जिज्ञासा राख्यो अनि उहाँले जवाफमा भन्नुभयो : “रातको सलाह २/२ रकात गरेर पढ, बिहान हुने डर छ भने अन्तमा एक रकात वित्र पढ ।” (बुखारी : ९९०), (मुस्लिम : ७४९)

यो हदीसमा ‘मस्ना-मस्ना’ शब्द प्रयोग गरिएको छ, जसले प्रमाणित गर्छ कि प्रत्येक २ रकातपछि सलाम फेर्नु सुन्नत हो । अर्थात एकैसाथ ४ रकात पढ्नु हुँदैन ।

❖ अन्तिम ३ रकातमा खास सूरहरू पढ्नु सुन्नत हो ।

वित्रको पहिलो रकातमा 'सूरतुल्-आला', दोस्रोमा 'सूरतुल्-काफेरून' र तेस्रोमा 'सूरतुल्-एख्लास' पढ्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

ओबै इब्ने काअब (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) वित्रको पहिलो रकातमा 'सूरतुल्-आला', दोस्रोमा 'सूरतुल्-काफेरून' र तेस्रोमा 'सूरतुल्-एख्लास' पढ्नु हुन्थ्यो ।" (अबू-दाऊद : १४२३), (निसाई : १७३३), (इब्ने माजह : ११७१) इमाम नौवीले खुलासा : १/५५६ मा र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले (सही-निसाई : १/२७३) मा 'सही' भनेका छन् ।

❖ वित्र पढ्दा कहिले दुआ गर्नु र कहिले नगर्नु दुवै सुन्नत हो ।

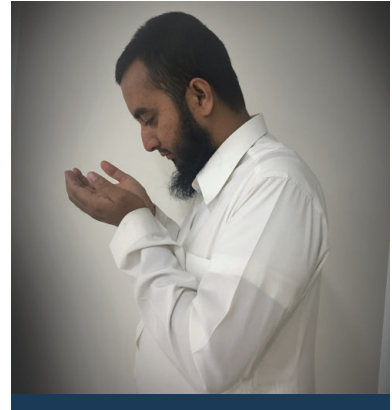
अर्थात, वित्रको तेस्रो वा अन्तिम एकल रकात; जसमा 'सूरतुल्-एख्लास' पढ्नु हुन्छ, त्यसैमा दुआ गर्नुपर्छ ।

वित्रको सलाहमा दुआ गर्नुभएको र दुआ नगरिकन वित्र पढ्नुभएको दुवै कुराहरू रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) र उहाँका केही सहाबाहरूबाट प्रमाणित छ । शैखुल्-इस्लाम इब्ने तैमीयह (रहेमहुल्लाह) ले यसै कुरालाई मन पराएका छन् । तर बढी दुआ नगरिकन वित्र पढ्नु नै उत्कृष्ट तरिका हो ।

❖ के वित्रमा दुआ गर्दा हात उठाउनुपर्छ ?

वित्रमा दुआ गर्दा हात उठाउनु नै सही तरिका हो । जमहूर ओलमा (अधिकांश धर्मगुरुहरू) को यही भनाई छ । किनभने हात उठाउनु उमर (रदियल्लाहु अन्हु) बाट प्रमाणित छ । इमाम बैहकी (रहेमहुल्लाह) ले पनि यसलाई 'सही' भनेका छन् ।

इमाम बैहकी (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : "वित्रमा दुआ गर्दा हात उठाउने कुरा धेरै सहाबाहरूबाट प्रमाणित छ ।" (अस्-सुनन् अल्-कुब्रा : २/२११ मा हेर्नुहोस्)

❖ वित्रको दुआ कुन कुराबाट आरम्भ गर्नुपर्छ ?

वित्रमा पनि पहिला अल्लाहको प्रशंसा गर्नु र त्यसपछि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि दरूदो सलाम पठाउनु अनि दुआ गर्नु पर्दछ । यसो गर्दा दुआ कबुल हुने बढी सम्भावना हुन्छ । (वल्लाहो आलम)

यसको प्रमाण :

फोजालह बिन ओबैद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले एकजनाले दुआ गर्दै गर्दा सुन्नुभयो, जसले उहाँमाथि दरूदो सलाम पठाएनन् । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो- उसले धेरै हतार गर्यो, फेरी त्यो मानिसलाई बोलाउनुभयो अनि सबैलाई सम्बोधन गर्दै भन्नुभयो : “दुआ माग्दा पहिला अल्लाहको प्रशंसा गर, फेरी रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि दरूदो सलाम पठाऊ अनि त्यसपछि दुआ गर ।” (तिर्मिजी : ३४७७)

इब्ने कैथियम (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “वास्तवमा, दुआ गर्नु अघि अल्लाहको प्रशंसा गर्नु र रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि दरूदो सलाम पठाउनु मुस्तहब हो । त्यसपछि आवश्यकता अनुसार आफ्नो लागि दुआ गर्नु ।” (अल्-वाबेलुस्सैयेब : ११०)

◆ के वित्रको दुआपछि अनुहारमा हात घस्नुपर्छ र ?

वित्रको दुआपछि अनुहारमा हात घस्नु प्रमाणित छैन, किनभने यसको कुनै प्रमाण नै छैन ।

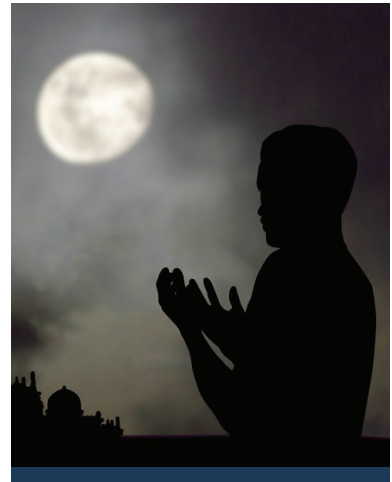
इमाम मलिक (रहेमहुल्लाह) सित दुआपछि अनुहारमा हात घस्नेबारे प्रश्न सोधियो । उनले इन्कार गर्दै भने : “मलाई थाहा छैन ।” (किताबुल्-वित्र, लिल्-मर्वजी पृष्ठ न० : २३६ मा हेर्नुहोस्)

शैखुल्-इस्लाम इब्ने तैमीयह (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “दुआपछि अनुहारमा हात घस्नेबारे मात्र एक दुईवटा हदीसहरू छन्, ती पनि जईफ (अति कमजोर) छन् ।” (फतावा २२/५१९ मा हेर्नुहोस्)

◆ १० रातको अन्तिम तेस्रो प्रहरमा दुआ गर्नु ।

रातको अन्तिम प्रहरमा दुआ गर्नु सुन्नत हो, यदि उसले रातको अन्तिम प्रहरमा वित्रको दुआ गर्छ भने यो नै उसको लागि पर्याप्त हुनेछ । वित्रको दुआ मान्न सकेन भने अन्य दुआ गर्नु उत्कृष्ट हो । किनभने त्यति बेला दुआ स्वीकृत हुन्छ र अल्लाह तआला पनि पहिलो आकाशमा आउनुहुन्छ (त्यही तरिकाले जुन उहाँको महिमाको लागि उचित छ) ।

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अल्लाह तआला हरेक रातको अन्तिम प्रहरमा पहिलो आकाशमा आउनुहुन्छ अनि भन्नुहुन्छ : “कोही छ, जसले मलाई पुकारोस् र म उसको पुकारलाई स्वीकार्नेछु । कोही छ, जसले मसित केही मागोस् र म उसको मागलाई पुरा गर्नेछु । कोही छ, जसले मसित माफी मागोस् र म उसलाई माफ गर्नेछु । उहाँ यसरी हरेक रातको अन्तिम प्रहरमा पहिलो आकाशमा आउनुहुन्छ ।” (बुखारी : ११४५), (मुस्लिम : ७५८)

११ वित्रमा सलाम फेरिसकेपछि 'सुब्हानल्-मलेकुल्-कुद्दूस' ३ पटक भन्नु र तेस्रोपटक ठूलो स्वर र अलि लम्बाएर भन्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

ओबै इब्ने काअब (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) वित्रको पहिलो रकातमा 'सूरतुल्-आला', दोस्रोमा 'सूरतुल्-गाशियह' र तेस्रोमा 'सूरतुल्-एख्लास' पढ्नु हुन्थ्यो र सलाम फेरिसकेपछि 'सुब्हानल्-मलेकुल्-कुद्दूस' ३ पटक भन्नु हुन्थ्यो ।" (निसाई : १७०२) इमाम नौवी र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले 'सही' गरेको कुरा अघि प्रस्तुत भइसकेको छ ।

अब्दुर-रहमान इब्ने अब्जा को हदीसमा यसरी वर्णन गरिएको छ : "उहाँ 'सुब्हानल्-मलेकुल्-कुद्दूस' ३ पटक भन्नु हुन्थ्यो र तेस्रोपटक अलि ठूलो स्वरले लम्बाएर भन्नु हुन्थ्यो ।" (अहमद : १५३५४), निसाई : १७३४) र अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले 'सही' भनेका छन् । (तहकीक मिश्र-कातुल्-मसाबीह १/३९८ मा हेर्नुहोस्)

१२ तहज्जुद पढ्न आफ्नो घरपरिवारलाई उठाउनु सुन्नत हो ।

श्रीमानले आफ्नो श्रीमती र घरका अन्य सदस्यहरूलाई, त्यसैगरी श्रीमतीले आफ्नो श्रीमानलाई तहज्जुद पढ्न उठाउनु सुन्नत हो । किनभने राम्रो काम गर्दा एक- अर्काको सहयोग गर्नु र सुन्नत पढ्न उठाउनु राम्रो तरिका हो ।

यसको प्रमाण :

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ : "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) रातको समय सलाह पढ्नुहुन्थ्यो अनि म उहाँ र किब्लाको बीचमा सुतिरहेकी हुन्थेँ । वित्र पढ्नुभन्दा पहिला मलाई उठाउनु हुन्थ्यो र म पनि वित्र पढ्थेँ ।" (बुखारी : ५१२), (मुस्लिम : ५१२)

उम्मे-सल्मा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ : "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले एक रात उठेपछि भन्नुभयो : "सुब्हानल्लाह ! कति खजाना र कति संकट उतारिएको छ ! यी कोठामा सुत्ने (श्रीमती) हरूलाई सलाह पढ्न कसले उठाउने होला ? दुनियाँमा लुगा लगाउने कतिपय महिलाहरू आखिरतमा नाङ्गो हुनेछन् ।" (बुखारी : ६२१८)

१३ तहज्जुदमा थकाई लागेपछि आराम गर्नु सुन्नत हो ।

यदि कसैलाई थकान लाग्यो भने बसेर सलाह पढ्नु ।

अनस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) मस्जिदमा प्रवेश गर्नुभयो । उहाँले दुवै खम्बामा रस्सी बाँधिएको देखेपछि यो के हो भनेर सोध्नुभयो । सहाबाले जवाफ दिए : यो जैनबको रस्सी हो, उनी सलाह पढ्दा पढ्दै थाकेपछि यही रस्सीको सहारा लिने गर्छिन् । उहाँले भन्नुभयो : “यसलाई फुकाल, जाँगर हुन्जेल सलाह पढ्नु र थकाई लागेपछि आराम गर्नु ।” (बुखारी : ११५०), (मुस्लिम : ७८४)

यदि कसैलाई निन्द्रा लागेको छ भने सुत्नु र उठेपछि एकदम जाँगरिलो भएर बाँकी सलाह पढ्नु ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कसैलाई सलाह पढ्दा निन्द्रा लागेको छ भने पहिला सुत्नु र उठेपछि बाँकी सलाह पढ्नु । किनभने उसले निन्द्रामा दुआ गर्ने ठाउँमा आफूलाई गाली पनि गर्नसक्छ ।” (बुखारी : २१२), (मुस्लिम : ७८६)

त्यसैगरी कसैलाई कुर्आनको तिलावत गर्दा निन्द्रा लाग्यो भने सुत्नु र उठेपछि जाँगरिलो भएर पढ्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “यदि कसैलाई निन्द्राले गर्दा कुर्आनको तिलावत गर्न र के पढ्दैछ त्यो थाहा पाउन गाह्रो भएको छ भने उसले सुत्नु जरूरी छ ।” (मुस्लिम : ७८७)

१४ यदि कसैले रातमा तहज्जुद र वित्रको सलाह पढ्न सकेन भने उसले दिनमा थपेर जोर गरी पढ्नु सुन्नत हो ।

मानौं, कसैले नियमित रूपमा ३ रकात वित्र पढ्छ, तर निन्द्रा वा कुनै रोगले गर्दा पढ्न सकेन भने उसले दिनमा ४ रकात पढ्नुपर्छ । यदि ५ रकात पढ्ने बानी छ भने उसले दिनमा ६ रकात पढ्नुपर्छ, क्रमशः यसरी थप्दै जानुहोस् । किनभने रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) यस्तै गर्नु हुन्थ्यो ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “उहाँ हरेक रात नियमित रूपमा ११ रकात पढ्नु हुन्थ्यो तर निन्द्रा वा कुनै रोगले गर्दा रातमा पढ्न सक्नुभएन भने उहाँ दिनमा १२ रकात पढ्नु हुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ७४६)

फत्र भन्दा पहिलेका सुन्नतहरू

दोस्रो: फज्रको समय

फज्रको समयमा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट प्रमाणित केही सुन्नतहरू यस प्रकार छन् :

अजानसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

१ अजानको जवाफ दिनु ।

لا حول ولا قوة إلا بالله

अजान हुने बेला सुन्नेले मुअज्जिन (अजान दिने व्यक्ति) ले जस्तै उसको पछि-पछि दोहोर्याउनु पर्छ, तर 'हय्य अलस्सलाह' र 'हय्य अलल्फलाह' को जवाफमा (लाहौ ल वला कुव्व त इल्ला बिल्लाह) भन्नुपर्छ ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अम्र (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जब तिमीहरू अजान सुन्छौ, मुअज्जिन (अजान दिने व्यक्ति) ले भने जस्तै तिमीहरू पनि उसको पछि-पछि भन्दै गर ।” (मुस्लिम : ३८४)

उमर बिन खत्ताब (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ: “जब मुअज्जिन (अजान दिने व्यक्ति) ले ‘अल्लाहु-अक्बर’ भन्छ, तिमी पनि ‘अल्लाहु-अक्बर’ भन । जब उसले ‘अशहदु अल्ला इला ह इल्लल्लाह’ भन्छ, तिमी पनि ‘अशहदु अल्ला इला ह इल्लल्लाह’ भन । जब उसले ‘अशहदु अन्न मुहम्म दर्रसूलुल्लाह’ भन्छ, तिमी पनि ‘अशहदु अन्न मुहम्म दर्रसूलुल्लाह’ भन । जब उसले ‘हय्य अलस्सलाह’ भन्छ, तिमी उसको जवाफमा ‘लाहौ ल वला कुव्व त इल्ला बिल्लाह’ भन । जब

उसले 'हय्य अलल्फलाह' भन्छ, तिमी उसको जवाफमा 'लाहौ ल वला कुव्व त इल्ला बिल्लाह' भन । जब उसले 'अल्लाहु-अकबर' भन्छ, तिमी पनि 'अल्लाहु-अकबर' भन । जब उसले 'ला इला ह इल्लल्लाह' भन्छ, तिमी पनि 'ला इला ह इल्लल्लाह' भन । जसले यस अजानलाई मुअज्जिनको पछि-पछि हृदयदेखि भन्छ, ऊ स्वर्गमा जानेछ ।" (मुस्लिम : ३८५)

फज्रको अजानमा 'अस्-सलातो खैरूम-मिनन्-नौम' । (उठेर सलाह पढ्नु, निन्द्रा भन्दा बेश हो) को जवाफमा पनि 'अस्-सलातो खैरूम-मिनन्-नौम' नै भन्नुपर्छ ।

२ 'शहादतैन' पछिको दुआ ।

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَمُحَمَّدٍ رَسُولًا،
وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

मुअज्जिन (अजान दिने व्यक्ति) ले 'अशहदु अन्न मुहम्म दरसूलुल्लाह' दोस्रो पटक भनिसकेपछि सुन्नेले निम्न लिखित दुआ पढ्नु सुन्नत हो :

साअदको हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "जसले मुअज्जिनको 'शहादतैन' पछि 'अशहदु अल्ला इला ह इल्लल्लाहु, वहदहू लाशरीक लहु 'व अन्न मुहम्मदन् अब्दुहु व रसूलुह, रजीतो बिल्लाहे रब्बन् व बिल् इस्लामे दीनन् व बि मुहम्मदिन् नबीय्यन् रसूलन्' पढ्छ, अल्लाह तआलाले उसको पापलाई पखालि दिनुहुन्छ ।" (मुस्लिम : ३८६)

३ अजानपछि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि दरूद पठाउनु ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अम्र (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "जब तिमीहरू अजान सुन्छौ, मुअज्जिन (अजान दिने व्यक्ति) ले भने जस्तै उसको पछि-पछि तिमीहरू पनि भन, फेरी ममाथि दरूद पठाऊ, किनभने जसले ममाथि १ पटक दरूद पठाउछ, उसलाई अल्लाह तआलाको १० कृपा मिल्छ । फेरी मेरोलागि अल्लाहसित 'वसीलः' माग, यो जन्नतको एउटा उच्च स्थान हो । अल्लाहका भक्तहरूमध्ये एउटाले त्यो स्थान पाउनेछ । त्यो भक्त मै हुँ भन्ने आशावादी छु । त्यो उच्च स्थान 'वसीलः' मलाई प्राप्त होस् भनेर जसले दुआ गर्छ, उसको लागि म सिफारिश (शिफाअत) गर्नेछु ।" (मुस्लिम : ३८४)

اللهم صلِّ على محمد وعلى آل محمد ، كما صليت على إبراهيم

सर्वोत्कृष्ट दरूद : 'दरूद इब्राहीमी' "अल्लाहुम्म सल्लि अला मुहम्मद्, व अला आलि मुहम्मद्, कमा सल्लैत अला इब्राहीम् .... हो ।"

४ अजानपछिको दुआ पढ्नु ।

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدُّعْوَةُ التَّائِمَةُ، وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ

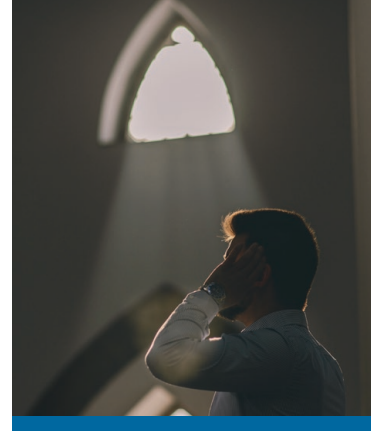
यसको प्रमाण : जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "जसले अजानपछि : "अल्लाहुम्म रब्ब हाजि हिदाअ्व तित्तम्मह, वस्सलातिल् काइमह,

आते मोहम्मद निल् वसीलत वल् फजीलह, वब्असहु मकामम्महमूद निल्लजी वअत्तह' पढ्छ, उसको लागि कयामतको दिन मेरो सिफारिश (शिफाअत) अनिवार्य भयो ।” (बुखारी : ६१४)

७ अजानपछिको दुआ ।

अब्दुल्लाह बिन अम्र (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, एकजना सहाबीले प्रश्न गर्यो : ‘मुअज्जिन (अजान दिने व्यक्ति) ले त हामीभन्दा धेरै पुण्य कमाउने भयो’ यसको जवाफमा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो : “तिमी पनि मुअज्जिन पछि-पछि जस्तै भन, अजानपछि दुआ गर र अल्लाहसित माग, तिम्रो कामना पुरा हुनेछ ।” (अबू-दाऊद : ५२४) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (सहीहुल्-कलेमुतैयिब : ७३ मा हेर्नुहोस्)

अनस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा पनि यसको प्रमाण छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अजान र एकामतको बीचमा गरिएको दुआ रद्द हुँदैन ।” (निसाई : ९८९५), (इब्ने खोजैमहले १/ २२१, ४२५ मा ‘सही’ भनेका छन् ।

◆ फज्रसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

दिन-रातमा पढिने यो पहिलो ‘सुन्नत मोअक्कदा’ हो ।

सुन्नत मोअक्कदा : ती १२ रकात सुन्नतहरू हुन्, जुन फर्ज सलाहहरूदेखि कहिल्यै पनि अलग हुँदैन । कुनै फर्ज भन्दा पहिले र कुनै फर्ज भन्दा पछि पढ्नुपर्दछ ।

उम्मे हबीबह (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, उनले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले बयान गर्दै गरेको सुनिन् : “जसले दिन-रातमा फर्ज बाहेक १२ रकात सुन्नत (अतिरिक्त सलाह) हरू पढ्छ, अल्लाह तआलाले उसको लागि स्वर्गमा घर बनाउनु हुनेछ ।” (मुस्लिम : ७२८)

तिर्मिजीको हदीसमा अझ बढी व्याख्या गरिएको छ : “जोहर सलाहमा; फर्ज सलाह भन्दा पहिला ४ रकात (२-२ रकात गरी पढ्नु) र फर्जपछि २ रकात, मग्निब सलाहमा; फर्जपछि २ रकात, ईशा सलाहमा; फर्जपछि २ रकात र फज्र सलाहमा; फर्ज सलाह भन्दा पहिला २ रकात ।” (तिर्मिजीले न० ४१५ मा हसन ‘सही’ भनेका छन्)

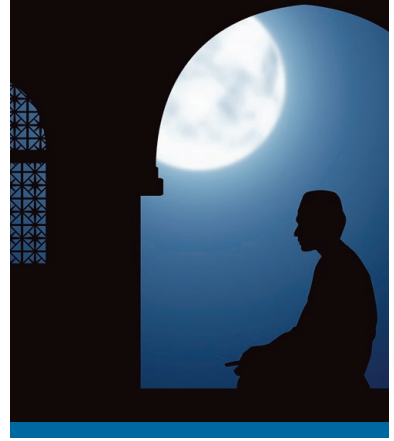
सुन्नत मोअक्कदा घरमै पढ्नु उत्तम हो ।

जैद बिन साबित (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “हे मानिसहरू हो, घरभित्र सलाह पढ्दै गर, किनभने पुरूषको लागि फर्ज बाहेकका अतिरिक्त सलाहहरू घरमै पढ्नु उत्तम हो ।” (बुखारी : ७२९०), (मुस्लिम : ७८१)

◆ 'सुन्नत मोअक्कदा' हरू मध्ये उत्कृष्ट सुन्नत ।

सुन्नत मोअक्कदाहरू मध्ये उत्कृष्ट सुन्नत फज्रको सुन्नत हो । यसको प्रमाण :

- १> आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) जुन जोस र जाँगरका साथ फज्रको सुन्नत पढ्नु हुन्थ्यो, उहाँको त्यो जोस र जाँगर अरू अतिरिक्त सलाहहरूमा देखिदैनथ्यो ।” (बुखारी : १८३), (मुस्लिम : ७६३)
- २> आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “फज्रको सुन्नत, दुनियाँ र दुनियाँमा पाइने सबैभन्दा अमूल्य चिजभन्दा उत्तम हो ।” (मुस्लिम : ७२५)

◆ फज्रको सुन्नतका विशेषताहरू :

- १) यात्राको आवस्थामा पनि फज्रको सुन्नत पढ्नुपर्छ । तर अन्य सुन्नतहरू, जस्तै जोहर, मग़िब र ईशाको सुन्नत यात्रामा पढ्नु पर्दैन । (बुखारी), (मुस्लिम)
- २) यसको पुण्य असामान्य छ । दुनियाँ पाइने सबैभन्दा अमूल्य चिजभन्दा उत्तम फज्रको सुन्नत हो ।
- ३) यी २ रकात सुन्नत एकदमै छोटो र मिठो तरिकाले पढ्नुपर्छ ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) फज्रको सुन्नत यति छोटो गरी पढ्नुहुन्थ्यो कि म सोच्ने गर्थेँ, खै, उहाँले अल्हम्दु पनि पढ्नु भयो कि भएन !” (बुखारी : ११७१), (मुस्लिम : ७२४)

तर यसमा शर्त के छ भने यति छोटो र हतारमा पनि नहोस् जसको कारणले फर्जमा कमी होस्, किनभने हतार गर्नुबाट मनाही गरिएको छ ।

- ४) फज्रको सुन्नतमा पहिलो रकातमा सूरह फातिहापछि ‘सूरह काफिरून’ र दोस्रो रकातमा ‘सूरह एख्लास’ पढ्नु सुन्नत हो । (मुस्लिम)

अथवा पहिलो रकातमा सूरह फातिहापछि सूरह बकरहको आयत न० १३६ ‘कूलू आमन्ना बिल्लाही’ ..... देखि ‘व नह्-नो लहू मुसलेमून’ सम्म पढ्नु । (सूरह अल्-बकरह : १३६)

र दोस्रो रकातमा सूरह फातिहापछि सूरह आले इमरानको आयत न० ५२ ‘कुल या अहलल्-किताबे तआलौ ..... देखि ‘बे अन्ना मुसलेमून’ सम्म पढ्नु सुन्नत हो । (मुस्लिम)

फज्रको सुन्नतमा दुवै तरिकाहरू रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट प्रमाणित छन्, त्यसैले दुवै तरिकाले पढ्नु सुन्नत हो ।

५) फज्रको सुन्नत पढिसकेपछि दायँतिर कोल्टो गरेर आराम गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) फज्रको सुन्नत पढिसकेपछि दायँतिर कोल्टो गरेर आराम गर्नुहुन्थ्यो ।” (बुखारी : ११६०), (मुस्लिम : ७३६)

मस्जिदसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

मस्जिद जाने क्रममा ध्यान दिनुपर्ने केही महत्वपूर्ण सुन्नतहरू :

१ छिटो मस्जिद जानु ।

यसको प्रमाण : अबू-हुँरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “छिटो मस्जिद जाँदा कति पुण्य छ, मानिसहरूलाई थाहा हुने हो भने उनीहरू त्यसको लागि प्रतिस्पर्धा गर्नेछन् ।” (बुखारी : ६१५), (मुस्लिम : ४३७)

हदीसमा ‘तह-जीर’ शब्दको प्रयोग गरिएको छ । जसको अर्थ नै सलाहको लागि छिटो जानु हो ।

२ वज्रू गरेर मस्जिद जानु ।

यसको प्रमाण : अबू-हुँरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “एकलै घरमा वा बजारमा पढेको नमाजको तुलनामा जमातको साथमा पढ्नाले २७ गुणा ज्यादा पुण्य मिल्छ । किनभने जब कोही वज्रू गरेर मस्जिदमा सलाह पढ्ने उद्देश्यले आउँछ भने मस्जिद नपुगुन्जेल उसले जति कदम चाल्छ, हरेक कदममा एउटा नेकी पाउँछ र एउटा पाप क्षमा हुन्छ । त्यसैगरी “मस्जिदमा सलाहको प्रतिक्षामा बस्दा जबसम्म उसले कसैलाई दुःख दिदैन र उसको वज्रू टुट्दैन, तबसम्म फरिश्ताले उसको लागि दुआ गरिरहन्छ; हे अल्लाह, ऊमाथि दया गर, हे अल्लाह, उसलाई क्षमा गरीदेऊ । हे अल्लाह, उसको तौबा कबुल गर ।” (मुस्लिम : ६४९)

३ हतार नगरी मस्जिद जानु ।

यसको प्रमाण : अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “एकामत सुनेपछि हतार नगरी मस्जिदतर्फ जाऊ, जति पायौ त्यति सलाह पढ र जे छुट्यो त्यसलाई पुरा गर ।” (बुखारी : ६३६), (मुस्लिम : ६०२)

इमाम नौवी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सकिनः’ शब्दको व्याख्या गर्दै भनेका छन् : “सकिनः भनेको नम्रता वा धैर्यता हो र ‘वकार’ भनेको शालीनता र भद्र व्यवहार हो ।” (शर्हुन्नौवी लेमुस्लिम, हदीस न० ६०२ मा हेर्नुहोस्)

४ मस्जिदमा प्रवेश गर्दा पहिला दायाँ खुट्टा भित्र राख्नु र निस्कदा देब्रे खुट्टा बाहिर निकाल्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन् : “मस्जिदमा प्रवेश गर्दा पहिला दायाँ खुट्टा भित्र राख्नु र निस्कदा देब्रे खुट्टा बाहिर निकाल्नु सुन्नत हो ।” (हाकिम १/३३८) हाकिमले यो हदीसलाई मुस्लिमको शर्त अनुसार ‘सही’ भनेका छन् ।

७ मस्जिदमा प्रवेश गर्दा र निस्कदा दुआ पढ्नु सुन्नत हो ।

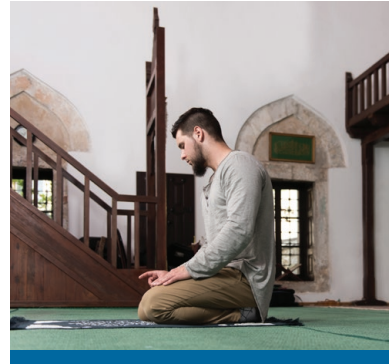
اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ
اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ

यसको प्रमाण : अबू-हुमैद या अबू-ओसैद (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “मस्जिदमा प्रवेश गर्दा दुआ ‘अल्ला हुम्मफ्-तहली अब्बाव रहमतिक’ र निस्कदा ‘अल्ला हुम्म इन्नी अस्अलु क मिन् फज्लिक’ पढ्ने गर ।” (मुस्लिम : ७१३)

६ २ रकात तहीयतुल्-मस्जिद पढ्नु सुन्नत हो ।

यदि कोही जमात शुरू हुनु भन्दा पहिला मस्जिदमा आउँछ भने उसले बस्नु भन्दा पहिला २ रकात तहीयतुल्-मस्जिद पढ्नुपर्छ ।

यसको प्रमाण : अबू-कतादह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “कोही मस्जिदमा प्रवेश गर्छ भने २ रकात नपढ्नुजेल नबस्नु ।” (बुखारी : ११६३), (मुस्लिम : ७१४)

स्मरण रहोस् : फज्र र जोहरको सलाहका सुन्नत मोअक्कदा पढिसकेपछि पुनः तहीयतुल्-मस्जिद पढ्नु पर्दैन । त्यसैगरी चारशत वा वित्रको सलाह पढिसकेपछि पुनः तहीयतुल्-मस्जिद पढ्नु पर्दैन । किनभने यी सुन्नतहरूले तहीयतुल्-मस्जिदको उद्देश्य पुरा हुन्छ ।

❶ पुरुषहरू छिटो गएर पहिलो सफ (पंक्ति) मा सामेल हुनु सुन्नत हो । किनभने पुरुषको लागि प्रथम सफ र महिलाको लागि अन्तिम सफ राम्रो हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “पुरुषहरूको सबैभन्दा विशिष्ट सफ (पंक्ति) पहिलो सफ हो र सबैभन्दा कमसल सफ अन्तिम सफ हो । महिलाहरूको सबैभन्दा विशिष्ट सफ अन्तिम सफ हो र सबैभन्दा कमसल सफ पहिलो सफ हो ।” (मुस्लिम : ४४०)

यदि पुरुष र महिलाको जमात एकसाथ हुन्छ र बीचमा केही पर्दा वा बाधक छैन भने त्यो अवस्थामा महिलाको सबैभन्दा विशिष्ट सफ अन्तिम सफ हुनेछ, किनभने यसरी अन्तिम सफमा महिलाहरूको जमात हुने हुदा उनीहरू पुरुषहरूको आँखाबाट टाढा हुन्छ ।

तर बीचमा कुनै पर्दा वा पर्खाल छ वा मस्जिदमा महिलाको लागि छुट्टै सलाह पढ्ने व्यवस्था गरिएको छ भने महिलाको लागि पनि पहिलो सफ नै विशिष्ट हुन्छ ।

पहिलो सफको महत्वबारे केही हदीसहरू यस प्रकार छन् :

अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अजान र पहिलो सफ (पंक्ति) को कति महत्व छ ? यदि मानिसहरूलाई थाहा हुने हो भने उनीहरू पहिलो सफ (पंक्ति) मा सलाह पढ्न गोलाप्रथा गर्न बाध्य हुनेछन् । त्यसैगरी सलाहको लागि मस्जिदमा छिटो जाँदा कति पुण्य मिल्छ भन्ने कुरा थाहा हुने हो भने उनीहरू प्रतिस्पर्धा गर्नेछन् । ईशा र फज्रको सलाहको कति महत्व छ भन्ने कुरा मानिसहरूलाई थाहा हुने हो भने उनीहरू घिसैरे भए पनि सलाहको लागि आउनेछन् ।” (बुखारी : ६१५), (मुस्लिम : ४३७)

❷ इमामदेखि नजिक सलाह पढ्नु सुन्नत हो ।

मुक्तदीले सर्वप्रथम पहिलो सफ (पंक्ति) मा त्यो पनि इमाम नजिकै दायँबायाँ सलाह पढ्नु राम्रो कुरा हो र उसले अन्य व्यक्तिहरूले भन्दा बढी पुण्य पाउँछ ।

यसको प्रमाण :

अब्दुल्लाह बिन मसऊद (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये विवेक र चेतनशील व्यक्तिहरू मेरो नजिक सलाह पढ्नु ।” (अबू-दाऊद : ६७४), (तिर्मिजी : २२८)

दायाँबायाँ जहाँ भए पनि इमामको नजिक हुनु जरूरी छ भन्ने कुरा यो हदीसले प्रमाणित हुन्छ ।

सलाहसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू

◆ यदि तपाईं मस्जिदमा जमातका साथ सलाह पढ्नुहुन भने मानौं तपाईंले आफूलाई धेरै फाइदाहरूबाट बन्चित गर्नुभएको छ। किनभने मस्जिदतर्फ जाँदा हरेक पाइलामा पुण्य प्राप्त हुन्छ र पाप पखालिन्छ।

◆ हुनत सलाहका धेरै सुन्नतहरू छन्, तीमध्ये केही निम्न लिखित छन् :

〈 १ 〉 सुत्रसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

१ सुत्र राख्नु सुन्नत हो।

सलाह पढ्दा इمام र मुन्फ्रद (एकलै पढ्ने) ले आफ्नो अगाडि सुत्र राख्नु सुन्नत हो, तर मुक्तदी (इمامको साथमा पढ्ने) ले राख्नु पढ्ने किनभने इمامको सुत्र मुक्तदीको लागि पर्याप्त हुन्छ।

यसको प्रमाण : अबू-सईद अल्-खुदरी (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कसैले सुत्र राखेर सलाह पढ्दैछ र कोही ऊ र सुत्रको बीचबाट गुज्रिन्छ भने उसलाई रोक।” (बुखारी : ५०९), (मुस्लिम : ५०५)

अतः सुत्र राख्नु सुन्नत हो। कैयौं हदीसहरूमा यसको वर्णन गरिएको छ। रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट खाट, भित्ता, पर्खाल, लट्टी, भाला, रूख, सवारी इत्यादिलाई सुत्र बनाएर सलाह पढ्नु प्रमाणित छ।

मस्जिदमा या बाहिर, घरमै बसेको अवस्थामा या यात्रामा, बन्द कोठामा या खुल्ला ठाउँमा, जुनसुकै ठाउँ र अवस्थामा भएपनि सलाह पढ्दा सुत्रह राख्नु सुन्नत हो । किनभने रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले यस्तो अवस्थामा सुत्रह राख्नुपर्छ र यस्तो अवस्थामा पर्देन भनेर फरक छुट्याउनुभएको छैन, त्यसैले हरेक अवस्थामा सुत्रह राख्नु सुन्नत हो । (बुखारी : ५०१ र मुस्लिम : ५०३ मा अबू-जुहैफह को हदीस हेर्नुहोस्)

२ सुत्रहदेखि नजिक उभिनु सुन्नत हो ।

सलाह पढ्दा सज्दह गर्ने ठाउँ र सुत्रहको बीचमा एउटा बाख्राको पाठो गुञ्जिने ठाउँ जति मात्र दूरी राख्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : सहल बिन साअद अस्साएदी (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को सज्दह गर्ने ठाउँ र सुत्रहको बीचमा एउटा बाख्राको पाठो गुञ्जिने ठाउँ जति मात्र दूरी हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ४९६), (मुस्लिम : ५०८)

अर्को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को सज्दह गर्ने ठाउँ र सुत्रहको बीचमा ३ हात जतिको दूरी हुन्थ्यो ।” (अहमद : ६२३१), (अबू-दाऊद : २०२४) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (अबू-दाऊद ६/२६३) र यसको असल तथ्य बुखारीमा छ, हदीस : ५०६ मा हेर्नुहोस् ।

३ नमाजीको अगाडिबाट गुञ्जिने व्यक्तिलाई रोक्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-सईद अल्-खुदरी (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कसैले सुत्रह राखेर सलाह पढ्दैछ र कोही उसको बीचबाट गुञ्जिन्छ भने उसलाई हातले छेकेर रोक र जबर्जस्ती गुञ्जिन खोज्छ भने उसको प्रतिकार गर, किनभने ऊ शैतान हो ।” (मुस्लिम : ५०५)

नमाजीको अगाडिबाट महिला, कालो कुकुर र गधा गुञ्जिन्छ भने उसको सलाह भङ्ग हुन्छ । त्यसैले तिनीहरूलाई रोक्नुपर्छ । (मुस्लिम : ५१०) तर तिनीहरू बाहेक अरू कोही गुञ्जियो भने सलाह भङ्ग हुदैन । शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) ले यस भनाईलाई मन पराएका छन् ।

४ प्रत्येक सलाहको लागि मिस्वाक (दतिवन) गर्नु सुन्नत हो।

जुन अवस्थाहरूमा मिस्वाक गर्नु सुन्नत हो, तीमध्येको यो तेस्रो अवस्था हो।

यसको प्रमाण :

अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “यदि मेरो उम्मत (समुदाय) को लागि कष्ट नहुने भएको भए, म प्रत्येक सलाहको लागि मिस्वाक (दतिवन) गर्ने आदेश दिने थिएँ।” (बुखारी : ८८७)

<२> ‘कयाम’ सँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

१ ‘तक्बीरे तहरीमा’ गर्दा दुवै हात उठाउनु।

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلِلَّهِ الْحَمْدُ

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) दुवै हात काँधसम्म उठाउदै सलाह आरम्भ गर्नुहुन्थ्यो। त्यसैगरी रूकु गर्दा र रूकुबाट उभिने बेला पनि दुवै हात काँधसम्म उठाउनु हुन्थ्यो अनि ‘समिअल्लाहु लिमन् हमिदह, रब्बना व लकल्-हम्द’ भन्नुहुन्थ्यो। तर, सज्दा गर्दा हात उठाउनु हुन्थेन।” (बुखारी : ७३५), (मुस्लिम : ३९०)

इब्ने हुबैरह (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “तक्बीरे तहरीमा गर्दा दुवै हात उठाउनु सुन्नत हो, वाजिब होइन भन्ने कुरामा ओलमाहरूको सर्वसम्मति रहेको छ।” (अल्-इफ्साह १/१२३ मा हेर्नुहोस्)

सलाह पढ्दा ४ अवस्थाहरूमा दुवै हात उठाउनु हदीसबाट प्रमाणित छ:

तक्बीरे तहरीमा गर्दा

रूकु गर्दा

रूकु देखि उभिने बेला

यी ३ अवस्थाहरूको प्रमाण इब्ने उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीस हो, जुन बुखारी र मुस्लिम दुवैमा छ। चौथो स्थान:

पहिलो तशहदपछि तेस्रो रकातको लागि उठ्ने बेला

यसको प्रमाण इब्ने उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीस हो, यो पनि बुखारीमा छ ।

२ हात उठाउँदा औंलाहरूलाई खुला राख्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सलाह पढ्दा दुवै हातलाई खुला तरिकाले माथि उठाउनु हुन्थ्यो ।” (अहमद : ८८७५), (अबू-दाऊद : ७५३), (तिर्मिजी : २४०) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन्। (सही अबू-दाऊद ३/३४१ मा हेर्नुहोस्)

३ प्रमाणित स्थानसम्म हात उठाउनु सुन्नत हो ।

तर, हात कहाँसम्म उठाउने बारे रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट २ तरिकाहरू प्रमाणित छन् :

- १) काँधसम्म : अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) दुबै हात काँधसम्म उठाउनु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ७३५), (मुस्लिम : ३९०)
- २) कानको लोतीसम्म : मालिक बिन हुवैरिस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) दुबै हात (कहिलेकाहीं) कानको लोतीसम्म उठाउनु हुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ३९१)

अतः दुवै तरिका जायज हुन् ।

४ तक्बीरि तहरीमापछि दायाँ हात बायाँ हातमाथि राख्नु सुन्नत हो ।

इब्ने हुबैरह (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “दायाँ हात बायाँ हातमाथि राख्ने कुरामा ओलमाहरूको सर्वसम्मति रहेको छ ।” (अल्-इफसाह १/१२४ मा हेर्नुहोस्)

७ दाय्याँ हातले बायाँ हातलाई समाउनु सुन्नत हो ।

पहिलो तरिका : दाय्याँ हात बायाँ हातमाथि राख्नु अर्थात दाय्याँ हातले बायाँ हातलाई समाउनु ।

यसको प्रमाण : वाएल बिन हुज्र (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले सलाह पढ्दा दाय्याँ हातले बायाँ हातलाई समाएको देखें ।” (अबू-दाऊद : ७५५), (निसाई : ८८८) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् ।

दोस्रो तरिका : दाय्याँ हात बायाँ हातको कलाई (नाडी) माथि राख्नु ।

यसको प्रमाण : सहल बिन साअद अस्साएदी (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले सलाह पढ्दा दाय्याँ हात बायाँ हातको कलाई (नाडी) माथि राख्न आदेश दिनुहुन्थ्यो ।” (बुखारी : ७४०)

त्यसैले कहिले दाय्याँ हात बायाँ हातमाथि राखी र कहिले दाय्याँ हात बायाँ हातको कलाई (नाडी) माथि राखी दुवै हदीसहरूमाथि अमल गर्न सकिन्छ ।

६ सना (इस्तिफ्ताह) पढ्नु सुन्नत हो ।

सना (इस्तिफ्ताह) पढ्ने धेरै तरिकाहरू छन्, त्यसैले हरेक तरिकाले सना पढ्नु सुन्नत हो ।

१> سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، تَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

‘सुब्हान कल्लाहुम्म व बिहम्दिक् व तबार कस्मुक् व तआला जदुक् वला इला ह गैरूक् ।’ (अहमद : ११४७३), (अबू-दाऊद : ७७६), (तिर्मिजी : २४३), (निसाई : ९००) हदीसमा केही कलाम (कमजोरी) छ, तर इब्ने हजर (रहेमहुल्लाह) ले यो हदीसलाई हसन भनेका छन् । (नताएजुल्-अफ्कार १/४१२ मा हेर्नुहोस्)

२> الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ

‘अल्हम्दु लिल्लाहे हम्दन् कसीरन् तैय्येबन् मोबारकन् फीहे ।’

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले यो हदीसको महत्व बयान गर्दै भन्नुभएको छ : “यो हदीसलाई माथि पुर्याउनको लागि मैले १२ जना फरिश्ताहरूलाई प्रतिस्पर्धा गर्दै गरेको देखें ।” (मुस्लिम : ६००)

3 > اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَفِّئْنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنْفَى
التَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنَ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرْدِ

“अल्लाहुम्म बाइद बैनी व बैन खताया य, कमा बाअत्त बैनल-मशरेके वल्मगरेबे, अल्लाहुम्म नक्केनी मिनल्लखताया कमा युनक्कस्सौबुल अब्यजो मिनद्दनसे, अल्लाहुम्मगिसलनी मिन् खतायाया बिल्माए वस्सलजे वल्बरदे ।”

अर्थ: हे अल्लाह तआला, पूर्व र पश्चिम बीचको जत्तिकै दूरी म र मेरो पाप बीचको दूरी पार्नु होस्, हे अल्लाह, सेतो लुगा फोहरबाट दाग विहिन भइ सफा भए जस्तै मेरा पापहरूबाट मलाई पवित्र पार्नु होस्, हे अल्लाह, मेरा सम्पूर्ण पापहरूलाई पानी, असिना र बरफले धोइ दिनुहोस् । (बुखारी : ७४४), (मुस्लिम : ५९८)

4 > اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

‘अल्लाहु-अक्बर कबीरा, वल्-हम्दो लिल्लाहे कसीरा, व सुब्हानल्लाहे बुक्-रतन्-व असीला’ ।”

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले यो हदीसको महत्व दर्शाउँदै भन्नुभएको छ : “म आश्चर्य चकित भए, किनभने यो हदीसको लागि आकाशका ढोकाहरू खोलिएका छन् ।” (मुस्लिम : ६०१)

19 इस्तिआजह पढ्नु ।

इस्तिआजह (अरुजो बिल्लाहि) पढ्नु सुन्नत हो । इस्तिआजहका धेरै तरिकाहरू हदीसमा उल्लेख गरिएका छन्, त्यसैले हरेक तरिकाले इस्तिआजह पढ्नु सुन्नत हो ।

1 > أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

‘अरुजो बिल्लाहि मिनशैतानिर्नर्जीम’

अर्थ : पापी शैतानको उपद्रवदेखि अल्लाहको शरण चाहन्छु ।

जमहूर (अधिकांश) ओलमाहरूले यही तरिकालाई मन पराएका छन् । अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “कुर्आन पढ्दा ‘अरुजो बिल्लाहि मिनशैतानिर्नर्जीम’ पढ, ।” सूह अन्-नहल : ९८)

2 > أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

अरुजु बिल्लाहिस्समीइल्-अलीम मिनश्-शैता निर्नर्जीम’ ।

किनभने अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “.... फस्तइज् बिल्लाहि, इन्हु हुवस्समीउल्-अलीम’ पढ, ।” शैतानले उक्साउने बेलामा अल्लाहको शरण माग, निस्सन्देह उहाँ सर्वश्रोता र सर्वज्ञाता हुनुहुन्छ ।” (सूह फुस्सिलत : ३६)

८ बिस्मिल्ला पढ्नु ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

इस्तिआजह पढिसकेपछि 'बिस्मिल्ला हिर्रहमा निर्रहीम' पढ्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : नोएमे (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, "मैले अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को पछाडि सलाह पढें, उनले 'बिस्मिल्ला हिर्रहमा निर्रहीम' पढेपछि सूरह फातिहा पढे ... ।" सलाहपछि अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) ले सम्बोधन गर्दै भने : "हेर, अल्लाहको कसम जसको हातमा मेरो ज्यान छ, हामीहरूमध्ये रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को सलाहसँग सबैभन्दा बढी मिलदोजुल्दो सलाह मेरो हो ।" (निसाई : ९०६) र इब्ने खोजैमहले १/ २५१ मा 'सही' भनेका छन् । दार-कुतनीले यो हदीसलाई 'सही' र यसको रोवातलाई 'सिकात' भरपदो भनेका छन् । (अस्सनन् : २/४६)

बिस्मिल्ला पढ्नु वाजिब होइन भन्ने कुराको प्रमाण के छ भने रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले राम्रोसँग सलाह नपढ्ने व्यक्तिलाई यसको तालिम दिनुभएन, बरू उसलाई सीधा सूरह फातिहा पढ्न सिकाउनुभएको थियो ।" (बुखारी : ७५७), (मुस्लिम : ३९७)

९ इमामको साथमा आमीन भन्नु ।

सूरह फातिहाको तिलावतपछि जब इमामले आमीन भन्छ, मुक्तदीले पनि आमीन भन्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "जब इमाम आमीन भन्छ, तिमीहरू पनि आमीन भन, किनभने जसको आमीन फरिश्ताको आमीनसँग मेल खान्छ, उसको अधिल्लो पाप पखालिनेछ ।" (बुखारी : ७८०), (मुस्लिम : ४१०)

१० फातिहापछि अरू सूरह पढ्नु ।

सूरह फातिहा पढिसकेपछि पहिलो २ रकातमा सूरह पढ्नु सुन्नत हो । अधिकांश (जमहूर) ओलमाको यही भनाई हो ।

यसको प्रमाण : अबू-कतादह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) जोहर सलाहको पहिलो दुवै रकातहरूमा सूरह फातिहा पढिसकेपछि अरू कुनै एउटा सूरह पढ्नुहुन्थ्यो । पहिलो रकातमा अलि लामो र दोस्रोमा अलि छोटो सूरह पढ्नुहुन्थ्यो ।" (बुखारी : ७५९), (मुस्लिम : ४५१)

तर, मुक्तदीले जहरी (उच्च आवाजमा पढिने) सलाहमा सूरह फातिहा पढिसकेपछि केही पढ्नु मिल्दैन । उसले इमामलाई ध्यानपूर्वक सुन्नुपर्ने हुन्छ ।

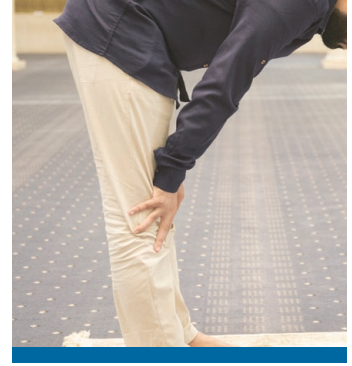
इब्ने कोदामा (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : "प्रत्येक सलाहको पहिलो दुवै रकातहरूमा सूरह फातिहा पढिसकेपछि अरू कुनै एउटा सूरह पढ्नुपर्छ भन्ने कुरामा (धर्मगुरुहरूबीच) कुनै मतभेद छैन ।" (अल्-मुग्नी १/५६८ मा हेर्नुहोस्)

३ रूकुसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

१ दुवै हातले दुवै घुँडा समाउनु र औंलाहरू खुला राख्नु ।

यसको प्रमाण : अबू-हुमैद (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “हामीहरूमध्ये रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को सलाह पढ्ने तरिका सबैभन्दा राम्रोसँग कण्ठ पार्ने व्यक्ति म नै हुँ । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तकबीर तहरीमा (अल्लाहु-अकबर) मा दुवै हात काँधको बराबर उठाउनु हुन्थ्यो । रूकुमा दुवै हातले दुवै घुँडा समाउनु हुन्थ्यो । फेरी आफ्नो पीठ बराबर पारेर निहुरिनु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ८२८)

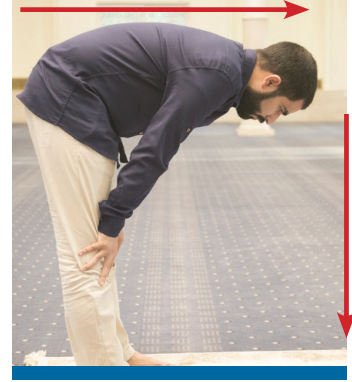
अबू-मस्ऊद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले आफ्नो घुँडा समाउदा हातका औंलाहरू खुला राख्नुभएको थियो ।” (अहमद : १७०८१), (अबू-दाऊद : ८६३) र (निसाई : १०३८) ले हसन सनदको साथ बयान गरेका छन् र वाएल बिन हुज्रको हदीसले यसलाई प्रमाणित गर्दछ । (इब्ने खोजैमह : ५९४ मा हेर्नुहोस्)

२ रूकुमा आफ्नो पीठ बराबर राख्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुमैद (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) रूकु गर्दा दुवै हातले दुवै घुँडा समाउनु हुन्थ्यो र आफ्नो पीठ बराबर पारेर निहुरिनु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ८२८)

त्यसैगरी रूकुमा टाउको र पीठ बराबर गरेर समतल राख्नुपर्छ ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) ले बयान गरेकी छिन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) रूकु गर्दा उहाँका टाउको र पीठ न त माथि उठेको हुन्थे न तल झुकेको, बरू एकदमै बराबर राख्नुहुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ४९८)

हदीसमा ‘युशखेसु’ शब्द प्रयोग गरिएको छ, जसको अर्थ : माथि नउठाउनु हो । त्यसैगरी अर्को शब्द ‘वलम योसौविबहो’ प्रयोग गरिएको छ, जसको अर्थ : तल नझुकाउनु हो ।

३ रूकुमा कुहिना पेटदेखि टाढा राख्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-मस्ऊद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले रूकुमा कुहिना पेटदेखि टाढा राख्नु हुन्थ्यो । त्यसैगरी आफ्नो दुवै हात घुँडामाथि राख्नु हुन्थ्यो र हातका औंलाहरू खुला राख्नु हुन्थ्यो ।” (अहमद : १७०८१), (अबू-दाऊद : ८६३) र (निसाई : १०३८)

हदीसमा 'मोजाफात' शब्द प्रयोग गरिएको छ, जसको अर्थ : टाढा राख्नु हो । तर यसको अर्थ हात पसारेर आफ्नो छेउमा उभिने साथीलाई दुःख दिनु कदापि होइन । किनभने सुन्नत पाउनको लागि हराम काम गर्नु कदापि जायज छैन ।

इमाम नौवी (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : कुहिना पेटदेखि टाढा राख्नु मुस्तहब हो भन्ने कुरामा ओलमा (धर्मगुरु) हरूबीच कुनै मतभेद छैन ।” (अल्-मज्मूअ : ३/४१० मा हेर्नुहोस्)

४ रूकुमा प्रमाणित दुआहरू पढ्नु सुन्नत हो ।

रूकुमा 'सुब्हान रब्बियल्-अजीम' पढिसकेपछि अन्य प्रमाणित दुआहरू पढ्नु सुन्नत हो :

१> **سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي**

'सुब्हान कल्लाहुम्म रब्बना व बिहमिदक, अल्लाहुम्मग-फिली' आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ । (बुखारी : ७९४), (मुस्लिम : ४८४)

२> **سُوْحُ قُدُوْسٍ رَبِّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوْحِ**

'सुब्हुन् कुहुसुन् रब्बुल् मलाईकति वर्रुह' आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ४८७)

३> **اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ ، وَبِكَ آمَنْتُ ، وَكَأَسْلَمْتُ ، وَخَشَعْتُ لَكَ سَمْعِي ، وَنَصْرِي ، وَنَجْيِي ، وَعَظْمِي ، وَعَصْبِي**

'अल्लाहुम्म ल क रकातु, व बिक आमन्तु, व ल क असलम्तु, खश अ ल क समई, व बसरी, व मुखवी, व अ जमी व असबी' अली (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ७७१)

४> **سَبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ وَالْمَلَكُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظْمَةِ**

'सुब्हान जिल्-जब्रूते वल्-मल्-कूते वल्-किब्रियाए वल्-अ जमते' औफ बिन मालिक (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (अहमद : २३४११), (अबू-दाऊद : ८७३), (निसाई : १०५०) र शौख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले 'सही' भनेका छन् । (सही अबू-दाऊद ४/२७ मा हेर्नुहोस्)

४ कौमा (रूकुबाट उठ्नु) सँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

१ लामो समयसम्म उभिनु ।

यसको प्रमाण : साबित अल्-बोनानीको हदीसमा छ, "अनस (रदियल्लाहु अन्हु) ले सलाह पढाउने क्रममा रूकुबाट उठेपछि यति लामो समयसम्म उभिरहन्थ्यो कि अरूले सोच्ने गथर्यो - बिसेको वा भुलेको हो कि क्या हो ! त्यसैगरी जब सज्दाबाट उठेपछि यति लामो समयसम्म बसिरहन्थ्यो कि अरूले सोच्ने गथर्यो - बिसेको हो कि क्या हो !" (बुखारी : ८२१), (मुस्लिम : ४७२)

२ रब्बना व लकल्-हम्द र अन्य दुआहरू पढ्नु :

१> اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

‘अल्लाहुम्म रब्बना व लकल्-हम्द’ अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (बुखारी : ७९५)

२> اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ

‘अल्लाहुम्म रब्बना लकल्-हम्द’ अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (बुखारी : ७९६), (मुस्लिम : ४०४)

३> رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ

‘रब्बना व लकल्-हम्द’ आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ । (बुखारी : ७९६), (मुस्लिम : ४०४)

४> رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ

‘रब्बना लकल्-हम्द’ अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (बुखारी : ७२२)
अतः हरेक तरिकाले ‘रब्बना व लकल्-हम्द’ पढ्नु सुन्नत हो ।

३ रूकुबाट उठेपछि प्रमाणित दुआहरू पढ्नु सुन्नत हो ।

रूकुबाट उठेपछि प्रमाणित दुआहरू यस प्रकार छन् :

१> رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ، مِلْءُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَمِلْءُ مَا بَيْنَهُمَا مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ ، أَهْلُ النَّعَاءِ وَالْمَجْدِ ، أَحَقُّ مَا قَالُ الْعَبْدُ ، وَكُلُّمَا لَكَ عَبْدٌ ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجُدُّ

‘रब्बना लकल्-हम्द’, मिलुस्समावाते वल्-अर्द, व मिल्-ओमा शे त, मिन् शैइन् बादो, अह-लस्सनाए वल्-मज्दे, अहक्को मा कालल्-अब्दो, व कुल्लुना ल क अब्द, ‘अल्लाहुम्म ला मानिआ लिमा आतैत्, वला मुतिआ लिमा मनात, व ला यन्फओ जलजदे मिन्कल् जद्’ यो अबू-सईद अल्-खुदरी (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ४७७)

२> الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ

‘अल्हम्दु लिल्लाहे हम्दन् कसीरन् तैयेबन् मोबारकन् फीह, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले यो हदीसको महत्व बयान गर्दै भन्नुभएको छ : “यो हदीसलाई माथि पुर्याउनको लागि मैले १२ जना फरिश्ताहरूलाई प्रतिस्पर्धा गर्दै गरेको देखेँ ।” (मुस्लिम : ६००), (बुखारी : ७९९)

३> اللَّهُمَّ طَهِّرْني بِالتَّلْجِ وَالبَرْدِ وَالمَاءِ البَارِدِ ، اللَّهُمَّ طَهِّرْني مِنَ الذُّنُوبِ وَالحُطَايَا كَمَا يُنْقَى التُّوبُ الأَبْيَضُ مِنَ الوَسْخِ

‘अल्लाहुम्म तहिहरनी बिस्सलजे वल्-बरदे, वल्-माइल्-बारिद, अल्लाहुम्म तहिहरनी मिन्ज्जोनूबे वल्-खताया कमा योनकक्सौबुल्-अब्यदो मिनल्-व सखे’ । (मुस्लिम : ४७६)

जब उपर्युक्त दुआहरू पढ्छ, लामो समयसम्म उभिन सक्छ ।

< ७ > 'सज्दा' सँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

१ सज्दा गर्नेले आफ्नो बगलीदेखि कुहिना र तिघ्रादेखि पेट टाढा राख्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन बोहैनह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, "जब रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सज्दा गर्नुहुन्थ्यो तब उहाँ आफ्नो दुवै हातलाई फैलाउनु हुन्थ्यो यहाँसम्म कि उहाँको काखीको सेतोपन देखिन्थ्यो । (बुखारी : ३९०), (मुस्लिम : ४९५) र मैमुनह (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सज्दा गर्दा हात यति फैलाउनु हुन्थ्यो, यहाँसम्म कि बाख्राको पाठो बीचबाट गुज्रिन सक्थ्यो ।" (मुस्लिम : ४९६)

तर यसको अर्थ अनावश्यक तरिकाले हात फैलाएर आफ्नो छेउको साथीलाई दुःख दिनु कदापि होइन ।

त्यसैगरी सज्दा गर्दा दुवै तिघ्रालाई एक-अर्कादेखि टाढा राख्नु र पेटलाई तिघ्रामा अडेस नलगाई तिघ्रादेखि टाढा राख्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुमैद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सज्दा गर्दा दुवै तिघ्रा अलग राख्नु हुन्थ्यो र पेटलाई तिघ्रादेखि टाढा राख्नु हुन्थ्यो ।" (अबू-दाऊद : ७३५)

इमाम शौकानीले भनेका छन् : सज्दा गर्दा दुवै तिघ्रालाई एक- अर्कादेखि टाढा राख्नु, पेटलाई तिघ्रामा अडेस नलगाउनु सुन्नत हो भन्ने कुरामा ओलमा (धर्मगुरु) हरूको सर्वसम्मति रहेको छ । (नैलुल्-औवतार २/२५७ मा हेर्नुहोस्)

२ सज्दा गर्दा दुबै खुट्टाका औंलाहरू किब्लातिर फर्केको हुनुपर्छ ।

यसको प्रमाण : अबू-हुमैद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सज्दा गर्दा उहाँका हातका औंलाहरू नत बढी फैलिएको हुन्थे नत टम्म मिलेको, बरू सामान्य अवस्थामा राख्नुहुन्थ्यो र आफ्नो दुबै खुट्टाका औंलाहरू किब्लातिर फर्काएर राख्नुहुन्थ्यो ।" (बुखारी : ८२८)

त्यसैगरी सज्दामा हातका औंलाहरू एक-अर्कामा मिलाएर किब्ला (काबा) तिर राख्नुपर्छ ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, "सज्दामा दुवै हातलाई फैलाएर राख्नु, हातका औंलाहरू एक-अर्कामा मिलाएर राख्नु र किब्ला (काबा) तिर गर्नु सुन्नत हो ।" (मोवत्ता ईमाम मालिक र मोस्नफ इब्ने अबी शैबा १/२३६ मा हेर्नुहोस्)

वाएल बिन हुज्रको हदीसले यसलाई प्रमाणित गर्दछ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले सज्दामा हातका औंलाहरू एक-अर्कामा मिलाएर राख्नु हुन्थ्यो ।” हैसमीले हसन भनेका छन् । (मजमउज्जवाएद २/१३५ मा हेर्नुहोस्)

3 सज्दामा प्रमाणित दुआहरू पढ्नु सुन्नत हो ।

सज्दामा ‘सुबहान रब्बियल्-आला’ पछि अन्य दुआहरू पढ्नु सुन्नत हो । केही प्रमाणित दुआहरू :

१> **سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي**

‘सुबहान कल्लाहुम्म रब्बना व बिहमिदक, अल्लाहुम्मग-फिली’ आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ । (बुखारी : ७९४), (मुस्लिम : ४८४)

२> **سُوْحُ قُدُوْسٍ رَبِّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوْحِ**

‘सुबुहुनु कुहुसुन रब्बुल्-म्लाए-कते-वरुह’ आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ४८७)

३> **اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ ، وَبِكَ آمَنْتُ ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ ، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ**

‘अल्लाहुम्म ल क सजतो, व बिक आमन्तु, व ल क असलम्तु, सजद वजही लिल्लजी खल कहु व सव्वरहु, व शक्क समअहु व बसरहु, तबारकल्लाहो अह्सनुल्-खालेकीन’ । अली (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ७७१)

४> **اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّةً وَجِلَّةً ، وَأَوْلَهُ وَأَخْرَهُ، وَعَالَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ**

‘अल्लाहुम्मग-फिली जन्बी कुल्लहु, दिक्कहु व जिल्लहु व औव्वलहु, व आखेरहु, व अलानीयतहु व सिरहु’ । अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ४८३)

५> **اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ ، وَبِعَافَاتِكَ مِنْ عِقَابِكَ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ ، لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَيَّ نَفْسِكَ**

‘अल्लाहुम्म अऊजो बिरिजाक मिन् स खतिक, व बि मोआफातेक मिन् ओकू बतेक, व अऊजो बिक मिन्क, ला ओहसी सनाअन अलैक, अन्त कमा अस्नैत अला नफसेक,’

अतः माथि उल्लेखित दुआहरूमध्ये सकेसम्म सबै दुआहरू याद गर्नु र पढ्नु सुन्नत हो ।

रूकुअ र सज्दामा १ चोटि दुआ (सुबहान...) पढ्नु वाजिब हो र १ भन्दा बढी सुन्नत हो ।

४ सज्दामा अत्याधिक दुआ गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ : रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “सज्दामा अत्याधिक दुआ गर, किनभने सज्दामा गरिएको दुआ कबुल हुन्छ ।” (मुस्लिम : ४७९)

⟨६⟩ दुवै सज्दाको बीचमा ‘जल्-सए-इस्तेराहत’ झैं बस्नु सुन्नत हो ।

१ बायाँ खुट्टा पल्टाएर त्यसमाथि बस्नु र दायाँ खुट्टालाई सीधा ठाडो पारेर राख्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुमैद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले २ रकातमा बायाँ खुट्टा पल्टाएर त्यसमाथि बस्नुभयो र दायाँ खुट्टालाई सीधा ठाडो पारेर राख्नुभयो ।” (बुखारी : ८२८)

२ धेरै बेरसम्म बस्नु ।

यसको प्रमाण साबित अल्-बोनानीको हदीसमा माथि प्रस्तुत भइसकेको छ ।

३ दोस्रो वा चौथो रकातको लागि उभिंदा एकछिनको लागि बस्नु सुन्नत हो ।

यसलाई ‘जल्-सए-इस्तेराहत’ भनिन्छ र यसको लागि कुनै दुआ खास गरिएको छैन ।

‘जल्-सए-इस्तेराहत’ ३ हदीसहरूबाट प्रमाणित छ :

मालिक बिन हुवैरिस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) दोस्रो वा चौथो रकातको लागि उभिनु भन्दा अघि राम्रोसँग बस्नुहुन्थ्यो ।” (बुखारी : ८२३)

मालिक बिन हुवैरिस (रदियल्लाहु अन्हु) त्यही सहाबी हुन् जसलेले “सल्लु कमा .....” सलाह त्यसरी नै पढ, जसरी म पढ्दछु ... हदीस बयान गरेका छन् । (बुखारी : ६३१)

‘जल्-सए-इस्तेराहत’ सुन्नत हो कि होइन भन्ने कुरामा ओलमाहरूमा मतभेद छ । तर वास्तवमा यो सुन्नत नै हो । इमाम नौवी, शौकानी, इब्ने बाज र शैख अल्बानी (रहेमहुमुल्लाहो अजमईन) ले सुन्नत हो भनेर घोषणा गरेका छन् । (फतावा लज्जह दाएमह ६/४४५-४४६ मा हेर्नुहोस्)

इमाम नौवी (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : ‘जल्-सए-इस्तेराहत’ सुन्नत हो भन्ने कुरा अर्को सही हदीसबाट पनि प्रमाणित हुन्छ ।” (अल्-मज्मूअ : ३/४४१)

< ७ > तश्हदसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

❖ तश्हद मा बायाँ खुट्टा पल्टाएर त्यसमाथि बस्नु र दायाँ खुट्टालाई सीधा ठाडो पारेर राख्नु सुन्नत हो ।

सज्दा, दुवै सज्दाको बीचमा र तश्हदमा बस्दा हरेक पटक यसरी नै बस्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबु-हुमैद (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) २ रकातमा बस्दा बायाँ खुट्टामाथि बस्नुहुन्थ्यो र दायाँ खुट्टालाई ठाडो पारेर राख्नुहुन्थ्यो ।” (बुखारी : ८२८)

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) प्रत्येक २ रकातमा ‘अत्तहीयातु’ पढ्नु हुन्थ्यो र बस्दा बायाँ खुट्टा पल्टाएर त्यसैमाथि बस्नुहुन्थ्यो र दायाँ खुट्टालाई ठाडो पारेर राख्नुहुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ४९८)

३ र ४ रकातको सलाहमा अर्कै तरिकाले बस्नुपर्छ जसलाई तवरूक भनिन्छ । यसको व्याख्या अगाडि आउँदछ ।

❖ तश्हदमा हात राख्ने विभिन्न तरिकाहरू ।

तश्हदमा बसेको बेला हात राख्ने २ वटा तरिकाहरू छन् :

- १) दुवै हात दुवै तिम्रामा राख्नु ।
- २) दुवै हात दुवै घुँडामा राख्नु, बायाँ हात खुला गरेर बायाँ घुँडामाथि राख्नु र दायाँ हातलाई मुठ्ठी बनाएर चोर औँलाले इशारा गर्नु ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तश्हदमा बसेको बेला दायाँ हातलाई मुट्टी बनाएर दायाँ तिघ्रामा राख्नुहुन्थ्यो र शहादतको (चोर) औँलाले इशारा गर्नुहुन्थ्यो र बायाँ हात खुला गरेर बायाँ तिघ्रामा राख्नुहुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ५८०)

३ तश्हदमा औँलाले इशारा गर्ने तरिका ।

तश्हदमा औँलाले इशारा गर्ने २ वटा तरिकाहरू छन् :

१) दायाँ हातलाई मुट्टी बनाएर शहादतको (चोर) औँलाले इशारा गर्ने र बायाँ हात खुला राख्ने ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा प्रस्तुत भइसकेको छ । (मुस्लिम : ५८०)

२) दायाँ हातका साइली र कान्छी औँलालाई बन्द गर्ने, बुढी र माझी औँलालाई गोलो बनाउने र शहादतको (चोर) औँलाले इशारा गर्ने । अनि बायाँ हात खुला राख्ने ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तश्हदमा बसेको बेला बायाँ हात बायाँ तिघ्रामा राख्नुहुन्थ्यो । त्यसैगरी दायाँ तिघ्रामा दायाँ हात राखेर साइली र कान्छी औँलालाई बन्द गरी बुढी र माझी औँलालाई गोलो बनाउनु हुन्थ्यो र शहादतको (चोर) औँलाले इशारा गर्नुहुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ५८०)

४ हरेक तरिकाले अत्तहीयातु पढ्नु सुन्नत हो ।

अत्तहीयातु पढ्ने केही तरिकाहरू :

➤ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ ، وَالصَّلَوَاتُ ، وَالطَّيِّبَاتُ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

‘अत्तहीयातु लिल्लाहि, वस्सलवातु, वतैयेबातु, अस्सलामु अलैक अय्यो हन्नबीयो वरहमतुल्लाहि व बरकातुहु, अस्सलामु अलैना वअला एबादिल्ला हिस्सालेहीन, अश्हदु अल्ला इला ह इल्लल्लाहु, व अश्हदु अन्न मुहम्मदन् अब्दुहू व रसूलुह’, अब्दुल्लाह बिन मसऊद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (बुखारी : १२०२), (मुस्लिम : ४०२)

- २> التَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ ، الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ لِلَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ
‘अत्तहीयातुल्-मोबारकात, अस्सलवा तुत्तैयेबातु लिल्ला, अस्सलामु ..... ।’ अब्दुल्लाह
बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ४०३)
- ३> التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ
‘अत्तहीयातु तुत्तैयेबातु अस्सलवातु लिल्ला, अस्सलामु ..... ।’ अबु-मूसा (रदियल्लाहु
अन्हु) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ४०४)

७ ३ र ४ रकात भएको सलाहमा अन्तिम तशहहुदमा तवरूक गर्नु सुन्नत हो ।

३ र ४ रकातको सलाहहरूमा अन्तिम तशहहुदमा दायाँ खुट्टालाई ठाडो राख्नु र बाँया खुट्टालाई
दायाँ खुट्टाको मुनिबाट निकालेर बायाँ नितम्बलाई भुँइमा राखेर बस्नुलाई तवरूक भनिन्छ ।

‘तवरूक’ का अन्य तरिकाहरू :

- १> दायाँ खुट्टालाई ठाडो राख्नु र बाँया खुट्टालाई दायाँ
खुट्टाको मुनिबाट निकालेर भुँइमा बस्नु ।

इमाम बुखारीले यो तरिकालाई अबू-हुमैद (रदियल्लाहु
अन्हु) को हदीसबाट वर्णन गरेका छन् । (बुखारी : ८२८
मा हेर्नुहोस्)

- २> दुवै खुट्टा बिछाएर दाहिने खुट्टाको मुनिबाट निकालेर
भुँइमा बस्नु ।

अबू-दाऊदले यो तरिकालाई अबू-हुमैद (रदियल्लाहु
अन्हु) को हदीसमा वर्णन गरेका छन् । (अबू-दाऊद : १८६७),
(बैहकी २/१२८ मा हेर्नुहोस्) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह)
ले ‘सही’ भनेका छन् ।

स्मरण रहोस्, हरेक अन्तिम तशहहुदमा तवरूक होइन, ३ र ४ रकात भएको सलाहमा मात्र तवरूक
गर्नु सुन्नत हो । तसर्थ, २ रकातको सलाहमा तवरूक गर्नु पदैन ।

६ रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि विभिन्न तरिकाले दरूद पठाउनु सुन्नत हो ।

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि दरूद पठाउनु केही प्रमाणित तरिकाहरू यस प्रकार
छन् :

- १> اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ،
اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

‘अल्लाहुम्म सल्लि अला मुहम्मद्, व अला आलि मुहम्मद्, कमा सल्लैत अला इब्राहीम्, व अला आलि इब्राहीम इन्नक हमीदुम्मजीद । अल्लाहुम्म बारिक अला मुहम्मद्, व अला आलि मुहम्मद्, कमा बारक्त अला इब्राहीम्, व अला आलि इब्राहीम, इन्नक हमीदुम्मजीद’ ।

इमाम बुखारीले काअब बिन उन्नह (रदियल्लाहु अन्हु) बाट बयान गरेका छन् । (बुखारी : ३३७०)

२> اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، فِي الْعَالَمِينَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

अल्लाहुम्म सल्लि अला मुहम्मद्, व अला आलि मुहम्मद्, कमा सल्लैत अला इब्राहीम्, व अला आलि इब्राहीम इन्नक हमीदुम्मजीद । व बारिक अला मुहम्मद्, व अला आलि मुहम्मद्, कमा बारक्त अला इब्राहीम्, व अला आलि इब्राहीम, फिल्-आल्मी न, इन्नक हमीदुम्मजीद’ ।

इमाम मुस्लिमले अबू-मस्ऊद अल्-अन्सारी (रदियल्लाहु अन्हु) बाट बयान गरेका छन् । (मुस्लिम : ४०५)

३> اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَوَدَّيْتِهِ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَوَدَّيْتِهِ ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

अल्लाहुम्म सल्लि अला मुहम्मद्, व अला अज्वाजेही व जुर्ीयतेही, कमा सल्लैत अला इब्राहीम्, व बारिक अला मुहम्मद्, व अला अज्वाजेही व जुर्ीयतेही, कमा बारक्त अला आले इब्राहीम्, इन्नक हमीदुम्मजीद’ ।

इमाम बुखारी मुस्लिमले अबू-मस्ऊद अल्-अन्सारी (रदियल्लाहु अन्हु) बाट बयान गरेका छन् । (बुखारी : १८३), (मुस्लिम : ७६३)

१९ सलाम फेरु भन्दा पहिला ४ कुराहरूबाट अल्लाहको शरण माग्नु ।

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अन्तिम तशहहुदमा दरूदपछि निम्न लिखित ४ कुराहरूबाट अल्लाहको शरण माग; “अल्लाहुम्म इन्नी अऊजु बिक मिन् अजाबि जहन्नम, व मिन् अजाबिल् कब्र, व मिन् फित्तितिल् मह्या वल् ममात, व मिन् शरि फित्तितिल् मसीहि दज्जाल ।” (मुस्लिम : ५८८), (बुखारी : ८३२)

सलाम फेरु भन्दा पहिला केही दुआहरू पढ्नु राम्रो हो । तीमध्ये केही यस प्रकार छन् :

१> اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ
‘अल्लाहुम्म इन्नी अऊजुबिक मिनल्-मासमे वल्-मग्रमे’ । (बुखारी : ८३२), (मुस्लिम : ५८९)

२> اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ
‘अल्लाहुम्म इन्नी अस्अलुकल जन्नह व अऊजुबिक मिनन्- नार’ । (अबू-दाऊद : ७९२) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले यसको सनदलाई ‘सही’ भनेका छन् । (सही अबू-दाऊद ३/३७७ मा हेर्नुहोस्)

सलामपछिका अज्कार (दुआ) हरू :

➤ اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ ، تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ
'अस्तग् फ़िरूल्लाह' ३ चोटि भन्नु । त्यसपछि 'अल्लाहुम्म अन्तस्सलाम्, व
मिन्कस्सलाम्, तबारक्त या जल् जलालि वल्-इक्राम्' पढ्नु । यसको प्रमाण सौबान
(रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : ५९१)

➤ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَلَا تَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ ، لَهُ الْبِعْثَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ ، وَلَهُ النَّوَاءُ الْحَسَنُ ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

'लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लिल शैइन कदीर, लाहौ ल वला कुव्व त इल्ला बिल्लाह, लाइला ह इल्लल्लाहु, वला नाअबुदु इल्ला इय्याहु, लहुन्नेअमतु वल्हुल्-फज्जु वलहुम्मसनाउल्-हसनो, लाइला ह इल्लल्लाहु मुख्लेसीन लहुदीन व लौ करेहल्-काफेरून' । (मुस्लिम : ५९६)

➤ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ ، وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجُدُّ

'लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लिल शैइन कदीर, अल्लाहुम्म ला मानिआ लिमा आतैत्, वला मुअितआ लिमा मनाअत्, व ला यन्फओ जलजदे मिन्कल् जद्' भन्नु । (बुखारी : ८४४), (मुस्लिम : ५९३)

➤ سبحان الله، الحمد لله، الله أكبر

फेरी तस्बीह पढ्नु, तस्बीह पढ्ने केही तरिकाहरू :

पहिलो तरिका : '३३ चोटि सुबहानल्लाह', '३३ चोटि अल्हम्दु-लिल्लाह', '३३ चोटि अल्लाहु-अकबर' र १ चोटि 'लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लिल शैइन कदीर' भनेर १०० पुरा गर्नुपर्दछ ।

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "जसले प्रत्येक सलाह पश्चात '३३ चोटि सुबहानल्लाह', '३३ चोटि अल्हम्दु-लिल्लाह', '३३ चोटि अल्लाहु-अकबर' र १ चोटि 'लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लिल शैइन कदीर' भनेर १०० पुरा गर्दछ, उसका सम्पूर्ण पापहरू पखालिनेछ, चाहे त्यो समुद्रको फिज बराबर नै किन नहोस् ।" (मुस्लिम : ५९७)

سبحان الله، الحمد لله، الله أكبر

दोस्रो तरिका : ३३ चोटि 'सुबहानल्लाह', ३३ चोटि 'अल्हम्दु-लिल्लाह', ३४ चोटि 'अल्लाहु-अकबर' भन्नु ।

यसको प्रमाण : काब बिन उज्-रह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "जसले प्रत्येक फर्ज सलाह पश्चात निम्न लिखित दुआहरू पढ्छ ऊ सफल हुनेछ;

३३ चोटि 'सुब्हानल्लाह', ३३ चोटि 'अल्हम्दु-लिल्लाह', ३४ चोटि 'अल्लाहु-अक्बर' । (मुस्लिम : ५९६)

سبحان الله، الحمد لله، الله أكبر، لا إله إلا الله

तेस्रो तरिका : २५ चोटि 'सुब्हानल्लाह', २५ चोटि 'अल्हम्दु-लिल्लाह', २५ चोटि 'अल्लाहु-अक्बर' र २५ चोटि 'लाइला ह इल्लल्लाह' ।

यसको प्रमाण अब्दुल्लाह बिन जैद (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (तिर्मिजी : ३४१३) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले यो हदीसलाई 'सही' भनेका छन् । (तहकीक् मिश्कातुल्-मसाबीह : १/३०७ मा हेर्नुहोस्)

سبحان الله، الحمد لله، الله أكبر

चौथो तरिका : १० चोटि 'सुब्हानल्लाह', १० चोटि 'अल्हम्दु-लिल्लाह' र १० चोटि 'अल्लाहु-अक्बर' । यसको प्रमाण अब्दुल्लाह बिन अम्र (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ । (तिर्मिजी : ३४१०) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले यो हदीसलाई 'सही' भनेका छन् । (तहकीक् मिश्कातुल्-मसाबीह : २/७४३ मा हेर्नुहोस्)

जुन इबादतमा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट १ भन्दा बढी तरिकाहरू प्रमाणित छन्, ती सबै प्रमाणित हदीसहरूमाथि अमल गर्न सकिन्छ ।

औलामा तस्बीह गन्नु सुन्नत हो । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "तिमीहरू औलामा तस्बीह गन, किनभने औलासित पश्र सोधिनेछ र औलाले गवाही दिनेछ ।" (अहमद : २७०८९), (तिर्मिजी : ३४८६) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले 'हसन' भनेका छन् । (सहीहुल्-जामेअ २/७५३ मा हेर्नुहोस्)

७> आ य तुल्-कुर्सी पढ्नु ।

यसको प्रमाण : अबू-ओमामह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "जसले प्रत्येक सलाह पश्चात 'आ य तुल्-कुर्सी' पढ्छ, उसलाई जन्तमा प्रवेश गर्नबाट मृत्यु बाहेक कोही रोक्न सक्दैन ।" (निसाई फिस्-सुननुल्-कुब्रा : ९९२८), मुन्जेरीले आफ्नो किताब; अत्-तरगीब वत्-तरहीब : २३७३ मा 'सही' भनेका छन् । इब्नो अब्दुल्-हादीले अल्-मोहर्र १/१९८ मा र इब्ने कैथियम (रहेमहुल्लाह) ले जादुल्-मआद १/३०३ मा बयान गरेका छन् ।

६> मोऔ व ज तैन : 'कुल् अ ऊजो बिरब्बिबल् फलक्' र 'कुल अ ऊजो बिरब्बिबन्नास्' पढ्नु ।

यसको प्रमाण : उक्बह बिन-आमिर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले मलाई प्रत्येक सलाह पश्चात मोऔ व जात पढ्नु आदेश दिनुभयो ।" (अबू-दाऊद : १५२५) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले यसको 'सनद' लाई 'सही' भनेका छन् । इब्ने खुजैमा र इब्ने हिब्बानले पनि 'सही' भनेका छन् । (सही अबू-दाऊद ५/२५४ मा हेर्नुहोस्)

सलाहसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू हामीले प्रस्तुत गर्यौं र हामी अझै फज्रको समयमा नै छौं ।

⟨९⟩ फज्र सलाहपछि सूर्योदय नहुन्जेलसम्म सलाह पढेको ठाउँमा बस्नु सुन्नत हो ।

जाबिर बिन समुरह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) फज्र सलाहपछि राम्रोसँग सूर्योदय नहुन्जेलसम्म सलाह पढेकै ठाउँमा बसिरहुनु हुन्थ्यो ।" (मुस्लिम : ६७०)

बिहानको अज्कार : यसको समय फज्रको अजानदेखि आरम्भ हुन्छ । यसका धेरै लाभहरु छन् । शैतानको उपद्रव र मान्छेको कुदृष्टिबाट जोगिने सबैभन्दा राम्रो उपाय यी दुआहरु छन् ।

बिहान-बेलुका का अज्कारहरु :

१

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

‘लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लिल शैइन कदीर’ । (१० चोटि) ।

जसले बिहान १० चोटि उक्त दुआ पढ्छ, उसले १०० वटा पुण्य पाउनेछ, १०० वटा गल्ती (पाप) माफ हुन्छ, एउटा गुलाम आजद गर्ने पुण्य पाउँछ र त्यो दिन साँझसम्म (फरिश्ताद्वारा) उसको हिफाजत गरिन्छ । त्यसैगरी जसले बेलुका १० चोटि उक्त दुआ पढ्छ, उस्तैउस्तै पुण्य पाउनेछ ।” (अहमद : ८७१९) इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) ले यसको ‘सनद’ लाई ‘हसन’ भनेका छन् ।

❷ **أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرِ مَا فِيهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ ، وَسُوءِ الْكِبَرِ، وَفِتْنَةِ الدُّنْيَا ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ**

‘अम्सैना व अम्सल्-मुल्को लिल्लाह, वल्हम्दो लिल्लाह, लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु, अल्लाहुम्म इन्नी अस्अलुक मिन् खैरे हाजेहिल्-लैलह, व खैरे मा फीहा, व अउजु बिक मिन् शर्रेहा व शर्रे मा माफी हा, अल्लाहुम्म इन्नी अउजु बिक मिन् कसले वल्-हरम, व सुइल्-किबरे, व फित्नातिदुन्या, वा अजाबिल्-कब्रे ।’

أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ... أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ

त्यसैगरी बिहान पनि उक्त दुआ पढनुपर्छ : ‘अस्बहना व अस्बहल् मुल्को लिल्लाह ..... , अस्अलुक खैर माफी हाजल् यौम, व खैर मा बा’दहु, व अउजु बिक मिन् शर्रे माफी हाजल् यौम, व शर्रे मा बा’दहु ..... ।’ (मुस्लिम : ७६३)

❸ **اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ**

सैयेदुल्-इस्तिग-फार : ‘अल्लाहुम्म अन्त रब्बी, ला इला ह इल्ला अन्त, खल्कनी व अन अब्दोक व अन अला अह्दिदक व वाअिदक मस्तताअ्तो, अऊजूबिक मिन् शर्रे मा सनाअ्तो, अबूओ ल क बि निअ्मतिक अलै-य व अबूऊ ल क बि बिजम्बी, फगिफरली, फइन्नुहा ला यागफे रूज्जोनूब इल्ला अन्त ।’

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले पूर्ण विश्वासका साथ बिहान उक्त दुआ पढ्यो र त्यही दिनमा उसको निधन भयो ऊ निस्सन्देह जन्नतमा जानेछ । त्यसैगरी जसले पूर्ण विश्वासका साथ साँझ उक्त दुआ पढ्यो र त्यही रातमामा उसको निधन भयो ऊ निस्सन्देह जन्नतमा जानेछ ।” (बुखारी : ६३०६)

❧ اللّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ، وَإِلَيْكَ النُّشُورُ
اللّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

बिहान, 'अल्लाहुम्म बि-क अस्बहना व बि-क अम्सैना व बि-क नह्-या व बि-क नमूतो व एलैकन्नोशूर' पढ्नु ।

र साँझ 'अल्लाहुम्म बि-क अम्सैना व बिक अस्बहना, व बि-क नह्-या व बि-क नमूतो व एलैकल्-मसीर' पढ्नुपुछ । (अबू-दाऊद : ५०६८), (तिर्मिजी : ३३९१), (निसाई फिस्-सुननुल्-कुब्रा : ९८३६), (इब्ने माजह : ३८६८) र इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) ले यसको 'सनद' लाई 'सही' भनेका छन् ।

❧ اللّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكُهُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَ، وَأَنْ أَقْتَرَفَ عَلَى نَفْسِي سُوءًا، أَوْ أَجْرَهُ إِلَى مُسْلِمٍ

'अल्लाहुम्म फातिरस्समावाते वल्-अर्द, आलिमल् गैबे वशहादते, ला इला ह इल्ला अन्त, रब्ब कुल्ले शैइन् व मलीकहु, अऊजूबिक मिन् शर्रे नफसी व मिन् शर्रेशशैताने व शिकेहि, व अन् अक्तरिफ अला नफसी सूअन्, औ अजुरहु एला मुस्लिम' ।

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले बिहान, बेलुका र ओछयानमा सुत्नेसमय यसलाई पढ्नु आदेश दिनुभएको छ । (अहमद : ६५९७), (अबू-दाऊद : ५०६७), (तिर्मिजी : ३५२९), (निसाई: ७६९९) र इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) ले यसको 'सनद' लाई 'सही' भनेका छन् ।

❧ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“जसले प्रत्येक दिन बिहान बेलुका 'बिस्मिल्ला हिल्लजी ला यजुर्रो मअस्मिहि शैउन् फिल् अर्जे वला फिस्समा, व हुवस्समी उल् आलीम्' ३ चोटि पढ्छ, उसलाई कुनैपनि कुराले हानि पुर्याउन सक्दैन ।” (अहमद : ४४६), (तिर्मिजी : १०१७९), (इब्ने माजह : ३८६९) इमाम तिर्मिजीले 'हसन सही' भनेका छन् तथा इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) ले त्यसको समर्थन गरेका छन् ।

❧ رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا

“जसले प्रत्येक दिन बिहान बेलुका 'रजीतो बिल्लाहे रब्बन् व बिल् इस्लामे दीनन् व बि मुहम्मदिन् (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) नबीय्यन् रसूलन्' ३ चोटि पढ्छ, अल्लाह तआलाले उसलाई कयामतको दिन अवश्य खुशी पार्नुहुनेछ ।” (अहमद : १८९६७), (तिर्मिजी : ३३८९), (इब्ने माजह : ३८७०) र इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) ले यसको 'सनद' लाई 'हसन' भनेका छन् ।

❧ اللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، اللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَمُوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ ، وَأَهْلِي وَمَالِي ، اللّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَأَمِنْ رُوعَاتِي، اللّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي ، وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي ، وَمِنْ فَوْقِي ، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ نَحْتِي

अल्लाहुम्म इन्नि अस्अलुकल् आफियत फिहुन्या वल् आखिरते, अल्लाहुम्म इन्नि अस्अलुकल् अप्व वल् आफियत फिहुन्या वल् आखिरते, अल्लाहुम्म इन्नि अस्अलुकल् अप्व वल् आफियत फि दीनी व दुन्याय व अहली व माली, अल्लाहुम्मस्तुर औराती व आमिन् रौआती, अल्लाहुम्महफज्नी मिन् बैन यदैय व मिन् खल्फी व अन् यमीनी अ अन् शिमाली व मिन् फौकी व अऊजो बि अ जमतिक अन् उगताल मिन् तहती । (अहमद : ४७८५), (अबू-दाऊद : ५०७४), (निसाई फिस्-सुननुल्-कुब्रा : १०४०१), (इब्ने माजह : ३८७१) र हाकिमले 'सही' भनेका छन् ।

९

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

'अऊजो बेकलि मातिल्ला हिताम्माते मिन् शर्रे मा खलक्' । (अहमद : ७८९८), (तिर्मिजी : ३४३७) र इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) ले यसको 'सनद' लाई 'हसन' भनेका छन् ।

१०

أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ ، وَكَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ ، وَدِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَوَمِلَّةِ أَبِينَا إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ، وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बिहानको समय 'अस्बह ना अला फित्रतिल् इस्लाम, व अला कलेमतिल् एख्लास्, व अला दीने नबीय्येना मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) व अला मिल्लते अबीना इब्राहिम हनीफम् मुस्लेमन् वमा कान मिनल् मुश्रेकीन्' र बेलुकाको समय 'अम्सैना अला फित्रतिल् इस्लाम ....।' पढ्नुहुन्थ्यो ।

इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) ले यसको 'सनद' लाई 'सही' भनेका छन् ।

उपर्युक्त बिहान-बेलुका पढिने सम्पूर्ण अज्कारहरू शैख इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) को कृति 'तोहफतुल्-अख्यार ....' बाट साभार गरिएको छ ।

११

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ ، وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ

'या हैयो या कैय्यूम बिरह्मतिक अस्तगीस, अस्लेह् ली शानी कुल्लहु व ला तकिल्नी एला नफसी तर्फत औन्' । (निसाई : १०४०५), (बज्जार २/२८२) इब्ने हजर र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले हसन भनेका छन् । (नताएजुल्-अफकार १७७ र सिल्-सलतुल्-अहादीस अस्-सहीहा १/४४९ मा हेर्नुहोस्)

१२

حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

यदि कसैले 'हस्बियल्लाहो लाइला ह इल्ला हुव, अलैहि तवक्कलतो, व हुव रब्बुल्-आर्शल् अजीम' ७ चोटि पढ्छ, अल्लाह तआलाले उस्को दुःख र पीडालाई दूर गरी दिनु हुन्छ । (अबू-दाऊद : ५०८१), अबू-दर्दा (रदियल्लाहु अन्हु) बाट वर्णन गरिएको हदीस हो । यो हदीस मौकुफन 'सही' हो र यसका रावीहरू सिकात (भरपर्दो) छन् । शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले यसलाई मरफूको हुकुममा हो भनेका छन् । (सिल्-सलतुल्-अहादीस अस्-सहीहा ११/४४९ मा हेर्नुहोस्)

तेस्रो : चाशत (जोहा) को समय

चाशतको समयमा चाशत (जोहा, औवाबीन) को सलाह पढनु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

१> अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले मलाई ३ कुराहरूको वसीयत गर्नुभएको छ : “प्रत्येक महिनामा ३ दिनको बर्त बस्नु, चाशत (जोहा) को २ रकात सलाह पढ्नु र सुत्नु भन्दा पहिला वित्र पढ्नु ।”

त्यसैगरी रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले अबू-दर्दा (रदियल्लाहु अन्हु) लाई पनि त्यही ३ कुराहरूको वसीयत गर्नुभएको छ ।” (मुस्लिम : ७२२)

त्यसैगरी रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले अबू-जर (रदियल्लाहु अन्हु) लाई पनि त्यही ३ कुराहरूको वसीयत गर्नुभएको छ । (निसाई फिस्-सुनुनुल्-कुब्रा : २७१२) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले सहीहा : २१६६ मा ‘सही’ भनेका छन् ।

२> अबू-जर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूको शरीरमा जति जोर्नीहरू छन्, ती सबैमाथि सद्का (दान) अनिवार्य छ, ‘सुब्हानल्लाह’ भन्नु सद्का हो, ‘लाइला ह इल्-लल्लाह’ भन्नु सद्का हो, ‘अल्लाहु-अक्बर’ भन्नु सद्का हो, सत्कर्मको आदेश दिनु र कुकर्मबाट जोगाउनु सद्का हो। सुन, चाशत (जोहा) को २ रकात सलाह पढ्नु सद्का हो र यो सद्का तिम्रो शरीरमा भएका सम्पूर्ण ३६० जोर्नीहरू लागि पर्याप्त हुन्छ।” (मुस्लिम : ७२०)

यो हदीसमा ‘सोलामा’ शब्द प्रयोग गरिएको छ, जसको अर्थ जोर्नी हो।

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “मानिसको शरीरमा ३६० जोर्नीहरू छन् र जसले प्रत्येक जोर्नीप्रति सद्का दियो, उसले त्यो दिन आफुलाई नर्कबाट जोगायो।” (मुस्लिम)

◆ चाशत (जोहा) को समय :

सूर्योदयको आधा घण्टापछि चाशतको समय आरम्भ हुन्छ र जवाल (जोहर सलाह भन्दा १०-१५ मिनेट पहिले) सम्म रहन्छ।

चाशत (जोहा) सलाहको प्रमाण : अम्र बिन अ ब सह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “फज्र पढिसकेपछि सूर्य उदय भइ अलि माथि नहुन्जेल सलाह नपढ, किनभने शैतानका दुवै सिङको बीचबाट सूर्योदय हुन्छ र त्यति बेला काफिरहरू सूर्यनमस्कार गर्छन्। त्यसपछि जवाल (जोहर भन्दा १०-१५ मिनेट पहिला) नहुन्जेलसम्म सलाह पढ, किनभने यस सलाहमा फरिश्ताहरू हाजिर हुन्छन्। जवालको समयमा जहन्नमको आगो भड्काइन्छ।” (मुस्लिम : ८३२)

◆ चाशत (जोहा) सलाह पढ्ने उत्कृष्ट समय :

अन्तिम समय (जोहर सलाहको अजान हुनु भन्दा केही समय अघि) मा पढ्नु अफजल हो।

यसको प्रमाण : जैद बिन अर्कम (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “घामको तापले गर्दा जतिखेर ऊँटको बाच्छाको खुट्टा पोल्न थाल्छ, त्यति बेला चाशत (औव्वाबीन, जोहा) को सलाह पढ।” (मुस्लिम : ७४८)

शैख इब्ने बाज (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “घाम तातेपछि चाशत (औव्वाबीन, जोहा) को सलाह पढ्नु उत्तम हो।” (फतावा इस्लामिया १/५१५ मा हेर्नुहोस्)

◆ यसको रकात :

चाशत (जोहा) को सलाह : कम्तीमा २ रकात पढ्नुपर्छ ।

यसको प्रमाण : माथि अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा प्रस्तुत भइसकेको छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले मलाई ३ कुराहरूको वसीयत गर्नुभएको छ : “जसमध्ये चाशत (जोहा) को २ रकात सलाह पढ्नु हो ।” (मुस्लिम : ७२१)

बढीमा कति रकात पढ्ने : यसबारे केही ओलमाहरूले ८ रकात भनेका छन्, तर अल्लाह तआलाले जति शक्ति दिनुहुन्छ त्यति रकात पढ्नु नै उत्कृष्ट हो ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) ले बयान गरेकी छिन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) चाशत (जोहा) को सलाह कहिले ४ रकात र कहिले अल्लाह तआलाले जति पढ्ने शक्ति दिनुहुन्थ्यो त्यति पढ्नुहुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ७२१)

◆ चाशत (जोहा) सलाहको अति महत्व भएकोले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले यसलाई पढ्न आफ्ना साथीहरूलाई उपदेश दिनुभयो ।

चौथो : जोहरको समय

जोहर सलाहसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

पहिलो कुरा : जोहरमा फर्ज भन्दा पहिले र पछिका सुन्नतहरू पढ्नु ।

जोहरको फर्ज सलाह भन्दा पहिला ४ रकात (२-२ गरी) र फर्ज सलाहपछि २ रकात सुन्नत पढ्नुपर्छ भन्ने कुरा आइशा, उम्मे हबीबह र इब्ने उमर (रदियल्लाहु अन्हुम) को हदीसहरूमा माथि प्रस्तुत भइसकेको छ ।

दोस्रो कुरा : जोहरको पहिलो रकातलाई लामो गरी पढ्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-सईद अल्-खुदरी (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “जोहरको सलाह आरम्भ हुन्थ्यो र कोही दिसापिसाब गर्न बकी (कब्रिस्तान) तिर लाग्थ्यो, फेरी वजू गरी मस्जिदमा आउथ्यो । त्यति बेलासम्म रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पहिलो रकातमा नै हुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : ४५४)

तसर्थ, इमामले पहिलो रकातलाई लामो गर्नु सुन्नत हो । त्यसैगरी मुन्फरिद (एकलै पढ्ने) ले र घरमा सलाह पढ्ने महिलाले पनि पहिलो रकातलाई लामो गर्नु सुन्नत हो । आजभोलि यो सुन्नत मुर्दा भएको छ, हामीले यसलाई अमल गरेर जीवित पार्नुपर्छ ।

◆ तेस्रो कुरा : अत्याधिक गर्मीमा जोहरको सलाह ढिलोगरी पढ्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

अबू-हुँरैह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “गर्मी अत्याधिक बढेपछि ढिलोगरी जोहरको सलाह पढ्नु, किनभने नर्कको बाफले गर्मी बढ्छ ।” (बुखारी : ५३३, ५३४), (मुस्लिम : ६१५)

हाम्रो धर्मगुरु शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “यदि जोहरको सलाह १२ बजे र अस्त्रको सलाह साढे ४ बजे छ भने अत्याधिक गर्मीमा ४ बजेसम्म ढिलोगरी पढ्न सकिन्छ ।” (अल्-मुमतेअ २/१०४ मा हेर्नुहोस्)

स्मरण रहोस् : अत्याधिक गर्मीमा जोहरको सलाह ढिलोगरी जमातमा पढ्ने वा एकलै पढ्ने सबैको लागि सुन्नत हो । त्यसैगरी महिलाले पनि घरमा ढिलोगरी पढ्नु सुन्नत हो । यही भनाईलाई हाम्रो धर्मगुरु शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) ले मन पराएका छन् ।

◆ रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभएको छ: “सलाह प्रकाश हो ।” यसले दुनियाँ र आखिरत दुवैलाई प्रकाशमय बनाउँछ ।

पाँचौं : अस्रको समय

अस्रको सलाहमा सुन्नत मोअक्कदा छैन ।

शैखुल्-इस्लाम इब्ने तैमीयह (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “अस्रको सलाहमा सुन्नत सम्बन्धी जति हदीसहरू छन्, ती सबै जइफ मात्र होइनन् एकदमै गलत छन् ।” (फतावा २३/१२५ मा हेर्नुहोस्)

अस्र भन्दा पहिला कुनै खास सुन्नत छैन । तर जमात शुरू हुनमा समय छ भने २/४ रकात वा त्यो भन्दा बढी सुन्नत पढ्न सकिन्छ । तर तोकिएर २ रकात वा ४ रकात वा यति रकात नै पढ्नुपर्छ रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट प्रमाणित छैन ।

◆ ‘बिहान-बेलुका’ का अज्कारहरू :

बिहान-बेलुकाका अज्कार पढ्ने समय :

◆ बिहानको अज्कार पढ्ने समय :

बिहानको अज्कार पढ्ने समय फत्र सलाहको अजानदेखि सूर्योदयसम्म हो । तर, सूर्योदय पश्चात पनि पढ्न सकिन्छ । यो नै अधिकांश धर्मगुरुहरूको भनाई हो । विशेषगरी कुनै कारणवश छुट्यो भने सूर्योदय पश्चात पढ्न सकिन्छ र त्यसको पुण्य पनि पाइनेछ, इन्शा अल्लाह !

◆ बेलुकाको अज्कार पढ्ने समय :

बेलुकाको अज्कार पढ्ने समय अस्त्रदेखि सूर्यास्तसम्म हो । तर, यी अज्कारहरूलाई सूर्यास्त पश्चात पनि पढ्न सकिन्छ ।

विशेषगरी कुनै कारणवश छुट्यो भने सूर्यास्त पश्चात पढ्न सकिन्छ र त्यसको पुण्य पनि पाउनेछ, इन्शा अल्लाह !

शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) सित सोधियो : “बेलुकाको अज्कार पढ्ने उत्कृष्ट समय कुन हो र छुटेपछि कजा (पुरा) गर्न मिल्छ कि मिल्दैन?”

शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) ले जवाफ दिए : “बेलुका (मसा) भनेको अस्त्रदेखि ईशाको सलाहसम्म हो । त्यसैले पहिलो समयमा वा बीचमा जहिले पनि अज्कार पढ्न सकिन्छ । तर समय तोकिएका अज्कारहरू दिन-रातको त्यही समयमा पढ्नुपर्छ । जस्तै: ‘आयतुल्-कुर्सी’ रातको लागि नै खास गरिएको छ । यसलाई रातमा नै पढ्नुपर्छ । यदि कसैले अज्कार पढ्न बिर्सियो वा कुनै कारणवश छुट्यो भने कजा गर्दा हुन्छ र उसले त्यसको पुण्य पनि पाउनेछ, इन्शा अल्लाह !” (फतावा इब्ने उसैमीन र शर्हो रियाजुस्सालेहीन २/१५३३ मा हेर्नुहोस्)

छैटौँ : मगिबको समय

मगिब (साँझ) सँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

- ◆ पहिलो कुरा : साँझपख (अँध्यारो हुने बेला) नानीबाबुलाई बाहिर जान नदिनु सुन्नत हो ।
- ◆ दोस्रो कुरा : साँझपख घरका ढोकाहरू बिस्मिल्लाह भनेर बन्द गर्नु सुन्नत हो ।

साँझपख, अँध्यारो हुने बेला शैतानहरू सर्वत्र फैलिएका हुन्छन्, त्यसैले उपर्युक्त दुवै सुन्नतहरूमाथि अमल गरिने हो भने सन्तान र घर दुवैलाई शैतानको उपद्रवबाट सुरक्षित राख्न सकिन्छ । सुन्नतको अवहेलनाले गर्दा आज हाम्रा कतिपय घर र सन्तानहरूमाथि शैतानले कब्जा जमाएको छ । इस्लाम कति महान छ, इस्लामले हाम्रो नानीबाबु र घरपरिवारलाई सुरक्षित राख्न केही कमी छोडेको छैन ।

यसको प्रमाण :

जाबिर बिन अब्दुल्लाह (रदियल्लाहु अन्हुमा) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “साँझपख (अँध्यारो हुने बेला) आफ्नो नानीबाबुलाई बाहिर जान नदेऊ, किनभने त्यति बेला शैतानहरू सर्वत्र फैलिएका हुन्छन् । रातका केही समय बितिसकेपछि छाडिदेऊ । त्यसैगरी साँझ पर्ने बित्तिकै बिस्मिल्लाह भनेर ढोका बन्द गर, किनभने शैतानले बन्द ढोकालाई खोल्न सक्दैन ।” (बुखारी : ३३०४), (मुस्लिम : २०१२)

स्मरण रहोस्, साँझ पर्ने बेला नानीबाबुलाई बाहिर जान नदिनु र ढोकालाई बन्द गर्नु मुस्तहब (राम्रो कुरा) हो । (फतावा लज्जह दाएमह २६/३१७ मा हेर्नुहोस्)

तेस्रो कुरा : मग्निब सलाह भन्दा पहिला २ रकात नफिल पढ्नु ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन मोगफ्फल (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ : रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरू मग्निब भन्दा पहिला नमाज पढ्नु र फेरी भन्नुभयो : जसले पढ्न चाहन्छ उसले पढ्नु, ताकि मानिसहरू यसलाई सुन्नत ठानी नियमित रूपमा नपढ्नु ।” (बुखारी : ११८३)

प्रत्येक अजान र एकामतको बीचमा २ रकात सलाह पढ्नु सुन्नत हो ।

कोही मस्जिदमा बसिरहेको छ र अस्त्र वा ईशाको अजान भयो भने उसले उठेर २ रकात सलाह पढ्नु सुन्नत हो । तर, फज्र र जोहरको सलाह हो भने सलाह भन्दा पहिला पढिने सुन्नत मोअक्कदा नै पर्याप्त हुन्छ । अर्थात सुन्नत मोअक्कदा पढिसकेपछि पुनः २ रकात पढ्नु पर्दैन ।

यसको प्रमाण :

अब्दुल्लाह बिन मोगफ्फल (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ : रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “प्रत्येक अजान र एकामतको बीचमा सलाह पढ्नु र फेरी उहाँले भन्नुभयो : जसले पढ्न चाहन्छ उसले पढ्नु ।” (बुखारी : ६२४), (मुस्लिम : ८३८)

स्मरण रहोस्, मग्निब भन्दा पहिला वा प्रत्येक अजान र एकामतको बीचमा २ रकात सलाह पढ्नु सुन्नत मोअक्कदा होइन, त्यसैले कहिलेकाहीं यसलाई छोड्न सकिन्छ । किनभने रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले पढ्न चाहन्छ उसले पढ्नु, ताकि मानिसहरू यसलाई सुन्नत ठानी नियमित रूपमा नपढ्नु ।” (बुखारी : ११८३)

चौथो कुरा : ईशा भन्दा पहिला सुत्नु मकरूह (अप्रिय) हो ।

अबू-बर्जह अल्-अस्लमी (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ : रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ईशा सलाह ढिलोगरी पढ्न रूचाउनु हुन्थ्यो तर ईशा भन्दा पहिला सुत्नु र ईशा सलाहपछि कुराकानी गरेर अबेरसम्म कुराकानी गर्दै बस्नु मकरूह (अप्रिय) ठान्नु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ५९९), (मुस्लिम : ६४७)

कारण : ईशा सलाह छुट्ने डरले ईशा भन्दा पहिला सुत्न मनाही गरिएको हो ।

- ◆ एउटा मानिसलाई जीवनको पाईला-पाईलामा तौबा (पश्चाताप) को आवश्यकता पर्दछ । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ: “अल्लाहले रातमा आफ्नो हात फैलाउनुहुन्छ ताकि दिनमा गल्ती गर्नेहरूले तौबा गर्नु र दिनमा आफ्नो हात फैलाउनुहुन्छ ताकि रातमा गल्ती गर्नेहरूले तौबा गर्नु ।”

सातौं : ईशाको समय

ईशा सलाहसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

पहिलो कुरा : ईशा सलाहपछि अबेरसम्म कुराकानी गर्दै बस्नु मकरूह (अप्रिय) हो ।

यसको प्रमाण : अबू-बर्जह अल्-अस्तमी (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ : रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ईशा सलाह भन्दा पहिला सुत्नु र ईशा सलाहपछि अबेरसम्म कुराकानी गर्दै बस्नु मकरूह (अप्रिय) ठान्नु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ५९९), (मुस्लिम : ६४७)

कारण : रातमा अबेरसम्म कुराकानी गर्दै बस्नले उसको फज्रको सलाह वा तहज्जुद छुट्ने सम्भावना हुने हुदा ईशा सलाह भन्दा पहिला सुत्नु मनाही गरिएको छ । (वल्लाहो आलमो बिस्स्वाब)

दोस्रो कुरा : नमाजीको लागि केही समस्या छैन भने ईशा सलाह ढिलोगरी पढ्नु अफजल (उत्कृष्ट) हो ।

यसको प्रमाण :

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले एक रात ईशामा सलाह धेरै ढिलो गर्नु भएको थियो, यहाँसम्म कि रातका धेरै हिस्सा बितिसकेको थियो र प्रायः मानिसहरू पनि सुतिसकेका थिए । त्यसपछि उहाँ आउनुभयो र ईशाको सलाह पढाउनु भयो र भन्नुभयो : ‘यो नै ईशा सलाहको उत्कृष्ट समय हो । मेरो उम्मतको लागि दुःख र समस्या नहुने भएको भए, म यसै समयमा ईशा सलाह पढ्न आदेश दिन्थे ।” (मुस्लिम : ६३८)

त्यसैगरी घरमै सलाह पढ्ने महिला वा यात्रामा रहेको यात्रीको जमातसंग कुनै सम्बन्ध छैन भने उनीहरूले ढिलोगरी ईशाको सलाह पढ्नु अफजल हो ।

प्रत्येक रात सूरतुल्-एख्लास पढ्नु सुन्नत हो । यसको प्रमाण अबू-दर्दा को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “के तिमीहरू एक रातमा एक तिहाई कुर्आन पढ्न सक्दैनौ ? उनीहरूले सोधे- एक तिहाई कुर्आन कसरी पढ्न सकिन्छ हजुर? यसको जवाफमा उहाँले भन्नुभयो : ‘कुल हुवल्लाहो अहद ..’ एक तिहाई कुर्आन हो ।” (मुस्लिम : ८११)

इमाम बुखारीले यो हदीस अबू-सईद अल्-खुदरी (रदियल्लाहु अन्हु) बाट बयान गरेका छन् (बुखारी : ५०१५ मा हेर्नुहोस्)

हरेक रात सूरतुल्-एख्लास पढ्नु सुन्नत हो:

अबू-दर्दा (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो: “के तिमीहरू एक रातमा एक तिहाई कुर्आन पढ्न सक्दैनौ ? उनीहरूले सोधे- एक तिहाई कुर्आन कसरी पढ्न सकिन्छ हजुर? यसको जवाफमा उहाँले भन्नुभयो: ‘कुल हुवल्लाहो अहद ..’ एक तिहाई कुर्आन हो ।” (मुस्लिम: ८११)

इमाम बुखारीले यो हदीस अबू-सईद अल्-खुदरी (रदियल्लाहु अन्हु) बाट बयान गरेका छन् (बुखारी: ५०१५ मा हेर्नुहोस्)

◆◆ निन्द्राका सुन्नतहरू ◆◆

निन्द्रासँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

◆ १ सुत्ने बेला झ्याल ढोका बन्द गर्नु ।

जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “सुत्ने बेला बत्ती निभाई देऊ, झ्याल ढोका बन्द गरिदेऊ, खानेकुरा, पानीको गाग्रो र भाँडाकुँडा छोपिदेऊ ।” (बुखारी : ५६२४), (मुस्लिम : २०१२)

किनभने शैतानले बन्द झ्याल ढोकालाई खोल्न सक्दैन । यसको प्रमाण जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा माथि प्रस्तुत भइसकेको छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ :

बिस्मिल्लाह भनेर झ्याल ढोका बन्द गर, किनभने शैतानले बन्द ढोकालाई खोल्न सक्दैन ।” (बुखारी : ५६२३), (मुस्लिम : २०१२)

◆ २ सुत्ने बेला आगो निभाई दिनु ।

यसको प्रमाण पनि जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को उल्लेखित हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “सुत्ने बेला बत्ती (दियो) निभाई देऊ ।” (बुखारी : ५६२४)

त्यसैगरी यसको प्रमाण इब्ने उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा पनि छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “सुत्ने बेला बत्ती (दियो) निभाई देऊ ।” (बुखारी : ५६२४)

त्यसैगरी जुन कुराहरूले घरमा आगो लाग्ने सम्भावना छ, त्यसको प्रयोगमा सावधानी अपनाउनु अनिवार्य हो । जस्तै: हीटर, कोइलाको आगो इत्यादि । किनभने आगो भड्किन पनि सक्छ, त्यसैले सुत्नु भन्दा अघि यी कुराहरूलाई पनि निभाएर सुत्नु सुन्नत हो ।

तर आजको आधुनिक युगमा सुविधायुक्त हीटरमा धेरै नै सावधानी अपनाइएको हुन्छ, जसमा आगो लाग्ने डर छैन भने त्यसलाई चालु राखेर सुत्न सकिन्छ । किनभने यस्ता सावधानी अपनाइएका वस्तुहरूमा आगो लाग्ने सम्भावना एकदम कम हुन्छ ।

३ सुत्नुअधि वजू गर्नु ।

اللَّهُمَّ اِنِي اَسَلَمْتُ وَجْهِي اِلَيْكَ

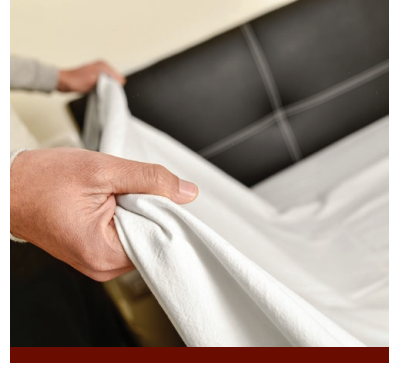
ब्रा इन्बे आजिब (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “ओछयानमा जानु भन्दा अधि सलाहको लागि द्वै वजू गर, अनि दायॉतिर कोल्टो गरेर सुत र ‘अल्लाहुम्म इन्नी असल्मुतु वज्ही एलैक .....’ दुआ पढ ।” (बुखारी : २४७), (मुस्लिम : २७१०)

४ सुत्नुअधि ओछयान टक्टकाउनु ।

بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتُ جَنْبِي

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरू सुत्नु भन्दा अधि आफ्नो ओछयान केही कपडाले टक्टकाऊ, किनभने खाली ओछयानमा फोहोर मैला र हानिकारक बस्तु हुन सक्छ जुन तिमीले सजिलै देख्न सक्दैनौ ।” (बुखारी : ६३२०), (मुस्लिम : २७१४)

हदीसमा ‘दाखेलतुल-इजार’ शब्द प्रयोग गरिएको छ, जसको अर्थ शरीरको तल्लो भागमा लगाउने कपडाको छेउ हुन्छ ।

सुत्नु भन्दा पहिला ओछयानलाई बिस्मिल्लाह भनेर ३ पटक टक्टकाउनु सुन्नत हो भन्ने कुरा उपर्युक्त हदीसले प्रमाणित हुन्छ ।

आफ्नो शरीरको तल्लो भागमा लगाउने कपडाको छेउले टक्टकाउनु उत्कृष्ट हो । तर अधिकांश ओलमा (धर्मगुरु) हरूले सुत्नु भन्दा अधि कुनै पनि कुराले ओछयान टक्टकाउन सकिन्छ भनेका छन् ।

शैख जिब्रीन (रहेमहुल्लाह) ले आफ्नो फतवामा भनेका छन् : “आफूले लगाएको कपडाले नै ओछयान टक्टकाउन पर्छ भन्ने जरूरी छैन । त्यसैले ओछयान नै उठाएर टक्टकाउनु वा अन्य कुनै पनि कपडाको टुकुराले टक्टकाउन सकिन्छ ।” (फतवा न० २६९३ मा हेर्नुहोस्)

५ दायॉतिर कोल्टो गरेर सुत्नु ।

६ दाय्याँ गालामुनि दाय्याँ हात राख्नु ।

यी दुवै सुन्नतको प्रमाण : ब्रा इन्बे आजिब (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीस माथि प्रस्तुत भइसकेको छ । उनले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “ओछयानमा जानु भन्दा अघि सलाहको लागि झैं वजू गर, अनि दाय्याँतिर कोल्टो गरेर सुत र ‘अल्लाहुम्म इन्नी असल्लतु वज्ही एलैक .....’ दुआ पढ ।” (बुखारी : २४७), (मुस्लिम : २७१०)

हुजैफा (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सुत्ने बेला आफ्नो दाय्याँ हात दाय्याँ गालामुनि राख्नु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ६३१४)

७ सुत्ने बेलाको दुआ पढ्नु ।

सुत्ने बेला पढिने कुर्आन र हदीसबाट प्रमाणित केही अज्कार (दुआ) हरू :

१ कुर्आनबाट प्रमाणित केही अज्कार (दुआ) हरू :

१> आ य तुल्-कुर्सी पढ्नु ।

सुत्ने बेला आ य तुल्-कुर्सी पढ्नु सुन्नत हो । किनभने यो दुआ पढिसकेपछि बिहान हुन्जेलसम्म शैतानले दुःख दिन र हानि पुर्याउन सक्दैनन् ।

यसको प्रमाण : यो अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को प्रसिद्ध र सत्य कथा हो । जुन कथामा शैतानले चोरको भेषमा जकातको माल चोरी गर्ने प्रयास गर्छ र चोरी समातिएपछि शैतानको उपद्रवबाट कसरी सुरक्षित रहन सकिन्छ भन्ने कुरा सिकाएर छुटेर गएको हुन्छ । .... रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) सित सोध्नुभयो : “तिम्रो कैदीले रातमा के गर्यो ?” उनले जवाफ दिए- हजुर, त्यो चोरले भन्यो : ‘म तिमीलाई केही लाभदायक कुराहरू सिकाउँछु र उसले त्यो कुरा सिकाएपछि मैले उसलाई जान दिएँ’ । उहाँले सोध्नुभयो - “उसले के सिकायो त ?” मैले भने - उसले भन्यो, जब तिमी ओछयानमा जान्छौ भने ‘आ य तुल्-कुर्सी’ पढ्नु । किनभने यो पढिसकेपछि बिहान हुन्जेलसम्म अल्लाहको फरिश्ताले तिमीलाई सुरक्षा दिनेछ र शैतानले दुःख दिन सक्दैनन् । यो सुनेर रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो : तिमीलाई थाहा छ, तिमी ३ दिनदेखि को सित कुराकानी गरिरहेका थियौ ? त्यो शैतान थियो । हुनत उ एक नम्बरको झूठो हो तर, उसले तिमीलाई सही कुरा भनेको छ ।” बुखारी ले : २३११ मा मोअल्लक बयान गरेका छन्, तर निसाईले : सुनुल्-कुब्रा : १०७९५ मा मौसुलन बयान गरेका छन् ।

१> 'सूरह बकरह' को अन्तिम २ आयत पढ्नु ।

यसको प्रमाण : अबू-मस्ऊद अल्-अन्सारी (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले रातमा सूरह बकरह को अन्तिम २ आयत पढ्छ भने यो उसको लागि पर्याप्त हुन्छ ।” (बुखारी : ४००८), (मुस्लिम : ८०७)

स्मरण रहोस् : हुनत यो रातमा पढिने दुआ हो । यदि कसैले साँझपख पढ्न सकेन भने उसले सुत्ने बेला पढ्न सक्छ ।

पर्याप्त (क फ ताहु) शब्दको अर्थमा धर्मविद्हरूका केही भनाइहरू :

- १) रातको कयामबाट पर्याप्त हुन्छ ।
- २) शैतानको उपद्रवबाट सुरक्षित हुन्छ ।
- ३) दुःख र प्रकोपबाट सुरक्षित हुन्छ ।

इमाम नौवी (रहेमहुल्लाह) ले ‘उल्लेखित सम्पूर्ण अर्थ हुनसक्छ’ भनेका छन् । (उहाँको प्रसिद्ध किताब : शर्हनुवी लेमुस्लिम, हदीस न० ८०८ मा हेर्नुहोस्)

३> सूरतुल्-एख्लास र मोऔ व ज तैन (कुल् अ ऊजो बिरब्बिबल् फलक्) र (कुल अ ऊजो बिरब्बिबन्नास्) पढ्नु र आफ्नो हातमा फुकेर ३ चोटि शरीरमा घस्नु । .

यसको प्रमाण :

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) ले बयान गरेकी छिन्, “जब रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) आफ्नो ओछ्यानमा जानुहुन्थ्यो तब उहाँ प्रत्येक रात आफ्नो दुवै हत्केला जम्मा गरी थुक मिसाएर फुक्नु हुन्थ्यो अनि तीनै कुल ‘सूरतुल्-एख्लास र मोऔ व ज तैन (कुल् अ ऊजो बिरब्बिबल् फलक्) र ‘कुल अ ऊजो बिरब्बिबन्नास्) पढ्नुहुन्थ्यो । त्यसपछि आफ्नो टाउको र अनुहारबाट शुरू गरी पुरै शरीरमा ३ पटक हात घस्नुहुन्थ्यो ।” (बुखारी : ५०१७)

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) हरेक रात (तीनै कुल) पढेर शरीरमा हात घस्नु हुन्थ्यो भन्ने कुरा प्रमाणित हुन्छ ।

हामीले पनि उहाँको सुन्नतलाई आफ्नो जीवनमा उताउँ सुत्ने बेला त्यसरी नै दुवै हत्केला जम्मा गरी थुक मिसाएर फुक्नु अनि तीनै कुल पढेर आफ्नो टाउको र अनुहारबाट शुरू गरी पुरै शरीरमा ३ पटक घस्नु सुन्नत हो ।

४> सूरतुल्-काफेरून पढनु ।

उर्वह बिन नौफल (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : ‘सुत्ने बेला ‘सूरतुल्-काफेरून’ पढनु र त्यसपछि केही कुराकानी नगरिकन सुत्नु है, किनभने त्यसमा शिर्कसँग मेरो कुनै सम्बन्ध छैन भन्ने कुराको घोषणा गरिएको छ ।’ (अहमद : २१९३४), (अबू-दाऊद : ५०५५), (तिर्मिजी : ३४०३) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले हसन भनेका छन् ।

२ हदीसबाट प्रमाणित केही अज्कार (दुआ) हरू :

१> بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا

‘बिस्मि कल्लाहुम्म अमूतो व अह्या ।’ हुजैफा (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (बुखारी : ६३२४)

२> اللَّهُمَّ خَلَقْتَ نَفْسِي وَأَنْتَ تَوَفَّاهَا، لَكَ مَمَاتُهَا وَعِجَابُهَا، إِنَّ أَحْبَبْتُهَا فَأَحْفَظْهَا، وَإِنْ أَمَنَّا فَاعْفِرْ لَهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ

‘अल्लाहुम्म खलक्त नफसी व अन्त तवपफाहा, ल क ममातोहा व मद्याहा, इन्-अह-यैतहा फह-फज्हा, व इन्-अमतहा फग्-फिल्हा, अल्लाहुम्म इन्नी अस्-अलुकल्- आफीयह’ । (मुस्लिम : २७१२)

३> اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الْأَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى ، وَمُنزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ

‘अल्लाहुम्म रब्बस्समावाते व रब्बल्-अर्दे व रब्बल्-अर्शिल्-अजीम, रब्बना व रब्ब कुल्ले शै, फालेकल्-हब्बे वन्नवा व मुन्जेलत्तौराते वल्-इन्जीले वल्-फुर्कान, अऊजुबिक मिन् शर्रे कुल्ले शै इन् अन्त आखेजुन बिनासीयतेही, अल्लाहुम्म अन्तल्-औवलो फलैस कब्लक शै, व अन्तल्-आखेरो फलैस बादक शै, व इन्तज्जाहेरो फलैस फौकक शै, व अन्तल्-बातिनो फलैस दूनक शै, इक्दे अन्ना अद्देन व अग्नेना मिनल्-फक्रे’ । (मुस्लिम : २७१३)

४> بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتَ جَنِّيَ وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنَّ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَأَحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ

‘बिस्मिक रब्बी वदाअ्तो जंबी व बिक अर्फओहु, इन्-अम्सक्त नफसी फर्हमहा व इन्-अर्सलतहा फह-फज्हा बिमा तहफजु बिही इबादकस्सालेहीन’ । (बुखारी : ६३०२), (मुस्लिम : २७१४)

५ > الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا وَآوَانَا، فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤَيِّي

‘अल्-हम्दो लिल्लाहिल्लज्जी अतअमना व सकाना व कफाना व आवाना, फकम्-मिम्मन ला काफिय ल्हु वला मुवी’

अनस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ । (मुस्लिम : २७१५)

६ > اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ

‘अल्लाहुम्म किनी अजाबक यौम तबअसो इबादक्’ । (अहमद : १८६६०) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (सहीहुल्-जामेअ २/८६९ मा हेर्नुहोस्)

७ > ३३ चोटि ‘सुब्हानल्लाह’, ३३ चोटि ‘अल्हम्दु-लिल्लाह’ र ३४ चोटि ‘अल्लाहु-अक्बर’ भन्नु । रातमा सुत्ने बेला ३३ चोटि ‘सुब्हानल्लाह’, ३३ चोटि ‘अल्हम्दु-लिल्लाह’ र ३४ चोटि ‘अल्लाहु-अक्बर’ भन्नु सुन्नत हो र यसले मानिसलाई शारीरिक शक्ति पनि प्रदान गर्छ ।

यसको प्रमाण : अली (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, चक्की पिस्दा-पिस्दै फातिमा (रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकी कान्छी छोरी) को हातमा ठेला उठेको थियो । उता रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) कहाँ युद्धका केही कैदीहरू ल्याइएका थिए । एउटा कामदार मलाई पनि चाहियो भनेर फातिमा (रदियल्लाहु अन्हा) आफ्नो बुवाकहाँ पुगिन्, तर उहाँ नभएकोले सबै कुरा आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) सित गरेर फर्किन् । उहाँ आउनु भएपछि आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) ले सबै कुरा भनिन् । त्यसपछि उहाँ हाम्रो घर आउनुभयो । हामी ओछ्यानमा गइसकेका थियौं । हामी उहाँको लागि उभिन खोज्यौं, तर उहाँले तिमीहरू उठ्नु पदैन, बस भन्दै हामी दुवैजनाको बीचमा बस्नुभयो । मैले उहाँको गोडाको चिसोपन पनि महसुस गरें । उहाँले भन्नुभयो : “के म तिमीहरूलाई त्यो कुरा नभन्नुं, जुन तिमीहरूले मागेको भन्दा उत्तम छ ? ल सुन, सुत्ने बेला ३४ पटक ‘अल्लाहु-अक्बर’, ३३ पटक ‘सुब्हानल्लाह’ र ३३ पटक ‘अल्हम्दु-लिल्लाह’ भन, यो तिमीहरूको लागि कामदार भन्दा पनि उत्तम छ ।” (बुखारी : ३७०५), (मुस्लिम : २७२७)

अर्को हदीसमा छ, अली (रदियल्लाहु अन्हु) ले भनेका छन् : “जुन दिनदेखि मैले यो कुरा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट सुनेको छु, त्यो दिनदेखि मैले यसलाई कहिल्यै पनि छोडेको छैन । उनीसँग सोधियो- सिपफीनको रातमा पनि ? उनले जवाफ दिए : हो सिपफीनको रातमा पनि छोडेको छैन ।” (बुखारी : ५३६२), (मुस्लिम : २७२७)

८ > اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَجْهِي إِلَيْكَ ، وَفَوْضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ ، وَأَجَلْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ ، وَرَغَبْتُ وَرَهْبَةً إِلَيْكَ . لَا مَلْجَأَ وَلَا مُنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ ، أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ ، وَبِرَبِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ

‘अल्लाहुम्म इन्नी असल्ल्तु वज्ही एलैक, व फौव्वदतो अम्री एलैक, व अल्-जातो जहरी एलैक, रगबतन व रहबतन एलैक, ला मलजअ वला मन्जअ मिन्क इल्ला एलैक, आमन्तु बिकिताबे कल्लज्जी अन्जलत व बिनबीय्ये कल्लज्जी अर्सलत’ ।

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले उक्त दुआ बयान गरेपछि भन्नुभयो : “कुराकानी सकाएर अन्तमा यो दुआ पढ र यताउता केही कुरा नगर । यसो गर्दा बिहान हुँदा तिमी सकुशल र मंगलमय रहनेछौ र यदि त्यही रातमा निधन भयो भने तिमी इस्लाममाथि मर्नेछौ । (बुखारी : २४७), (मुस्लिम : २७१०)

◆ जिफ्र (अल्लाहको प्रशंसा) भनेको भक्तलाई हरेक प्रकारको दुःख र कष्टबाट जोगाउने बलियो पर्याल हो । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभएको छ: “अल्लाहको प्रशंसा गर्ने व्यक्ति जिन्दा र नगर्ने मुर्दा सरह हो ।”

उक्त हदीसले निम्न लिखित कुराहरू प्रमाणित हुन्छ :

- १) रातमा घरपरिवार वा साथीभाईहरूसँग कुराकानी सकाएर यो दुआ सबैभन्दा अन्तमा पढ्नु सुन्नत हो ।
- २) यो अति महत्वपूर्ण दुआ हो, यदि कसैको त्यही रातमा निधन हुन्छ भने उसको इस्लाममाथि निधन हुनेछ ।
- ३) यदि बिहान अल्लाहले जीवितै उठाउनु भए भने ऊ सकुशल र मंगलमय रहनेछ र उसको रोजीरोटी, स्वास्थ्य र सत्कर्म सबैमा वृद्धि हुनेछ ।

त्यसैगरी एउटा अर्को महत्वपूर्ण दुआ छ । यो अल्लाहको कुनै वरदान भन्दा कम छैन । जसको नाम 'सैयेदुल्-इस्तिग-फार' हो ।

सैयेदुल्-इस्तिग-फार : 'अल्लाहुम्म अन्त रब्बी, ला इला ह इल्ला अन्त, खल्कनी व अन अब्दोक व अन अला अहिदक व वाअिदक मस्तताअ्तो, अऊजूबिक मिन् शर्रे मा सनाअ्तो, अबूओ ल क बि निअ्मतिक अलै-य व अबूऊ ल क बि बिजम्बी, फग्फरली, फइन्नहु ला यागफे रूज्जोनूब इल्ला अन्त ।'

शदाद बिन औस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "जसले पूर्ण विश्वासका साथ बिहान उक्त दुआ पढ्छ र त्यही दिनमा उसको निधन हुन्छ भने ऊ निस्सन्देह जन्नतमा जानेछ । त्यसैगरी जसले पूर्ण विश्वासका साथ साँझ उक्त दुआ पढ्छ र त्यही रातमामा उसको निधन हुन्छ भने निस्सन्देह जन्नतमा जानेछ ।" (बुखारी : ६३०६)

◆ सपनासँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीस अनुसार सपना, निम्न लिखित तीन प्रकारका छन् :

- १) राम्रो सपना, यो अल्लाहको तर्फबाट एउटा बरदान हो ।
- २) नराम्रो सपना, यो शैतानको उपद्रव हो । हदीसमा उल्लेखित विधि अपनाउने हो भने शैतानले केही गर्न सक्दैन ।
- ३) सुत्नु भन्दा अघि मनमा जे कुरा खेलायो त्यही सपनामा देखियो, यो केही होइन ।

◆ यो विषयवस्तुसँग सम्बन्धित केही हदीसहरू :

अबू सल्मा (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, म यस्तो डरलाग्दो सपना देख्ने गर्थे जसले गर्दा म बिरामी हुने गर्थे । त्यसपछि मैले अबू कतादह (रदियल्लाहु अन्हु) लाई भेटें र उसको पनि त्यही समस्या थियो । त्यसपछि उसले भन्यो, मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्दै गरेको सुनें, "राम्रो सपना अल्लाहको तर्फबाट हो, यदि कसैले राम्रो सपना देख्छ भने आफ्नो प्रियजनलाई मात्र भन । नराम्रो सपना शैतानको उपद्रव हो, यदि तिमीहरूमध्ये कसैले नराम्रो सपना देख्छ भने बायाँतिर ३ पटक थुक, नराम्रो सपना र शैतानको उपद्रवबाट अल्लाहको शरण माग र यस्तो सपना कसैलाई पनि नभन । यसो गर्छौं भने शैतानले दुःख दिन सक्दैनन् ।

त्यसपछि अबू सल्मा (रदियल्लाहु अन्हु) ले भने - ‘म कहिलेकाहीं यस्तो सपना देख्थे जुन मलाई पहाड भन्दा बढी भारी महसुस हुन्थ्यो तर यो हदीस सुनेपछि त्यसको केही वास्तै गरिँ ।’ (बुखारी : ५७४७), (मुस्लिम : २२६१)

अर्को हदीसमा छ : “राम्रो सपना अल्लाहको तर्फबाट हो र नराम्रो सपना शैतानको तर्फबाट हो । यदि कसैले नराम्रो सपना देख्यो भने बायाँतिर थुक, नराम्रो सपना र शैतानको उपद्रवबाट अल्लाहको शरण माग । यसो गर्छौं भने शैतानले दुःख दिन सक्दैनन् ।” (बुखारी : ३२९२), (मुस्लिम : २२६१)

जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “नराम्रो सपना देखेपछि नराम्रो सपना र शैतानको उपद्रवबाट ३ पटक अल्लाहको शरण माग्नु र कोल्टो फेर्नु ।” (मुस्लिम : २२६२)

अबू-सईद अल्-खुदरी (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “राम्रो सपना देखेले अल्लाहको प्रशंसा गर, किनभने राम्रो सपना अल्लाहको तर्फबाट हो ।” (बुखारी : ७०४५)

◆ १) उपर्युक्त हदीसहरूले राम्रो सपना देखेले निम्न लिखित कार्य गर्नु सुन्नत हो भन्ने प्रमाणित हुन्छ :

- १) अल्लाहको प्रशंसा गर्नु, किनभने राम्रो सपना अल्लाहको तर्फबाट हो ।
- २) आफ्नो प्रियजनलाई भन्नु ।

◆ २) नराम्रो सपना देखेले निम्न लिखित काम गर्नु सुन्नत हो :

- १) बायाँतिर ३ पटक थुक्नु ।
- २) नराम्रो सपना र शैतानको उपद्रवबाट अल्लाहको शरण माग्नु अथवा ३ चोटि ‘अऊजु बिल्लाहि मिनश्-शैता निर्रजीम’ पढ्नु ।
- ३) कसैलाई नभन्नु । यसो गर्दा भने शैतानले दुःख दिन सक्दैनन् । त्यसैगरी तल चौथो र पाँचौं नम्बरमा लेखिएको कुरा पनि गर्छ भने सुनमा सुगन्ध थपिनेछ :
- ४) कोल्टो फेर्नु वा उत्तानो परेर सुतेको छ भने कोल्टो परेर सुत्नु ।
- ५) उठेर २ रकात सलाह पढ्नु ।

उपर्युक्त हदीसहरूले निम्न लिखित कुराहरू प्रमाणित हुन्छ : मुस्लिमको सपना नबूवतको एउटा भाग हो । जसले बिपनामा जति साँचो कुरा गर्छ, उसको सपना पनि त्यत्तिकै साँचो हुन्छ र यो त्यसैको प्रतिफल हो ।

◆ रातमा उठेपछि यो दुआ पढ्नु :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ، الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

ओबादह बिन सामित (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले रातमा उठेपछि ‘लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लि शैइन कदीर, अल्हम्दु-लिल्लाह, व सुब्हानल्लाह, व लाइला ह इल्लल्लाह, वल्लाहु अक्बर, वलाहौ ल वला कुव्व त इल्ला बिल्लाह’ पढेपछि ‘हे अल्लाह, मलाई क्षमा गरिदेऊ’ भन्छ वा अन्य दुआ गर्छ भने उसको दुआ कबुल हुन्छ । त्यसैगरी वजू गरेर सलाह पढ्छ भने उसको सलाह पनि कबुल हुन्छ ।” (बुखारी : ११५४)

इब्नुल्-असीर (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “मन तआर मिनल्-लैल) को अर्थ भनेको निन्द्रा हराउनु र ब्यँझनु हो ।” (अन्-निहायह फी गरीबिल्-असर, पृष्ठ न० : १०८ मा हेर्नुहोस)

जसले रातमा उठेपछि ‘लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लि शैइन कदीर, अल्हम्दु-लिल्लाह, व सुब्हानल्लाह, व लाइला ह इल्लल्लाह, वल्लाहु अक्बर, वलाहौ ल वला कुव्व त इल्ला बिल्लाह’ पढ्छ, उसको लागि दुई वटा खुशीको कुराहरू छन् :

१) उसको दुआ कबुल हुन्छ ।

२) वजू गरेर सलाह पढ्छ भने उसको सलाह कबुल हुन्छ । वास्तवमा सम्पूर्ण प्रकारका प्रशंसाहरू अल्लाह तआला कै निमित्त हो । हे अल्लाह, हामीलाई सत्कर्म गर्ने शक्ति देऊ ।

यसरी यो किताबको पहिलो अध्याय ‘सोनन् मौकूतह’ समयसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू यहीं समाप्त भयो ।

अब यो किताबको दोस्रो अध्याय ‘सोनन् गैर-मौकूतह’ प्रस्तुत गर्ने जमर्को गरेका छौं ।

सोनन् गैर-मौकूतह

यो किताबको दोस्रो अध्याय 'सोनन् गैर मौकूतह' उहाँका अन्य सुन्नतहरू र दैनिकी प्रस्तुत गर्ने जमको गरेका छौं । हुनत यो एकदमै लामो छ तैपनि सकेसम्म महत्वपूर्ण सुन्नतहरू प्रस्तुत गर्ने कोसिस गर्नेछौं, इन्-शा अल्लाह ।

दिन-रातसँग सम्बन्धित केही महत्वपूर्ण सुन्नतहरू यस प्रकार छन् ।

दोस्रो अध्यायको पहिलो किसिम :

पहिलो: खानपिनका सुन्नतहरू

१ बिस्मिल्लाह भनेर खानु ।

अम्र बिन अबी-सल्मा (रदियल्लाहु अन्हुमा) ले बयान गरेका छन्, “म सानै छँदा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को घरमा थिएँ। खाना खानेबेलामा मेरो हात यताउता घुमिरहेको थियो। उहाँले मलाई भन्नुभयो : “ए बाबु, खानु भन्दा पहिला बिस्मिल्लाह भन र दायाँ हातले आफ्नो नजिकबाट खाऊ है ।” त्यो दिनपछि मैले सधैँ उहाँकै निर्देशन अनुसार खानपिन गर्ने । (बुखारी : ५३७६, मुस्लिम : २०२२)

بِسْمِ اللّٰهِ اَوَّلُهُ وَاٰخِرُهُ

बिस्मिल्लाह भन्न बिर्सियो भने सम्झना हुने बित्तिकै ‘बिस्मिल्लाहि, अव्वलहु व आखिरहु’ भन्नुपर्छ ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “खानु भन्दा पहिला बिस्मिल्लाह भन्नु । यदि कसैले बिस्मिल्लाह भन्न बिर्सियो भने याद आउने बित्तिकै ‘बिस्मिल्लाहि, अव्वलहु व आखिरहु’ भन ।” (अबू-दाऊद : ३७६७), (तिर्मिजी : १८५८) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् ।

माथि उल्लेखित अम्र बिन अबी-सल्मा (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसले प्रमाणित हुन्छ, दायाँ हातले खानपिन गर्नु सुन्नत हो । जसरी बिस्मिल्लाह नभनिकन खानपिन गर्दा शैतानले उसको साथमा खानपिन गर्छ, त्यसरी नै कोही बायाँ हातले खानपिन गर्छ भने शैतानले पनि उसको साथमा खानपिन गर्छ, किनभने शैतानले बायाँ हातले खानपिन गर्छ ।

यसको प्रमाण :

अब्दुल्लाह बिन उमर (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कोही पनि बायाँ हातले कदापि खानपिन नगर, किनभने शैतानले बायाँ हातले खानपिन गर्छ ।” नाफे (रहेमहुल्लाह) अझ यसमा थपदै भन्ने गर्दथे- “बायाँ हातले नत कसैलाई केही दिनु नत कसैबाट केही लिनु” (मुस्लिम : २०२०)

शैतान हाम्रो घर भित्र छिर्ने, खानपिन गर्दा त्यसमा शामिल हुन र हाम्रो ओछ्यानमा सुत्न एकदमै लागिपरेको हुन्छ । जाबिर बिन अब्दुल्लाह (रदियल्लाहु अन्हुमा) ले बयान गरेका छन्, मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्दै गरेको सुनें, “जब मानिस घर भित्र छिर्ने र खानेबेला बिस्मिल्लाह पढ्छ, शैतानले भन्छ - ‘आज नत सुत्ने ठाउँ पाइयो नत खान नै’ । तर कसैले घर भित्र प्रवेश गर्दा बिस्मिल्लाह भनेन भने शैतानले भन्छ - ‘ल सुत्ने ठाउँ पाइयो, र खानेबेला बिस्मिल्लाह भनेन भने शैतानले भन्छ - ‘आज हामीले सुत्ने ठाउँ र खाना दुबै पायौ है’ । (मुस्लिम : २०१८)

२ आफ्नो नजिकबाट खानु ।

यसको प्रमाण : अम्र बिन अबी-सल्मा (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, जसमा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “आफ्नो नजिकबाट खाऊ ।” (बुखारी : ५३७६, मुस्लिम : २०२२)

३ हातबाट खसेको गाँसलाई सफा गरेर खानु ।

यसको प्रमाण : जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्दै गरेको सुनें “तिमीहरूले जुनसुकै काम गर्दा शैतान त्यहाँ उपस्थित हुन्छ, यहाँसम्म कि खानपिन गर्नेबेला पनि । यदि हातबाट गाँस भुइँमा झर्छ भने त्यसलाई सफा गरेर खाऊ र शैतानको लागि नछोड । खाना खाइसकेपछि हातका औंलाहरू चाट, किनभने कुन दानामा बरकत छ कसैलाई पनि थाहा छैन ।” (मुस्लिम : २०३३)

हदीसलाई मनन् गर्दा ज्ञात हुन्छ कि शैतानलाई हाम्रो दिनचर्यामा हस्तक्षेप गर्न र बनेको कामलाई बिगार्न एकदमै मज्जा आउँछ । किनकि हाम्रो सबैभन्दा खतरनाक दुश्मन शैतान नै हो । ऊ सधैं हाम्रो जीवनबाट सुख, शान्ति, समृद्धि र बरकत मेटाउन प्रयासरत रहन्छ ।

४ खाना खाइसकेपछि हातका औंलाहरू चाट्नु ।

खाना खाइसकेपछि हात धुनु वा टिशुले सफा गर्नु भन्दा पहिला हातका औंलाहरू राम्रोसँग चाट्नु वा श्रीमतीलाई चाट्न लगाउनु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : माथि उल्लेखित जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीस हो ।

अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ : रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “खाना खाइसकेपछि हातका औंलाहरू स्वयम् चाटेर वा अरूलाई चाट्न लगाएर मात्र हात सफा गरून् ।” (बुखारी : ५४५६), (मुस्लिम : २०३३)

७ थाल वा प्लेट सफा गरेर खानु ।

जुन थाल वा प्लेटमा खाना खाइन्छ त्यसमा भए भरको खाना केही न छोडीकन राम्रोसँग सफा गरेर खानु सुन्नत हो । किनभने छोडिएको खानामा पनि बर्कत हुनसक्छ ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले हामीलाई खानपिन गर्दा खानपिन गरेको भाँडा राम्रोसँग सफा गर्ने आदेश दिनुभएको छ ।” (मुस्लिम : २०३४)

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “हरेकले आफ्नो थाल सफा गरून् ।” (मुस्लिम : २०३५)

हाम्रो धर्मगुरु शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “खाना खाइसकेपछि हात र भाँडामा जे जति दानाहरू लागेको हुन्छ, त्यसलाई औंलाले चाट्नु सुन्नत हो । तर, विडम्बना के छ भने आज प्रायः मानिसहरू र कतिपय शिक्षितहरूले पनि यसको पालना गर्दैनन् ।” (शर्हो रियाजुस्सालेहीन १/८९२ मा हेर्नुहोस्)

६ तीन औंलाले खानु सुन्नत हो ।

जुन खानेकुरा ३ औंलाले खान सकिन्छ जस्तै: खजुर, फलफूल इत्यादि ३ औंलाले खानु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : काअब बिन मालिक (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ३ औंलाले खानुहुन्थ्यो र हात धुनु भन्दा पहिला औंलाहरू चाटेर सफा गर्नुहुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : २०३२)

७ पानी पिउने बेलामा भाँडा बाहिर ३ पटक सांस लिनु ।

हो, पानी पिउने बेलामा भाँडा बाहिर सांस लिदै ३ सांसमा पानी पिउनु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ३ सांसमा पानी पिउनुहुन्थ्यो र भन्नुहुन्थ्यो : “यसरी पिउँदा अघाउन, तिर्खा मेटाउन र पानी घाँटीमा जानमा निकै मद्दत पुग्छ ।” (बुखारी : ५६३१), (मुस्लिम : २०२८)

सांस लिनुको अर्थ : पानी पिउने बेला रोकदै भाँडा बाहिर सांस लिनु हो । किनभने पानीको भाँडा वा ग्लास भित्र सांस लिन मनाही छ । अबू-कतादह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “पानी पिउने बेला कसैले पनि भाँडामा सांस नलिऊ ।” (बुखारी : ५६३०), (मुस्लिम : २६७)

८ खाना खाइसकेपछि अल्लाहको प्रशंसा गर्नु ।

यसको प्रमाण :

अनस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “भक्तले खानपिन गरेपछि अल्लाहको कृतज्ञता र प्रशंसा व्यक्त गर्ने कुरा अल्लाह तआलालाई एकदमै मन पर्छ ।” (मुस्लिम : २७४३)

कृतज्ञता र प्रशंसा व्यक्त गर्ने केही तरिकाहरू :

- १> الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا طَيِّبًا مُّبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفِيٍّ ، وَلَا مُؤَدَّعٍ ، وَلَا مُسْتَعْتَقٍ عَنْهُ رَبَّنَا
“अल्हम्दु लिल्लाहे कसीरन्, तैय्येबन्, मोबारकन् फीहे गैर मक्फीइन्, वला मोवदइन्, वला मुस्तगनन् अन्हु रब्बना ।” (बुखारी : ५४५८)
- २> الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانَا وَأَرْوَانَا غَيْرَ مَكْفِيٍّ ، وَلَا مَكْفُورٍ
“अल्हम्दु लिल्ला हिल्लजी कफाना व अर्वाना गैर मक्फीइन्, वला मक्फूर ।” (बुखारी : ५४५९)

‘गैर मक्फीइन्’ को अर्थ : हे अल्लाह तपाईं बाहेक हामीलाई अरू कसैमाथि आश्रित नबनाउनु होस् ।

‘वला मोवदइन्’ को अर्थ : हे अल्लाह हामीलाई बेवास्ता नगर्नुहोस् ।

‘वला मक्फूर’ को अर्थ : हे अल्लाह हामी तपाईंको वरदानलाई कदापि इन्कार गर्ने छैनौं ।

९ सामुहिक रूपमा खानु ।

एउटै दस्तरखान वा ठूलो थालमा सबै जना मिलेर खानु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “एकजनाको खाना २ जनाको लागि, २ जनाको खाना ४ जनाको लागि र ४ जनाको खाना आठ जनाको लागि प्रयास हुन्छ ।” (मुस्लिम : २०५९)

१० खाना मन पर्यो भने त्यसको प्रशंसा गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले आफ्नो परिवारलाई सब्जी वा झोल ल्याउन भन्नुभयो । भित्रबाट जवाफ आयो : आज हामीसँग अचार बाहेक अरू केही छैन । उहाँले त्यही अचारसित खाना खानु भयो र भन्नुभयो : “वाह, अचार पनि कति मिठो !” (मुस्लिम : २०५२)

हाम्रो धर्मगुरु शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “खान मन पर्यो भने त्यसको प्रशंसा गर्नु रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को बानी थियो । त्यसैले तिमीलाई यदि रोटी मन पर्यो भने तिमी त्यसको प्रशंसा गर, इत्यादि । (शर्ही रियाजुस्सालेहीन २/१०५७ मा हेर्नुहोस्)

तर विडम्बना के छ भने आज हामीले यो सुन्नतलाई बेवास्ता मात्र गरेका छैनौं, हामीले त्यसको विरोध नै गरेका छौं । विरोध गर्नुको अर्थ खानाको प्रशंसा गर्नुको सट्टा, हामी उल्टै त्यसको खराबी बयान गर्न थाल्छौं । अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले कहिल्यै पनि खानाको खराबी बयान गर्नु भएन, मन पर्यो भने खानु हुन्थ्यो नत्र नखाई उठ्नु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : १८३), (मुस्लिम : ७६३)

❖ ११ खाना खुवाउनेलाई दुआ दिनु सुन्नत हो ।

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِي مَا رَزَقْتَهُمْ ، وَاعْفِرْ لَهُمْ ، وَارْحَمْهُمْ

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन बुस्र (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) मेरो बुवाको घरमा पाल्नुभयो, हामीले उहाँलाई घ्यू, खजुर र पनीरबाट तयार पारिएको हलुवा र केही खानेकुराहरू पस्कि दियौं । उहाँले केही खानुभयो । फेरी हामीले खजुर पेश गर्यौं । उहाँले केही खजुर लिनुभयो र खजुर खाएपछि त्यसको बीज (गोडा) आफ्नो चोर र माझी औँलामा राख्नुभयो । त्यसपछि फेरी हामीले शर्बत पेश गर्यौं । उहाँले केही शर्बत पिउनुभयो र बाँकी शर्बत आफ्नो दायाँतिर बसेको व्यक्तिलाई पिउन दिनुभयो । मेरो बुवाले उहाँको सवारीको लगाम थाम्दै भन्नुभयो- ‘हजुर, हाम्रो लागि अल्लाहसित दुआ गरिदिनुहोस् है’ । उहाँले दुआ गर्दै भन्नुभयो : “हे अल्लाह, उसको रोजीरोटीमा बरकत देऊ, उसको गुनाह (पाप) लाई क्षमा गरिदेऊ र ऊमाथि दया गरिदेऊ ।” (मुस्लिम : २०४२)

❖ १२ दायाँतिर बसेकालाई पहिला दिनु सुन्नत हो ।

शर्बत वा पानी आफैले खाइसकेपछि थोरै बचाएर पहिला दायाँतिर बसेकोलाई दिनु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) हाम्रो घरमा पाल्नुभयो अनि केही पिउने इच्छा गर्नुभयो । हामीले उहाँको लागि बाखाको दुध दुयौं र कुवाको पानी त्यसमा मिलाएर उहाँलाई पेश गर्यौं । अबू-बकर उहाँको देब्रेतिर, उमर उहाँको अगाडि र एकजना गाउँले उहाँको दाहिनेतिर बसेका थिए । उहाँले केही दुध पिउनुभयो । त्यत्तिकैमा उमरले भने - ‘ए अल्लाहको रसूल, अबू-बकर यहाँ हुनुहुन्छ’ भनेर बाँकी दुध उनलाई दिन ध्यान आकर्षण गराउन खोजे, तर उहाँले अबू-बकर र उमरलाई छोडेर दाहिनेतिर बसेको गाउँलेलाई बाँकी दुध पिउन दिनुभयो र ३ पटक भन्नुभयो : “पहिला दाहिनेतिर बसेकालाई दिनुपर्छ । अनस (रदियल्लाहु अन्हु) ले भने : “हो, यही सुन्नत हो, यही सुन्नत हो, यही सुन्नत हो ।” (बुखारी : २५७१), (मुस्लिम : २०२९)

१३ पिलाउने व्यक्तिले अन्तमा पिउनु ।

पाहुना र जमातलाई पानी पिलाउने व्यक्तिले सबैभन्दा अन्तमा पिउनु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-कतादह (रदियल्लाहु अन्हु) को लामो हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले एउटा भाँडामा पानी हाल्नु हुन्थ्यो र म सबैलाई पिलाउने गर्थे, यहाँसम्म कि म र उहाँ बाहेक कोही बाँकी रहेको थिएन । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले अब तिमि पनि पिऊ भन्नुभयो । मैले जवाफ दिएँ, जबसम्म हजुर पिउनुहुन्न म पिऊदिनँ । उहाँले जवाफ दिनुभयो : बाँड्ने व्यक्तिले अन्तमा पिउनु पर्छ के, फेरी मैले लिएँ अनि त्यसपछि उहाँले पिउनुभयो ।” (मुस्लिम : ६८१)

दुध पिएपछि मुख कुल्ला गर्नु सुन्नत हो, किनभने त्यसमा चिल्लोपन हुन्छ ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले दुध पिउनुभयो र पानी मागेर मुख कुल्ला गर्दै भन्नुभयो : “यसमा चिल्लोपन हुन्छ ।” (बुखारी : २११), (मुस्लिम : ३५८)

१४ रात पर्ने बित्तिकै बिस्मिल्लाह भनेर भाँडाकुँडा छोप्नु ।

अर्थात साँझ हुनेबेला बिस्मिल्लाह भनेर खुल्ला भाँडाकुँडा र पानीको भाँडा छोप्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : जाबिर बिन अब्दुल्लाह (रदियल्लाहु अन्हुमा) ले बयान गरेका छन्, मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्दै गरेको सुनें, उहाँले भन्नुभयो : “भाँडाकुँडा छोपेर राख, पानीको भाँडाको मुख बन्द गर, वर्षमा एकपटक हैजा आउँछ, जुन नछोपिएको भाँडाकुँडा र पानीको भाँडामा पस्न सक्छ ।” (मुस्लिम : २०१४)

जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “पानी र खानाको भाँडाकुँडा बिस्मिल्लाह भनेर छोप्ने गर, छोप्ने ढक्कन छैन भने कुनै पनि वस्तु तेस्र्याएर राखि देऊ ।” (बुखारी : ५६२३)

दोस्रो: सलाम, भेटघाट र मज्लिस (बैठक) का सुन्नतहरू

१ सलाम गर्नु सुन्नत हो ।

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “एक मुस्लिमका अर्को मुस्लिममाथि ६ वटा हक अधिकारहरू छन्, एउटा सहाबीले सोधे- ती के हुन् ? उहाँले जवाफमा भन्नुभयो : “जब तिमी कोही मुस्लिमसित भेटघाट गर्छौं भने उसलाई सलाम गर्नु, जब कसैले तिमीलाई दावत (खाने निम्तो) दिन्छ भने स्वीकार गर्नु, जब कसैले तिमीसित सर-सल्लाह माग्छ भने उसलाई राम्रो सल्लाह दिनु, जब कसैले हाँस्यु गरेपछि ‘अल्लहुमु-लिल्लाह’ भन्छ भने उसको जवाफमा ‘यर्हुमु-कल्लाह’ भन्नु, जब कोही बिरामी हुन्छ भने उसलाई भेट्न जानु र जब कसैको निधन हुन्छ भने उसको जनाजा (अन्तिम संस्कार) मा जानु ।” (मुस्लिम : २०४२)

सलामको जवाफ फर्काउनु वाजिब (अनिवार्य) हो । यसको प्रमाण :

अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “जब कसैले तिमीहरूलाई सलाम गर्छ भने तिमीहरूले त्यो भन्दा राम्रो तरिकाले वा (कम्तीमा) समान शैलीमा जवाफ देऊ । निस्सन्देह अल्लाह तआलाले हरेक कर्मको हिसाब-किताब लिनुहुनेछ ।” (सूरह अन्-निसा : ८६)

उक्त श्लोकमा अल्लाह तआलाले आदेश दिनुभएको छ र उहाँको आदेशको पालना गर्नु वाजिब हो । धैरैजसो विद्वान र धर्मगुरुहरूले सलामको जवाफ फर्काउनु वाजिब हो भन्ने कुरामाथि सर्वसम्मति जनाएका छन्, जस्तै इब्ने हज्म, इब्ने अब्दुल्-बर, तकीउद्दीन इत्यादि । (अल्-आदाब अश्-शरईयह १/३५६ मा हेर्नुहोस्)

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

सलाम गर्ने सबैभन्दा उत्कृष्ट तरिका : ‘अस्सलामु अलैकुम व रहमतुल्लाहे व बरकातुह’ हो । त्यसैगरी र जवाफ दिने उत्कृष्ट तरिका : ‘व अलैकुमुस्सलाम व रहमतुल्लाहे व बरकातुह’ हो ।

इब्ने कैथियम (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सलाम गर्दा प्रायः (.... व बरकातुह) सम्म भन्नुहुन्थ्यो ।” (जादुल्-मआद २/४१७ मा हेर्नुहोस्)

सलाम आम गर्नु र सर्वत्र फैलाउनु सुन्नत हो । अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अल्लाहको कसम जसको हातमा मेरो ज्यान अडेको छ, जबसम्म तिमीहरू एक-अर्कालाई माया गर्दैनौ, तबसम्म तिमीहरू मोमिन (आस्थावान) बन्न सक्दैनौ र जबसम्म तिमीहरू मोमिन (आस्थावान) बन्दैनौ, तबसम्म तिमीहरू जन्तमा प्रवेश गर्न सक्दैनौ । के तिमीहरूलाई यस्तो कुरा नभनी, जसले गर्दा तिमीहरू एक-अर्कालाई माया गर्न थाल्ने छौ ? त्यो के हो भने एक-अर्कालाई अत्याधिक सलाम गर्ने गर ।” (मुस्लिम : ५४)

२ आवश्यकता अनुसार ३ पटक सलाम गर्नु मुस्तहब (राम्रो) हो ।

जस्तै तपाईंले कसैलाई सलाम गर्नुभयो तर उसले सुनेन कि भन्ने शंका लाग्यो भने २ वा ३ पटक सलाम गर्नु मुस्तहब (राम्रो) हो ।

त्यसैगरी कुनै ठूलो सभा वा उत्सवमा सबैले सुन्ने गरी ३ पटक सलाम गर्नु मुस्तहब हो ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) आफ्नो कुरा राख्दा ३ पटक भन्नुहुन्थ्यो र कुनै समुदायलाई सलाम गर्दा ३ पटक सलाम गर्नुहुन्थ्यो ।” (बुखारी : ९५)

उक्त हदीसबाट प्रमाणित हुन्छ, आवश्यकता अनुसार ३/३ पटक केही कुरा भन्नु वा सलाम गर्नु मुस्तहब (राम्रो) हो, ताकि सबैले बुझ्न र सुन्न सकुन् ।

३ परिचित र अपरिचित सबैलाई सलाम गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अम्र (रदियल्लाहु अन्हुमा) ले बयान गरेका छन्, एकजना व्यक्तिले 'इस्लामको कुन तरिका राम्रो हो भनेर प्रश्न तेर्स्याए' रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले जवाफमा भन्नुभयो : "खाना खुवाउनु र परिचित र अपरिचित सबैलाई सलाम गर्नु ।" (बुखारी : १२), (मुस्लिम : ३९)

४ हदीसमा उल्लेखित तरिका अनुसार सलाममा पहल गर्नु सुन्नत हो ।

अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "सवारीमा बसेकाले पैदल हिंड्नेलाई, बाटोमा हिंडिरहेकोले बसेकोलाई र थोरै जमातले ठूलो जमातलाई सलाम गरून् ।" (बुखारी : ६२३३), (मुस्लिम : २१६०)

बुखारीको अर्को हदीसमा छ : "सानाले ठूलालाई, हिंड्नेले बसेकालाई र थोरैले धेरैलाई सलाम गरून् ।" (बुखारी : ६२३४)

तर यसको उल्टो पनि जस्तै: ठूलाले सानालाई र हिंड्नेले सवारी गर्नेलाई सलाम गर्नु जायज छ, तर हदीसमा उल्लेखित तरिका अनुसार गर्नु नै उत्तम हो ।

७ बालबालिकाहरूलाई सलाम गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, "म रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को साथमा हिंडिरहेको थिएँ, त्यत्तिकैमा हामी केही बालबालिकाहरूको छेउमा आइपुग्यौं । उहाँले बालबालिकाहरूलाई सलाम गर्नुभयो ।" (बुखारी : ६२४७), (मुस्लिम : २१६८)

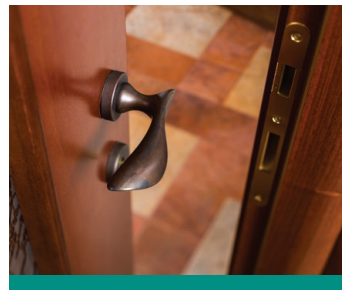
बच्चालाई सलाम गर्दा ठूला बडाको घमण्ड खत्तम हुन्छ । अर्कोतिर बालबालिकाहरूका लागि एक प्रकारको प्रशिक्षण हुन्छ र उनीहरूमा सलाम गर्ने बानीको विकास हुन्छ ।

६ घरभित्र प्रवेश गर्दा सलाम गर्नु सुन्नत हो ।

घरभित्र प्रवेश गर्दा पहिला मिस्वाक (दतिवन) अनि त्यसपछि सलाम गर्नु सुन्नत हो । स्मरण रहोस्, जुन अवस्थाहरूमा मिस्वाक (दतिवन) गर्नु सुन्नत हो, तीमध्येको चौथो अवस्था घरभित्र प्रवेश गर्दा हो ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, "रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) घरभित्र प्रवेश गर्दा पहिला मिस्वाक गर्नुहुन्थ्यो ।" (मुस्लिम : २५३)

त्यसपछि उहाँ सलाम गर्नुहुन्थ्यो, त्यसैले धेरै धर्मविद्हरूले घरभित्र कोही नभए पनि प्रवेश गर्दा सलाम गर्नुपर्छ भनेका छन्। अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “तिमीहरू घरभित्र प्रवेश गर्दा आफु र आफ्नो घरपरिवारलाई सलाम गर्ने गर, यो अल्लाहको तर्फबाट अवतरित पवित्र बन्दना हो। यसरी नै अल्लाह आफ्ना आदेशहरूलाई स्पष्ट रूपमा वर्णन गर्नुहुन्छ ताकि तिमीहरू बुझ्न सक।” (सूरह अन्नूर : ६१)

इब्ने हजर (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “कोही नभएको ठाउँमा पनि आफुलाई सलाम गर्नु सुन्नत हो भने कुरा छर्लङ्ग हुन्छ। किनभने अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “तिमीहरू घरभित्र प्रवेश गर्दा आफुलाई सलाम गर्ने गर....।” (फत्हुल्-बारी, हदीस न० : ६२३५ मा हेर्नुहोस्)

घरभित्र प्रवेश गर्दा यी ३ काम गर्नु सुन्नत हो :

१> पहिलो : बिस्मिल्लाह भन्नु, विशेषगरी रातको समयमा।

यसको प्रमाण : जाबिर (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्दै गरेको सुनें, “जब मानिस घर भित्र छिर्ने र खानेबेला बिस्मिल्लाह पढ्छ, शैतानले भन्छ - ‘आज नत सुत्ने ठाउँ पाइयो नत खान नै’। तर कसैले घर भित्र प्रवेश गर्दा बिस्मिल्लाह भनेन भने शैतानले भन्छ - ‘ल सुत्ने ठाउँ पाइयो, र खानेबेला बिस्मिल्लाह भनेन भने शैतानले भन्छ - ‘आज हामीले सुत्ने ठाउँ र खाना दुबै पायो है’।” (मुस्लिम : २०१८)

२> दोस्रो : मिस्वाक गर्नु, यसको प्रमाण आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा माथि प्रस्तुत भइसकेको छ।

३> तेस्रो : सलाम गर्नु।

१९ घरभित्र मानिस सुतिरहेको बेला विस्तारै (मधुरो आवाजमा) सलाम गर्नु सुन्नत हो।

यसको प्रमाण : मिक्दाद बिन अस्वद (रदियल्लाहु अन्हु) को लामो हदीसमा छ, “.....हामी दुध दुने गथ्यौं र प्रत्येकले आफ्नो भागको दुध पिउथ्यो। रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) रातमा ढिलो आउनु हुन्थ्यो। त्यसैले हामी उहाँको भाग छुटाएर राखि दिन्थ्यौं। उहाँ प्रवेश गर्दा सुतेकाहरूलाई नजगाउने गरी विस्तारै सलाम गर्नु हुन्थ्यो, तर हामी (नसुतेकाहरू) उहाँको सलाम सुन्ने गथ्यौं।” (मुस्लिम : २०५५)

८ सलाम पुर्याई दिनु सुन्नत हो ।

‘फलानो व्यक्तिलाई मेरो सलाम पुर्याई दिनु है’ भनेर कसैले तपाईंलाई भन्छ भने तपाईंले उसको सलाम सम्बन्धित व्यक्तिसम्म पुर्याई दिनु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो : “हेर, जिब्रील (अलैहिस्सलाम) ले तिमीलाई सलाम गर्नुभएको छ है । सलाम सुनेर उनले जवाफमा भनिन्- ‘व अलैहिस्सलाम व रहमतुल्लाह’ ।” (बुखारी : ३२१७), (मुस्लिम : २४४७)

सम्बन्धित व्यक्तिसम्म सलाम पुर्याई दिनु सुन्नत हो भन्ने कुरा उक्त हदीसले छर्लङ्ग हुन्छ, किनभने रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले जिब्रील (अलैहिस्सलाम) को सलाम आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) सम्म पुर्याउनुभएको थियो । त्यसैगरी ‘फलानो व्यक्तिलाई मेरो सलाम पुर्याई दिनु’ भनेर कसैलाई भन्नु पनि सुन्नत हो ।

९ कुनै मजलिस (बैठक) मा प्रवेश गर्दा र निस्कदा सलाम गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कोही कुनै मजलिस (बैठक) मा प्रवेश गर्छ वा त्यहाँबाट निस्कन्छ भने सलाम गर । दुवै अवस्थाहरूमा सलाम गर्नु उत्तिकै महत्वपूर्ण छ । (अहमद : ९६६४), (अबू-दाऊद : ५२०८), (तिर्मिजी : २७०६) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (सहीहुल्-जामेअ १/१३२ मा हेर्नुहोस्)

१० सलाम गर्दा मोसाफहा गर्नु (हात मिलाउनु) सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : कतादह (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, उनले भने : “मैले अनस (रदियल्लाहु अन्हु) लाई प्रश्न गर्ने- के रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का साथीहरू पनि मोसाफहा गर्ने गर्थे ? उनले जवाफमा भने : हो, गर्ने गर्थे ।” (बुखारी : ६२६३) अर्थात् रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का साथीहरू पनि सलाम गर्दा मोसाफहा गर्ने गर्दथे ।

११ मुस्कुराउँदै उज्यालो अनुहारले एक-अर्कासँग भेटनु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-जर (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले मलाई भन्नुभयो : “हेर, पुण्यलाई कहिल्यै पनि सानो न ठान्नु । मुस्कुराउँदै उज्यालो अनुहारले आफ्नो दाजुभाईसँग भेट्नु पनि सद्का (पुण्य) हो ।” (मुस्लिम : २६२६)

अबू-जर (रदियल्लाहु अन्हु) अर्को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो : “आफ्नो दाजुभाईको लागि मुस्कुराउनु पनि सद्का (पुण्य) हो ।” (तिर्मिजी : १९५६) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (अस्-सहीहा : ५७२ मा हेर्नुहोस्)

१२ राम्रो कुरा गर्नु सद्का (पुण्य) हो ।

सामान्य अवस्था, कार्यक्रम वा जुनसुकै ठाउँमा साथीभाईहरूसँग भेट हुँदा राम्रो कुरा गर्नु सद्का (पुण्य) हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “राम्रो कुरा गर्नु सद्का (पुण्य) हो । (बुखारी : २९८९), (मुस्लिम : १००९)

आज मानिसहरू धेरै राम्रा-राम्रा कुराहरू गर्छन्, सवाबको नीयत गरियो भने उसले त्यसमा पनि अत्याधिक मात्रामा पुण्य पाउनेछन् ।

हाम्रो धर्मगुरु शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “आरामै हुनुहुन्छ ? सन्धै हुनुहुन्छ ? अनि घरभित्र सबै आरामै ? इत्यादि सोध्नु पनि सद्का (पुण्य) हो ।

किनभने यी कुराहरूले कसैको मन हलुका हुन्छ, उसलाई एक प्रकारको अनौठो खुशी महसुस हुन्छ र आफ्नोपनको आभास हुन्छ । अर्थात् हरेक प्रकारको राम्रो कुरा गर्नु सद्का (पुण्य) हो ।” (शर्ही रियाजुस्सालेहीन २/९९६ मा हेर्नुहोस्)

१३ मज्लिस (सभा) मा अल्लाहको जिक्र (गुणगान र प्रशंसा) गर्नु मुस्तहब हो ।

इस्लामी सभा (कुर्आन र हदीस बयान गरिने ठाउँ) र अल्लाहको जिक्र (गुणगान र प्रशंसा) गर्नेबारे धेरै हदीसहरू छन् । तीमध्ये एउटा अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीस हो । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अल्लाहका केही फरिस्ताहरू जिक्र (प्रशंसा) गर्ने भक्तजनहरूको खोजिमा यताउता भौँतारिरहेका हुन्छन् । यदि कुनै फरिस्ताले त्यस्तो सभा वा जिक्र गर्ने जमातलाई पाउँछ

भने उसले सबै फरिस्तालाई बोलाउने गर्दछन् । त्यसपछि अल्लाहको जिक्र (गुणगान र प्रशंसा) गर्नेहरूलाई आफ्ना पखेटाहरूले छोप्दछन् र उनीहरूको क्षमायाचनाको लागि दुआ गर्दछन् ।” (बुखारी : ६४०८), (मुस्लिम : २६८९)

१४ मज्लिसलाई (क्फारतुल्-मज्लिसको) दुआले समाप्त पार्नु सुन्नत हो ।

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

यसको प्रमाण : अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “यदि कोही कुनै बैठकमा अनावश्यक कुरा बढी गर्छन् र त्यहाँबाट उठ्नु भन्दा पहिला ‘सुब्हान कल्लाहुम्म व बिहम्दि क अश्-हदु अल्ला इला ह इल्ला अन्त, अस्तग्-फिरू क व अतूबु एलै क’ पढ्छन् भने त्यो बैठकमा भएका सम्पूर्ण गलतीहरूलाई अल्लाह तआलाले माफ गरिदिनुहुन्छ ।” (तिर्मिजी : ३४३३) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (सहीहुल्-जामेअ २/१०६५ मा हेर्नुहोस्)

तेस्रो: पोशाक र सौन्दर्यका सुन्नतहरू

१ जुत्ता लगाउदा दाहिनेतिरबाट शुरू गर्नु सुन्नत हो ।

इस्लामले हामीलाई जुत्ता लगाउने तरिकासम्मको तालिम दिएको छ । जुत्ता लगाउदा पहिला दायाँ खुट्टाबाट शुरू गर्नु र फुकाल्दा पहिला बायाँ खुट्टाबाट फुकाल्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अबू-हुदैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कोही जुत्ता लगाउँदा पहिला दायाँ खुट्टाबाट शुरू गर र फुकाल्दा पहिला बायाँ खुट्टाबाट फुकाल ।” (बुखारी : ५८५६)

अर्को हदीसमा छ : “एउटा खुट्टामा मात्र जुत्ता-चप्पल लगाएर हिंड्नु हुँदैन । लगाउने हो भने दुवैमा लगाऊ, नत्र दुवै फुकालेर हिंड ।” (मुस्लिम : २०९७)

उपर्युक्त दुवै हदीसहरूबाट निम्न लिखित कुराहरू प्रमाणित हुन्छन् :

१ जुत्ता लगाउदा पहिला दायाँ खुट्टाबाट शुरू गर्नु ।

२ फुकाल्दा पहिला बायाँ खुट्टाबाट फुकाल्नु ।

३ दुवै खुट्टामा जुत्ता लगाउनु, होइन भने दुवै फुकालेर हिंड्नु । एउटा खुट्टामा मात्र जुत्ता-चप्पल लगाएर हिंड्नु हुँदैन ।

२ सेतो लुगा र पोशाक लगाउनु ।

अर्थात सेतो पोशाक र लुगाफाटा प्रयोग गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “सेतो लुगा लगाऊ र मुर्दालाई पनि त्यस्तै कफन देऊ, किनभने यो उत्कृष्ट लुगा हो ।” (अहमद : २२१९), (अबू-दाऊद : ३८७८), (तिर्मिजी : ९९४) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (सहीहुल्-जामेअ १/२६७ मा हेर्नुहोस्)

हाम्रो धर्मगुरु शैख इब्ने उसैमीन (रहेमहुल्लाह) ले भनेका छन् : “यो हदीसले प्रमाणित हुन्छ कि दौरासुरुवाल, सर्ट पाइन्ट लगायत अन्य सम्पूर्ण पोशाकहरू सेतो रङ्गको लगाउनु सुन्नत हो । तर, कोही अर्को रङ्गको लुगा लगाउँछ भने केही फरक पर्दैन । तर त्यो लुगा महिलाको लुगा जस्तो नहोस् ।” (शर्ही रियाजुस्सालेहीन २/१०८७ मा हेर्नुहोस्)

३ अत्तर दल्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “भौतिक चिजबिजमध्ये महिला र अत्तर मलाई एकदमै मनपर्छ र मेरो आँखाको सुख र शान्ति सलाहमा निहित छ ।” (अहमद : १२२९३), (निसाई : ३९४०) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले हसन ‘सही’ भनेका छन् । (सही निसाई हेर्नुहोस्)

तर “भौतिक चिजबिजमध्ये ३ चीज मलाई अति मनपर्छ” भन्ने हदीस जइफ (अप्रमाणित) हो ।

उहाँको शरीरबाट दुर्गन्ध आएको उहाँलाई कदापि मन पढैनथ्यो । आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को लामो हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को शरीरबाट दुर्गन्ध आउदा उहाँलाई एकदमै गार्हो महसुस हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ६९७२)

४ अत्तर लगाउन वा लिन अस्वीकार गर्नु मकरूह (अप्रिय) हो ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले अत्तर लगाउन वा लिन कहिल्यै पनि अस्वीकार गर्नु हुन्नथे ।” (बुखारी : २५८२)

७ दायँतिरबाट कपाल कोर्नु सुन्नत हो ।

अर्थात कपाल कोर्दा पहिला दायँतिर फेरी बायाँ तिर कपाल कोर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले जुत्ता लगाउँदा, कपाल कोर्दा, वजू गर्दा र हरेक काम गर्दा दायँतिरबाट शुरू गर्नु एकदमै मन पराउनु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : १६८), (मुस्लिम : २६८)

चौथो: 'हाछयु' र 'हाई' का सुन्नतहरू

हाछयुसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

हाछयु गर्ने व्यक्तिले 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भन्नु सुन्नत हो ।

الْحَمْدُ لِلَّهِ / بِرَحْمَتِكَ اللَّهُ / يَهْدِيكُمْ اللَّهُ ، وَيُصَلِّحُ بِأَلْسِنَتِكُمْ

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कसैलाई हाछयु आउँछ भने उसले 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भन्नु, सुन्ने व्यक्तिले यसको जवाफमा 'यर्हमुकल्लाह' भन्नु र हाछयु गर्ने व्यक्तिले पुनः 'यह्दीकोमुल्लाह' भन्नु ।” (बुखारी : ६२२४)

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ

त्यसैगरी हाछयु गर्नेले कहिलेकाहीं 'अल्हम्दु लिल्लाहि अला कुल्ले हाल' पनि भन्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : “.....तिमीहरूमध्ये कसैले हाछयु गर्छ भने उसले 'अल्हम्दु लिल्लाहि अला कुल्ले हाल' भन्नु ।” (अबू-दाऊद : ५०३१) र इब्ने कैथियम (रहेमहुल्लाह) ले यसको 'सनद' लाई 'सही' भनेका छन् । (जादुल्-मआद २/४३६ मा हेर्नुहोस्)

يَرْحَمُكَ اللَّهُ / يَهْدِيكُمْ اللَّهُ ، وَيُصَلِّحُ بِالْكُفْرِ

सुन्ने व्यक्तिले हाछयुको जवाफमा 'यर्हमुकल्लाह' भन्नु र हाछयु गर्ने व्यक्तिले पुनः 'यहदीकोमुल्लाह' भन्नु पनि सुन्नत हो भन्ने कुरा उपर्युक्त अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसले छर्लङ्ग हुन्छ ।

❏ हाछयु गर्नेले 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भनेनन् भने उसको जवाफ नदिनु ।

हाछयु गर्नेले 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भनेनन् भने उसलाई 'यहदीकोमुल्लाह' नभन्नु नै सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण : अनस (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन् : "दुइजनाले हाछयु गरे, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले एकजनालाई दुआ दिनुभयो तर अर्कोलाई दिनुभएन । अर्कोले सोध्यो - 'हजुरले उसलाई दुआ दिनुभयो तर मेरो लागि किन दुआ दिनुभएन ? उहाँले जवाफमा भन्नुभयो : "उसले हाछयु गरेपछि 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भनेको थियो तर, तिमीले भनेनौ ।" (बुखारी : ६२२५)

अबू-मूसा (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, मैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्दै गरेको सुनें, "तिमीहरूमध्ये कसैले हाछयुपछि 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भन्छ भने उसको जवाफमा 'यर्हमुकल्लाह' भन्नु र 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भनेनन् भने उसको जवाफ दिनु ।" (मुस्लिम : २९९२)

तर, जहाँ उद्देश्य शिक्षा र प्रशिक्षण दिनु हो भने त्यो बेला शिक्षकले विधार्थीलाई र बुवा-आमाले नानीबाबुहरूलाई 'अल्हम्दु-लिल्लाह' भन्नु पर्छ भनेर तालिम दिनुपर्छ, किनभने उनीहरू अनभिज्ञ पनि त हुनसक्छन् ।

त्यसैगरी कसैलाई रूघाखोकी लागेको छ भने ३ पटकसम्म मात्र दुआ दिने अनि त्यसपछि नदिने ।

यसको प्रमाण : अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : "आफ्नो दाजुभाईलाई ३ पटकसम्म दुआ देऊ, यदि त्यो भन्दा बढी हाछयु आउँछ भने त्यो रूघाखोकी हो ।" (अबू-दाऊद : ५०३४) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले (मौकुफन र मर्फुअन) 'हसन' भनेका छन् । (सही अबू-दाऊद : ४/३०८ मा हेर्नुहोस्)

त्यसैगरी सल्मा बिन अक्वह (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, एकजनाले हाछयु गर्यो अनि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले 'यर्हमुकल्लाह' भनेर जवाफ दिनुभयो, उसले फेरी हाछयु गर्यो अनि उहाँले भन्नुभयो : "यसलाई रूघाखोकी लागेको छ ।" (मुस्लिम : ७६३)

हाछयु गर्नेलाई २ अवस्थामा जवाफ नदिने :

❏ १ 'अल्हम्दु-लिल्लाह' नभनेपछि ।

❏ २ ३ पटक भन्दा बढी भएपछि ।

हाईसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

सकेसम्म हाईलाई रोक्नु वा मुखमा हात राख्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

अबू-हुँरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अल्लाह तआलाले हाँछयुलाई मनपराउनु हुन्छ तर हाईलाई घृणा गर्नुहुन्छ । यदि कसैले हाँछयुपछि अल्हम्दु-लिल्लाह भन्छ, उसको जवाफ दिनु वाजिब हो । तर हाई गर्नु, शैतानको तर्फबाट हो । सकेसम्म यसलाई मुखले दबाएर रोक्नुपर्छ । यदि हाई गर्दै हा, हा आवाज निकाल्छ भने शैतान खुशी हुन्छ र हाँस्न थाल्छ ।” (बुखारी : २६६३)

अबू-सईद अल्-खुदरी (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जब तिमीहरू हाई गर्छौं भने सकेसम्म मुखमा हात राख, किनभने शैतान मुख भित्र प्रवेश गर्छ ।” (मुस्लिम : २९९५)

हाई रोक्ने तरिका : मुखलाई दाँतले बन्द गर्नु वा हातले मुख छोप्नु ।

त्यसैगरी हाई गर्नेले आवाज निकाल्नु; हा, आहहह इत्यादि गर्नु राम्रो होइन । किनभने यस्तो हर्कतबाट शैतानले हाँस्ने मौका पाउँछ ।”

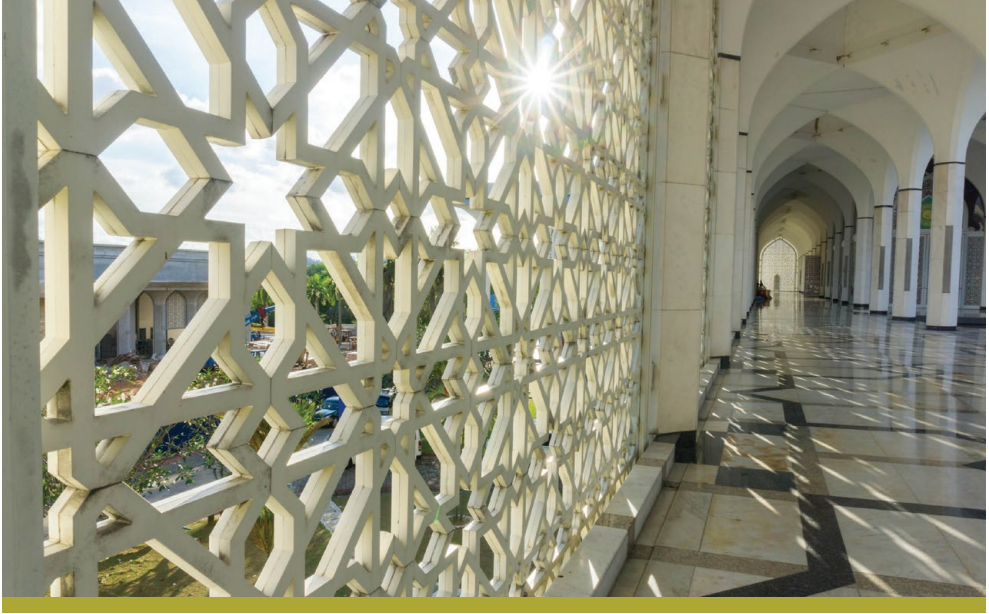
यसको प्रमाण :

अबू-हुँरैह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अल्लाह तआलाले हाँखयुलाई मनपराउनु हुन्छ र हाईलाई घृणा गर्नुहुन्छ । यदि कसैले हाँखयुपछि अल्हम्दु-लिल्लाह भन्छ भने उसको जवाफ दिनु वाजिब हो । तर हाई गर्नु, शैतानको तर्फबाट हो । सकेसम्म यसलाई रोक्नुपर्छ । यदि आवाज (हा, आहहह) निकाल्दै हाई गर्छ भने शैतान रमाउँछ र खुशी हुँदै हाँस्छ ।” (बुखारी : २६६३), (मुस्लिम : २९९४)

चेतावनी : केही मानिसहरू हाई आउदा ‘अऊजुबिल्लाह...’ पढ्छन्, तर कुआन र हदीसमा यसको कुनै प्रमाण छैन । बरू यो रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को सुन्नतको विपरित कुरा हो ।

पाँचौं: केही अन्य दिनचर्याहरू

शौचालय जाने बेला र निस्कने बेलाको दुआ पढ्नु ।

शौचालय जाने बेला र निस्कने बेलाको दुआ पढ्नु ।

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْحَبْثِ وَالْحَبَائِثِ

दिसापिसाबको लागि शौचालयमा प्रवेश गर्दा निम्न लिखित दुआ पढ्नु सुन्नत हो :

अनस (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) शौचालयमा प्रवेश गर्दा ‘अल्लाहुम्म इन्नी अऊजुबिक मिनल्-खुबुसु वल्-खबाएसे, पढ्नु हुन्थ्यो ।” (बुखारी : ६३२२), (मुस्लिम : ३७५)

खुबुस भनेको पुरुष शैतान हो र खबाएसे भनेको महिला शैतान हो । यसरी यी दुवैको उपद्रवबाट अल्लाहको शरण मान्नुपर्छ ।

खबस भनेको बदमास मानिसहरू हुन्, यसरी सबै खराब मानिसहरूबाट पनि अल्लाहको शरण मान्नुपर्छ ।

शौचालयबाट निस्कने बेला निम्न दुआ पढ्नु सुन्नत हो :

غُفْرَانِكَ

आइशा (रदियल्लाहु अन्हा) को हदीसमा छ, “रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) शौचालयबाट निस्कने बेला ‘गुफ्रानक’ पढ्नु हुन्थ्यो ।” (अहमद : २५२२०), (अबू-दाऊद : ३०), (तिर्मिजी : ७) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले (तहकीक् मिश्कातुल्-मसाबीह : १/११६) मा ‘सही’ भनेका छन् ।

वसीयत (इच्छा-पत्र) लेखेर राख्नु सुन्नत हो ।

हरेक मुस्लिमले चाहे उ स्वास्थ्य होस् वा बिरामी वा मृत्युको सैयामा होस्, वसीयत लेखेर राख्नु सुन्नत हो । किनभने मृत्यु अकाट्य छ, नत रोकेर रोकिन्छ नत छेकेर छेकिन्छ । त्यसैले समयमा नै हरेक मुस्लिमले वसीयत तयार पारेर राख्नु जरूरी छ ।

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “कुनै मुस्लिमले केही खास कुराहरूको वसीयत गर्नुछ भने उसले सक्दो चाँडो आफ्नो वसीयत लेखेर राख्नु ।” (बुखारी : २७८३), (मुस्लिम : १६२६)

तर जकात, हज्ज, कफफारह, ऋण, सापटी, नासो इत्यादिको वसीयत हो भने त्यो सुन्नत मात्र होइन वाजिब हो । विशेषगरी जुन कुराको बारेमा अरू कसैलाई थाहा हुदैन, त्यसको वसीयत तयार पार्नु एकदमै जरूरी छ ।

इस्लामको एउटा कायदा र नियम छ : जुन कुराको कमीले वाजिब अपूर्ण हुन्छ, त्यो कुरा पनि वाजिब नै हो ।

किनबेच गर्दा नरम हुनु ।

आर्थिक कारोबार, लेनदेन र किनबेच गर्दा क्रेता र बिक्रेता दुबै समूहले नम्रता अपनाउनु, एक-अर्कालाई सम्मान गर्नु र सानोतिनो कुरामा झगडा नगरी एक-आपसमा सम्झौता गर्नु अत्यन्त जरूरी छ ।

यसको प्रमाण :

जाबिर बिन अब्दुल्लाह (रदियल्लाहु अन्हुमा) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले किनबेच र आर्थिक मामिलामा सहनशीलता अपनाउँछ, अल्लाह तआलाले त्यो व्यक्तिमाथि कृपा गर्नुहुन्छ ।” (बुखारी : २०७६)

त्यसैले आर्थिक मामिलामा जस्तै: सापटी, उधारो इत्यादि माग्दा पनि हामीले सहनशीलता अपनाउनु जरूरी छ ।

वजूपछि २ रकात सलाह पढनु ।

दिन-रातमा वजू गर्दै पिच्छे २ रकात सलाह पढनु, एउटा मुस्लिमले हरेक दिन सजिलैसँग गर्न सक्ने महत्वपूर्ण सत्कर्म हो र यसको प्रतिफल जन्नतमा प्रवेश गर्न पाउनेछ । अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले बिलाल (रदियल्लाहु अन्हु) लाई फज्रको बेला सोध्नुभयो : “ए बेलाल, इस्लाममा तिमीले गरेको सबैभन्दा उत्कृष्ट सत्कर्म के होला, किनभने मैले जन्नतमा आफ्नो अगाडि तिमी जुत्ताको आवाज सुनेको छुँ । बेलालले जवाफमा भने - मैले दिन-रातमा जहिले पनि वजू गरेपछि अल्लाह तआलाले प्रदान गर्नुभएको शक्ति अनुसार (कम्तीमा २ रकात) सलाह पढ्ने प्रयास गर्छु ।” (बुखारी : ११४९), (मुस्लिम : २४५८)

सलाहको प्रतिक्षा गर्नु

सलाहको लागि प्रतिक्षारत रहनुका धेरै फाइदाहरू छन् ।

यसको प्रमाण :

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जबसम्म तिमीहरू सलाहको प्रतिक्षामा हुन्छौ, तबसम्म तिमी सलाहमा नै रहन्छौ । किनभने सलाहले नै उसलाई घर जानबाट रोकिराखेको हुन्छ ।” (बुखारी : ६५९), (मुस्लिम : ६४९)

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “तिमीहरूमध्ये कसैले सलाहको प्रतिक्षामा बस्दा जबसम्म उसले कसैलाई दुःख दिदैन र उसको वजू टुट्दैन, तबसम्म फरिश्ताले उसको लागि दुआ गरिरहन्छ; हे अल्लाह, ऊमाथि दया गर, हे अल्लाह, उसलाई क्षमा गरीदेऊ । जबसम्म तिमीहरू सलाहको प्रतिक्षामा हुन्छौ तबसम्म तिमी सलाहमा नै रहन्छौ । किनभने सलाहले नै उसलाई घर जानबाट रोकिरहेको हुन्छ ।” (बुखारी : ६५९), (मुस्लिम : ६४९) ।”

तर शर्त के छ भने कसैलाई दुःख दिनु हुन्न र वजू पनि टुट्नु हुँदैन । यस्तो अवस्थामा उसले मस्जिदमा बसुन्जेल सलाहको पुण्य प्राप्त गर्नेछ ।

मिस्वाक (दतिवन) गर्नु ।

दिन-रातमा जहिले पनि गर्न मिल्ने सुन्नतहरूमध्ये एउटा मिस्वाक (दतिवन) गर्नु हो । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) मिस्वाक (दतिवन) गर्न धेरै प्रेरित गर्नुहुन्थ्यो । यहाँसम्म कि उहाँले भन्नुभयो : “मैले तिमीहरूलाई मिस्वाक (दतिवन) गर्ने कुरामा जोड दिएको छु ।” (बुखारी : ८८८)

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “मिस्वाक (दतिवन) ले मुख सफा हुन्छ र अल्लाह पनि प्रसन्न हुनुहुन्छ ।” (अहमद : ७), (निसाई : ५) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । (अल्-इर्वा १/१०५ मा हेर्नुहोस्)

कुन कुन अवस्थाहरूमा मिस्वाक गर्नु सुन्नत हो भन्ने सन्दर्भमा माथि हदीस प्रस्तुत भइसकेको छ । जस्तै: तहज्जुदको लागि उठ्दा, वजू गर्दा, सलाह पढ्दा र घरभित्र प्रवेश गर्दा । (वल्लाहो आलम)

प्रत्येक सलाहको लागि नयाँ वजू गर्नु ।

मुस्लिमले प्रत्येक सलाहको लागि वजू गर्नु सुन्नत हो । जस्तै : मैले वजू गरेर मग्निबको सलाह पढे, फेरी ईशाको अजान भयो, तर मेरो वजू भङ्ग भएको छैन तैपनि नयाँ वजू गर्नु सुन्नत हो ।

यसको प्रमाण :

बुखारीमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) प्रत्येक सलाहको लागि वजू गर्नुहुन्थ्यो ।” (बुखारी : २१४)

त्यसैगरी दिनभरि वजूको अवस्थामा रहनु अझ राम्रो कुरा हो । सौबान (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “आस्थावान (मोमिन) ले नै वजूको हिफाजत गर्छ ।” (अहमद : २२४३४), (इब्ने माजह : २७७), (दारमी : ६५५) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले ‘सही’ भनेका छन् । सहीहुल्-जामेअ १/२५५ मा हेर्नुहोस्)

दुआ

दुआसँग सम्बन्धित केही सुन्नतहरू :

१> वजूको अवस्थामा दुआ गर्नु ।

यसको प्रमाण : अबू-मूसा (रदियल्लाहु अन्हु) ले अबू आमिर (रदियल्लाहु अन्हु) सँग भएको कुरालाई बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले उनलाई औतास नामि युद्धमा सेनापति बनाएर पठाउनुभएको थियो र उनी शहिद भए । तर शहादत भन्दा पहिले अबू आमिरले अबू-मूसा (रदियल्लाहु अन्हु) लाई केही वसीयत गरे, ‘नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई मेरो सलाम पुर्याउनु र मेरो लागि दुआ गर्नु भन्नु है’ । अबू-मूसा (रदियल्लाहु अन्हु) ले नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई सलाम पुर्याएर दुआ गर्न अनुरोध गरे । त्यसपछि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले पानी मगाएर वजू गरी दुवै हात फैलाएर यसरी दुआ गर्नुभयो : ‘हे अल्लाह, आमिरलाई क्षमा गरिदेऊ, हे अल्लाह, कयामतको दिन उसलाई अरू भन्दा उच्च दर्जा प्रदान गरिदेऊ । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले दुआ गर्दा हात यति माथि उठाउनु भएको थियो कि उहाँको काखीको सेतोपन देखिन्थ्यो ।’ (बुखारी : ४३२३), (मुस्लिम : २४९८)

२> किब्लातर्फ अनुहार फर्काउनु ।

अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, उमर बिन खत्ताब (रदियल्लाहु अन्हुमा) ले मसित बद्र नामी युद्धमा घटेको कुरा यसरी बयान गरे । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले काफिरतर्फ नजर घुमाउनुभयो, उनीहरू १,००० भन्दा बढी थिए, तर मुस्लिमहरू ३१९ मात्र थिए । त्यसपछि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले किब्लातर्फ अनुहार फर्काउनु भयो र आफ्नो दुवै हात फैलाएर अल्लाहसित दुआ माग्नु थाल्नुभयो : ‘हे अल्लाह, मसित गर्नुभएको वाचालाई पुरा गर्नुहोस्, हे अल्लाह, मलाई दिन्छु भनेको कुरा प्रदान गर्नुहोस् । हे अल्लाह, यो औँलामा गनिने जमात आज हताहत भयो भने यो पृथ्वीमा तिप्रो इबादत गर्ने कोही हुनेछैन । उहाँ किब्लातर्फ मुख गरेर निकै बेरसम्म दुआ गरिरहनु भयो, यहाँसम्म कि उहाँको काँधमा रहेको कपडा भुईँमा झर्‍यो । त्यसपछि अबू-बकर सिद्दीक अगाडि बढ्नुभयो र उहाँको काँधको कपडा मिलाउदै उहाँलाई अंगालो मार्दै भने- ‘ए हजुर, यति काफी छ, अल्लाह तआलाले आफ्नो वाचा निश्चय नै पुरा गर्नुहुनेछ र सत्यको जीत हुनेछ ।’ (मुस्लिम : १७६३)

३> दुवै हात फैलाएर दुआ गर्नु ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीस हो, जसमा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले दुवै हात फैलाएर दुआ गर्नुभएको कुरा छ ... ।’ (मुस्लिम : १७६३)

५> दुआ गर्दा पहिला अल्लाहको प्रशंसा गर्नु र त्यसपछि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि दरूद पठाउनु ।

यसको प्रमाण : फजालह बिन ओबैद (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बसिरहनुभएको थियो । एकजना व्यक्तिले सलाहपछि लगत्तै दुआ गर्न शुरु गर्‍यो 'हे अल्लाह, मलाई क्षमा गर र ममाथि दया गर,' रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले उसलाई सम्बोधन गर्दै भन्नुभयो : "तिमीले दुआमा धेरै हतार गर्‍यो है, सुन, पहिला अल्लाह तआलाको प्रशंसा गर, त्यसपछि म माथि दरूद पढ अनि आफ्नो लागि दुआ माग ।" (तिर्मिजी : ३४७६) र शैख अल्बानी (रहेमहुल्लाह) ले 'सही' भनेका छन् । (सहीहुल्-जामेअ १/१७२ मा हेर्नुहोस्)

७> अल्लाहका उत्कृष्ट नामहरूद्वारा दुआ माग्नु ।

अल्लाहका उत्कृष्ट नामहरू छन्, आफूले मामे दुआसँग उहाँको नामको विशेषता मिल्ने खालको नामहरूद्वारा दुआ गर्नु राम्रो हो । जस्तै: रोजीरोटी चाहियो भने 'हे राजिक, मलाई रोजीरोटी देऊ', दया चाहियो भने 'हे रहमान, ममाथि दया गर, इज्जत र शक्ति चाहियो भने 'हे अजीज, मलाई शक्ति देऊ, माफी चाहियो भने 'हे गफूर, मलाई क्षमा गर, इत्यादि ।

अल्लाह तआलाले कुर्आनमा भन्नुभएको छ : "अल्लाहका उत्कृष्ट नामहरू छन्, त्यसलाई वसीला (मध्यम) बनाएर दुआ माग ।" (सूरह अल्-आराफ : १८०)

६> बारम्बार बिन्ति गर्दै दुआ माग्नु ।

यसको प्रमाण : अब्दुल्लाह बिन अब्बास (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीस हो, जसमा रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले अल्लाहसित : "हे अल्लाह, मसित गर्नुभएको वाचालाई पुरा गर्नुहोस्, ... भनेर दुआ गर्नुभएको कुरा छ ... ।" (मुस्लिम : १७६३)

त्यसैगरी अर्को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले 'दौस' नामी गोत्रको हिदायतको लागि यसरी दुआ गर्नुभएको थियो : "हे अल्लाह, 'दौस' गोत्रलाई हिदायत (सिधा बाटोमा डोर्याइ) देऊ र उनीहरूलाई यहाँसम्म ल्याई देऊ २ पटक दुआ गर्नुभयो ।" (बुखारी : २९३७), (मुस्लिम : २५२४)

त्यसैगरी अर्को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले दुआ गर्दै गरेको एकजना मानिसको कथालाई बयान गर्नुभएको छ : "त्यो मान्छे लामो यात्राको कारण धुलैधूलोले लटरम्म भएको थियो र आकाशतिर हात फैलाउँदै, हे अल्लाह, हे अल्लाह, भनेर बारम्बार बिन्ति गर्दै दुआ माग्दै थियो ।" (मुस्लिम : १०१५)

३/३ पटक दुआ गर्नु सुन्नत हो । अब्दुल्लाह बिन मसऊद (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) अल्लाहसित केही माग्दा ३/३ पटक माग्नुहुन्थ्यो । फेरी उहाँले कुरैशमाथि श्राप ३ पटक भन्नुभयो : "हे अल्लाह, कुरैशलाई बर्बाद गरिदेऊ ।" (बुखारी : २४०), (मुस्लिम : १७९४)

७> सानो आवाजमा दुआ गर्नु ।

अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “आफ्नो पालनकर्तालाई बिलौना गर्दै बिस्तारै पुकार्ने गर ।” (सूरह अल्-आराफ : ५५) किनभने बिस्तारै दुआ गर्नु उत्तम हो । त्यसैले अल्लाह तआलाले जकरिया (अलैहिमस्सलाम) को दुआ गर्ने शैलीको प्रशंसा गर्दै भन्नुभएको छ : “जब उनले आफ्नो रबसित सानो आवाजमा दुआ गरेका थिए ।” (सूरह मर्यम : ३)

◆ दुआ गर्दा के मागौं ?

हामीले लोक र परलोक (दुनियाँ र आखिरत) सँग सम्बन्धित भलाई, सुख, शान्ति, कुशल, मङ्गल र सम्पूर्ण राम्रा कुराहरू माग्नु पर्छ । कुआन र हदीसमा यस्ता कैयौं दुआहरू छन्, जसमा हरेक कुराहरू समावेश गरिएको छन् । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले हामीलाई यति सुन्दर र महत्वपूर्ण दुआहरू सिकाउनुभएको छ जुन हाम्रो लागि पर्याप्त छन् ।

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ، وَارْحَمْنِي ، وَعَافِنِي ، وَارْزُقْنِي

अबू मालिक अल्-अश्-जई (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, उनले आफ्नो बुवाको हदीसलाई बयान गरेका छन्, उनको बुवाले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्दै गरेको सुनें, एकजनाले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सित दुआ गर्दा के माग्नु भनेर प्रश्न तेर्स्याए । यसको जवाफमा उहाँले भन्नुभयो : “अल्ला हुम्मग फिलीं, वर्हम्नी, व आफेनी वर्जुक्नी’ भन, किनभने यसमा दुनियाँ र आखिरतका सम्पूर्ण भलाईका कुराहरू समावेश गरिएको छ ।” (मुस्लिम : २६९७)

अर्को हदीसमा छ, इस्लाम ग्रहण गरिसकेपछि रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) मानिसलाई सलाहको तालिमपछि ‘अल्ला हुम्मग फिलीं, वर्हम्नी, व ह्देनी व आफेनी वर्जुक्नी’ सिकाउनु हुन्थ्यो ।” (मुस्लिम : २६९७)

◆ आफ्नो दाजुभाईको अनुपस्थितिमा उसको लागि दुआ गर्नु उत्कृष्ट तरिका हो । यसरी गरिने दुआ कबुल हुन्छ र दुआ गर्नेलाई फरिश्ताले दुआ गर्दछ । अबू-दर्दा (रदियल्लाहु अन्हुमा) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “यदि कसैले आफ्नो दाजुभाईको लागि उसको अनुपस्थितिमा दुआ गर्छ भने त्यो दुआ कबुल हुन्छ । ऊ जब आफ्नो दाजुभाईको लागि दुआ गर्छ, फरिश्ताले ‘आमीन’ र ‘अल्लाहले तपाईंलाई पनि उस्तै वरदान प्रदान गरून्’ भनि दुआ गर्दछ ।” (मुस्लिम : 2733)

अल्लाहको जिक्र (प्रशंसा) गर्नु ।

सबैभन्दा उत्कृष्ट जिक्र, कुर्आनको तिलावत हो । हाम्रा अग्रजहरू रातमा कुर्आनको तिलावत र तहज्जुद पढ्ने गर्दथे । अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “उनीहरू रातमा थोरै सुत्ने गर्थे र अन्तिम पहरमा क्षमयाचना गर्ने गर्थे ।” (सूरह अज्जरियात : १८)

त्यसैले रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बाट प्रमाणित दुआ र अज्कारका साथमा कुर्आनको तिलावत गर्नु एकदमै जरूरी छ । तर विडम्बना के छ भने रातमा तिलावत गर्ने कुरा त परै जाओस्, बरू हामी उल्टै अल्लाहको अवज्ञा र पाप गर्ने गर्दछौं ।

हम्माद बिन जैदको हदीसमा छ, अब्दुर्हमानले भनेका छन्, “हामीले ती सहाबीहरूबाट कुर्आन सिक्ने सौभाग्य प्राप्त गरेका छौं, जसले १० आयतहरू सिक्ने गर्थे र जबसम्म सिकेको ती १० आयतहरूमाथि अमल गर्दैनथे, तबसम्म अगाडि बढ्दैनथे । यसरी उनीहरूले कुर्आन कण्ठ गर्नका साथै अमल पनि गरे ।” (सियर आलामुन्नुबोला : ४/२६९ मा हेर्नुहोस्)

◆ हामी एकान्तमा बसेर आफ्नो कर्मको लेखाजोखा गरौं । विशेषगरी आजको अत्यन्तै व्यस्त दुनियाँमा धेरैजसो मानिसहरू अल्लाहदेखि अचेत छन् ।

अल्लाहको जिक्रमा जीवन छ ।

आज मान्छेको जीवन निकै नै अस्तव्यस्त देखिन्छ । हरेक मान्छे समस्या नै समस्यामा अल्झेको र बढी टेन्सन भएको गुनासो गर्दछ । त्यसको एउटा कारण अल्लाहको जिक्र र प्रशंसादेखि टाढा र विमुख हुनु हो । अबू-मूसा (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले अल्लाह तआलालाई याद गर्छ र जसले गर्दैन, यी दुवैको उदारहण जीवित र मुर्दा सरह हो । अर्को हदीसमा छ : “जुन घरमा अल्लाहको याद गरिन्छ र जुन घरमा गरिदैन यसको उदारहण जीवित र मुर्दा सरह हो ।” (बुखारी : ६४०७), (मुस्लिम : ७७९)

अल्लाह तआलाले धेरै ठाउँहरूमा जिक्र गर्न प्रेरित गर्नुभएको छ :

१ अल्लाह तआलाले जिक्र गर्ने प्रेरित गर्दै भन्नुभएको छ : “ए आस्थावानहरू हो, अल्लाह तआलालाई अत्याधिक याद गर र बिहान-बेलुका उहाँकै प्रशंसा गर र महिमा गाऊ ।” (सूरह अल्-अहजाब : ४१-४२)

२ अल्लाह तआलाले जिक्र गर्नेलाई क्षमायाचना र ठूलो पुण्यको वाचा गर्दै भन्नुभएको छ : “अल्लाह तआलालाई अत्याधिक याद गर्ने पुरुष र महिलाका लागि उहाँले निश्चयनै क्षमा र महान प्रतिदान तयार पारेर राख्नुभएको छ ।” (सूरह अल्-अहजाब : ३५)

३ अल्लाह तआलाले हामीलाई मोनाफिक (कपटी) बाट सचेत गर्दै भन्नुभएको छ : “निश्चयनै मोनाफिक (कपटी) हरू अल्लाह तआलालाई धोका दिन्छन्, अल्लाह तआलाले तिनीहरूलाई तिनको सजाई दिनुहुनेछ । तिनीहरू सलाहको लागि उभिंदा अल्ल्छी गर्छन् र मानिसहरू देखाउन मात्र उभिन्छन् र अल्लाह तआलालाई एकदमै थोरै याद गर्छन् ।” (सूरह अन्-निसा : १४२)

४ मात्र धनसम्पत्ति आर्जनमा लाग्ने र अल्लाहको जिक्र नगर्नेलाई सचेत गर्दै अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “ए आस्थावानहरू हो, तिमीहरूको धनसम्पत्ति र सन्तानको मोहले अल्लाहको जिक्रबाट विमुख नहोऊ । जो विमुख हुन्छ, उसले घाटा बेहोर्ने छ ।” (सूरह अल्-मुनाफेकुन : ९)

५ जिक्रको महत्व दर्शाउँदै अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : “तिमीहरू मलाई याद गर म तिमीहरूलाई याद गर्नेछु ।” हदीस कुद्सी मा छ : “म मेरो भक्तले सोचे जस्तै हुँ । यदि उसले मलाई आफ्नो मनमा याद गर्छ, मपनि उसलाई आफ्नो मनमा याद गर्छु । यदि उसले मलाई कुनै जमातमा याद गर्छ, म उसलाई उसको भन्दा राम्रो जमातमा याद गर्छु ।” (बुखारी : ७४०५), (मुस्लिम : २६७५)

हदीसबाट प्रमाणित केही जिक्रहरू :

१

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले ‘लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लि शैइन कदीर’ दिनमा १०० चोटि पढ्छ, उसले १० गुलाम आजद गर्ने पुण्य पाउँछ, उसको लागि १०० पुण्य लेखिनेछ, उसको १०० गल्ती (पाप) हरू माफ गरिनेछ र त्यो दिन साँझसम्म (फारिशाद्वारा) उसको हिफाजत गरिनेछ ..... ।

त्यसैगरी जसले ‘सुबहानल्लाहि व बिहम्देही’ दिनमा १०० चोटि पढ्छ, उसका सम्पूर्ण पापहरू पखालिनेछ, चाहे त्यो समुद्रको फिज बराबर नै किन नहोस् ।” (बुखारी : ३२९३), (मुस्लिम : २६९१)

२

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

अबू औयूब (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले ‘लाइला ह इल्लल्लाहु वहदहू लाशरीक लहु लहुल्मुल्कु व लहुल् हम्दु वहुव अला कुल्लि शैइन कदीर’ दिनमा १० चोटि पढ्छ, उसले इस्माईल (अलैहिमस्सलाम) को सन्तानबाट ४ गुलाम आजद गर्ने पुण्य पाउँछ ।” (बुखारी : ६४०४), (मुस्लिम : २६९३)

३

साअद बिन अबी वक्कास (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो : “के तिमीहरू हरेक दिन १०० नेकी कमाउन सक्दैनौ ? एकजनाले प्रश्न तेर्सायो- ए हजुर, एक दिनमा १०० नेकी कसरी कमाउने ? उहाँले जवाफमा भन्नुभयो : १०० चोटि ‘सुबहानल्लाह’ भन्छौ भने अल्लाह तआलाले १०० नेकी दिनुहुन्छ वा १०० गल्तीहरू माफ गरिदिनुहुन्छ ।” (मुस्लिम : २६९८)

४

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले ‘सुबहानल्लाहि व बिहम्देही’ दिनमा १०० चोटि पढ्छ, उसका सम्पूर्ण पापहरू पखालिनेछ, चाहे त्यो समुद्रको फिज बराबर नै किन नहोस् ।” (बुखारी : ६४०५)

रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “जसले ‘सुबहानल्लाहि व बिहम्देही’ बिहान-बेलुका १००/१०० चोटि पढ्छ, कयामतको दिन ऊ भन्दा बढी नेकी अरू कसैको हुनेछैन । तर यदि कसैले ऊ जस्तै वा उसको भन्दा बढी पढेको छ भने उनीहरूको पुण्य उसको भन्दा बढी हुनसक्छन् ।” (मुस्लिम : २६९२)

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

हुनत जिक्क (अल्लाहको प्रशंसा गर्ने र महिमा गाउने) बारेमा धेरै हदीसहरू छन्, तीमध्ये केही सही हदीसहरू माथि प्रस्तुत गरिसकेका छौं । अबू-मूसा (रदियल्लाहु अन्हु) ले बयान गरेका छन्, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले मलाई भन्नुभएको छ : “के तिमीलाई जन्नतका खजानामध्ये एउटा खजानाको बारेमा नभनुं ? मैले भने- हजुर भन्नुहोस् न, उहाँले भन्नुभयो- ‘लाहौ ल वला कुव्व त इल्ला बिल्लाह’ पढ ।” (बुखारी : ४२०२), (मुस्लिम : २७०४)

سُبْحَانَ اللَّهِ , وَاحْمَدُهُ لِلَّهِ , وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ , وَاللَّهُ أَكْبَرُ

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “सुब्हानल्लाह, वल्-हम्दो लिल्लाह, वला इला ह इल्-लल्लाह, वल्लाहु अक्बर’ भन्नु मेरो लागि सूर्योदय हुनु भन्दा राम्रो हो ।” (मुस्लिम : २६९५)

त्यसैगरी ‘अस्तगफेरुल्लाह’ भन्नु पनि जिक्क हो । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “म दिन-रातमा १०० चोटि ‘अस्तगफेरुल्लाह’ भन्ने गर्छु ।” (मुस्लिम : २७०२)

यो त उहाँको आफ्नो व्यक्तिगत अमल हो, तर उहाँले हामीहरूलाई पनि तौबा र क्षमयाचना गर्ने आदेश दिनुभएको छ । रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “हे मानिसहरू हो, “म दिन-रातमा १०० चोटि ‘तौबा’ गर्दछु, तसर्थ तिमीहरू पनि तौबा गर ।” (मुस्लिम : २७०२)

अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “अल्लाहको कसम, म दिन-रातमा १०० चोटि ‘अस्तगफेरुल्लाह’ भन्छु र तौबा गर्दछु ।” (बुखारी : ६३०७)

سُبْحَانَ اللَّهِ وَيَحْمَدُهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ

हामी, जिक्कलाई एउटा महत्वपूर्ण हदीस बयान गरेर समाप्त गर्न चाहन्छौं । अबू-हुरैरह (रदियल्लाहु अन्हु) को हदीसमा छ, रसूल (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभएको छ : “दुइटा यस्ता कुराहरू छन्, जुन जिब्रोमा एकदमै हलुका तर तराजुमा एकदमै भारी र अल्लाह तआलालाई एकदमै मन पर्छ; ‘सुब्हानल्लाही व बिहम्देही, सुब्हानल्लाहिल्-अजीम’ ।” (बुखारी : ६४०६), (मुस्लिम : २६९४)

Nepalese

भूमिकाहरू

फज्र भन्दा पहिलेका
सुन्नतहरू

फज्रका सुन्नतहरू

चाशत (सूर्योदय पश्चात) का
सुन्नतहरू

जोहर र अस्का सुन्नतहरू

मग्निबका सुन्नतहरू

ईशाका सुन्नतहरू

खानपिनका सुन्नतहरू

सलाम र भेटघाटका
सुन्नतहरू

पोशाक र सौन्दर्यका
सुन्नतहरू

'हाछयु' र 'हाई' का
सुन्नतहरू

अन्य दिनचर्याहरू

रसूल صلى الله عليه وسلم को दिनचर्या

اللغة النيبالية
NEPALESE
LANGUAGE

جميع لغات المشروع
ALL LANGUAGES